

Leidimas
lietuvių kalba

Informacija ir pranešimai

63 metai

2020 m. rugsėjo 18 d.

Turinys

I Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės

REZOLIUCIJOS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas

552-oji EESRK plenarinė sesija (ir telekonferencija per Interactio), 2020 6 10–2020 6 11

2020/C 311/01	Rezoliucija „EESRK pasiūlymai dėl ekonomikos atstatymo ir atgaivinimo priemonių po COVID-19 krizės: „ES turi vadovautis principu, kad ji yra bendro likimo vienijama bendrija“ remiantis Pakomitečio dėl ekonomikos atgaivinimo ir atstatymo po COVID-19 protrūkio darbu“	1
---------------	---	---

NUOMONĖS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas

552-oji EESRK plenarinė sesija (ir telekonferencija per Interactio), 2020 6 10–2020 6 11

2020/C 311/02	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Bendroji rinka visiems“ (tiriamoji nuomonė)	19
2020/C 311/03	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Kampanijų poveikis dalyvavimui politinių sprendimų priėmimo procese“ (ES Tarybai pirmininkaujančios Kroatijos prašymu parengta tiriamoji nuomonė)	26
2020/C 311/04	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Perėjimo prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos finansavimas ir prisitaikymo prie klimato kaitos finansavimo problemos“ (tiriamoji nuomonė)	36

III Parengiamieji aktai

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas

552-oji EESRK plenarinė sesija (ir telekonferencija per Interactio), 2020 6 10–2020 6 11

2020/C 311/05	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „2020 metų Sąjungos Europos standartizacijos darbo programa“ (COM(2019) 486 <i>final</i>)	45
2020/C 311/06	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės (kodifikuota redakcija) (COM(2020) 48 <i>final</i> — 2020/0029 (COD))	52
2020/C 311/07	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl COVID-19 krizės poveikio iš dalies keičiamas Reglamento (ES) 2016/1628 pereinamojo laikotarpio nuostatos (COM(2020) 233 <i>final</i> – 2020/0113 (COD))	53
2020/C 311/08	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo įsteigiamas Teisingos pertvarkos fondas (COM(2020) 22 <i>final</i> – 2020/0006 (COD)) ir dėl Pakeisto pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomos bendros Europos regioninės plėtros fondo, „Europos socialinio fondo +“, Sanglaudos fondo ir Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondo nuostatos ir šių fondų bei Prieglobsčio ir migracijos fondo, Vidaus saugumo fondo ir Sienuų valdymo ir vizų priemonės finansinės taisyklės (COM(2020) 23 <i>final</i> – 2018/0196 (COD))	55
2020/C 311/09	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Tvarios Europos investicijų planas. Europos žaliojo kurso investicijų planas“ (COM(2020) 21 <i>final</i>)	63
2020/C 311/10	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl patikslinimų, padarytų reaguojant į COVID-19 pandemiją, iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 575/2013 ir (ES) 2019/876 (COM(2020) 310 <i>final</i> – 2020/0066 (COD))	71
2020/C 311/11	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, kuria siekiant patenkinti neatidėliotiną poreikį dėl COVID-19 pandemijos atidėti tam tikrus apmokestinimo srities informacijos pateikimo ir mainų terminus iš dalies keičiama Direktyva 2011/16/ES (COM(2020) 197 <i>final</i> – 2020/0081 (CNS)), dėl Pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo, kuriuo dėl COVID-19 krizės protrūkio keičiamos direktyvų (ES) 2017/2455 ir (ES) 2019/1995 perkėlimo į nacionalinę teisę ir taikymo datos (COM(2020) 198 <i>final</i> – 2020/0082 (CNS)), ir dėl Pasiūlymo dėl Tarybos reglamento, kuriuo dėl COVID-19 krizės protrūkio keičiamos Reglamento (ES) 2017/2454 taikymo datos (COM(2020) 201 <i>final</i> – 2020/0084 (CNS))	76
2020/C 311/12	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl konkrečių priemonių išimtinai laikinai EŽŪFKP paramai reaguojant į COVID-19 protrūkį teikti iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 1305/2013 (COM(2020) 186 <i>final</i> – 2020/0075 (COD))	79
2020/C 311/13	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos dėl administracinio bendradarbiavimo apmokestinimo srityje (kodifikuota versija) (COM(2020) 49 <i>final</i> – 2020/0022 (CNS))	81

2020/C 311/14	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo siekiant nustatyti konkrečias kovos su COVID-19 krize priemones, iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 223/2014 (COM(2020) 223 <i>final</i> – 2020/0105 COD)	82
2020/C 311/15	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl specialaus asignavimo Jaunimo užimtumo iniciatyvai lėšų iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 1303/2013 (COM(2020) 206 <i>final</i> – 2020/0086 COD)	83

I

(Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės)

REZOLIUCIJOS

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS

552-OJI EESRK PLENARINĖ SESIJA (IR TELEKONFERENCIJA PER INTERACTIO), 2020 6 10–
2020 6 11

Rezoliucija „EESRK pasiūlymai dėl ekonomikos atstatymo ir atgaivinimo priemonių po COVID-19 krizės: „ES turi vadovautis principu, kad ji yra bendro likimo vienijama bendrija“ remiantis Pakomitečio dėl ekonomikos atgaivinimo ir atstatymo po COVID-19 protrūkio darbu“

(2020/C 311/01)

Pranešėjai: **Petr ZAHRADNÍK (I gr.)**

Stefano PALMIERI (II gr.)

Jan DIRX (III gr.)

2020 m. liepos 10–11 d. plenarinėje sesijoje (liepos 11 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią rezoliuciją 221 nariui balsavus už ir 6 susilaikius.

1. Įžanga

1.1. EESRK palankiai vertina ir remia Europos Komisijos pasiūlymus: „Next Generation ES“ planą ir bendrą 2021–2027 m. laikotarpio biudžetą. Šiame pranešime apibrėžiame, ko, mūsų nuomone, reikėtų siekti pasiūlymais dėl ekonomikos atgaivinimo ir atstatymo priemonių po koronaviruso krizės. Mums labai svarbūs šie keturi punktai:

1.2. EESRK yra įsitikinęs, kad ekonomikos atgaivinimas nuo koronaviruso krizės poveikio bus sėkmingas tik, jei kartu bus restruktūrizuota mūsų visuomenė: dėmesį turime sutelkti ne tik į atstatymą, bet ir atgaivinimą. Negalime tiesiog atkurti to, kas buvo praeityje, turime tai restruktūrizuoti ir patobulinti. EESRK manymu, restruktūrizacija ir tobulinimas turės būti grindžiami visą mūsų darbą remiančiais principais: žmogaus ir socialinių teisių apsauga, demokratinėmis vertybėmis ir teisine valstybe, visišku bendrosios rinkos potencialo išlaisvinimu, darnaus vystymosi tikslų (DVT) pasiekimu, žiedinės ekonomikos kūrimu ir neutralaus poveikio klimatui užtikrinimu ne vėliau kaip iki 2050 m. Be to, turime užtikrinti gerą valdymą ir demokratinę atskaitomybę. Taip pat būtina suprasti, kodėl tam tikros socialinės grupės krizės metu buvo pažeidžiamesnės nei kitos tiek dėl nepakankamos apsaugos nuo užkrato, tiek dėl pragyvenimo šaltinių praradimo, ir siekti sumažinti tokių pažeidžiamumą ateityje.

1.3. Europos semestro procesui teks vis svarbesnis vaidmuo stebint ir vertinant „Next generation ES“ programoje numatytas intervencines priemones, todėl EESRK mano, kad šiame procese svarbų vaidmenį turėtų atlikti ekonominiai ir socialiniai partneriai bei pilietinės visuomenės organizacijos.

1.4. Vykstant šiam naujam atsigavimo ir atstatymo procesui EESRK tikisi, kad būsima Konferencija dėl Europos ateities galės suteikti galimybę sustiprinti ir pagilinti ES institucinę struktūrą ir užtikrinti tikrą ES projekto atnaujinimą, kad Europa galėtų atremti ateinančių dešimtmečių iššūkius.

1.5. Investicijos siekiant trumpalaikio ekonomikos skatinimo turėtų būti arba neutralios, arba turėtų paspartinti struktūrinę Europos ekonomikos pertvarką siekiant nulinės taršos, biologinės įvairovės atkūrimo ir neutralaus poveikio klimatui iki 2050 m.

1.6. Ekonomikos ir visuomenės reformos procesas taps įmanomas dalyvaujant visiems piliečiams per socialinių partnerių ir pilietinės visuomenės organizacijas. Todėl valstybės narės ir ES turi užtikrinti, kad vykstant šiam sudėtingam procesui nė vienas nebūtų paliktas nuošalyje.

1.7. Svarbu pažymėti, kad viena iš koronaviruso krizės pamokų yra ta, kad reikia stiprinti sveikatos priežiūros sistemas beveik visose Europos šalyse sukuriant „ES sveikatos sąjungą“.

2. COVID-19 krizė. Išorinė simetrinė grėsmė ES ir skirtingas poveikis ES valstybėms narėms

2.1. COVID-19 krizė ir jos poveikis ES

2.1.1. Nors šios rezoliucijos rengimo metu vertinti visą COVID-19 pandemijos poveikį dar per anksti, akivaizdu, kad tai yra didžiausias ekonominis sukrėtimas, kokį Europos ekonomika patyrė nuo Antrojo pasaulinio karo. Kelias į atsigavimą greičiausiai bus ilgas ir duobėtas. TVF ir Europos Komisijos prognozės patvirtina, kad nuo šios krizės nukentėjo visos ES valstybės narės, tačiau ne vienodu mastu ⁽¹⁾; ši krizė ne tik verčia mus keisti elgsenos modelius, bet ir keičia gamybos, vartojimo ir užimtumo modelius.

2.1.2. Tai rimta krizė, nes ji Europą užklupo didelio ekonominio ir politinio silpnumo akimirka. Kai kuriose šalyse dar nepašalinti ankstesnės ekonomikos ir finansų krizės (2008–2010 m.) padariniai ir jos vis dar yra gana silpnos, trapios ir pažeidžiamos sukrėtimų akivaizdoje. Be to, kai kurios socialinės grupės, net ir turtingesnėse valstybėse narėse, dar turi atsitiesti nuo paskutinės ekonomikos krizės poveikio. Tai pasakytina, pavyzdžiui, apie neįgaliuosius ⁽²⁾. Be to, krizė užklupo itin ES svarbiu metu, kai ES pereina prie skaitmeninės ekonomikos, labai priklausomos nuo ekonominio, aplinkos ir socialinio tvarumo.

2.1.3. Tai krizė, kurios poveikis ekonominiu ir socialiniu požiūriu yra trikdantis, ir pats svarbiausias tikslas yra imtis įvairiausių veiklos ir politikos, kad grįžtume į gyvenimą, vėl pradėtų veikti ekonomikos, socialinės ir aplinkosaugos sistemos, o mūsų organizacijos prisitaikytų prie naujos realybės.

2.1.4. Ši krizė bus rimtas išbandymas visai Europos Sąjungai, mūsų ekonomikos sistemai ir socialiniams modeliams, mūsų vertybėms ir mūsų demokratijai.

2.2. Ekonominis poveikis

2.2.1. Priešingai nei per ankstesnę krizę, šį kartą nedelsdami nutraukėme visą veiklą dėl visuotinio karantino, todėl smarkiai sumažėjo gamybos apimtys, staigiai išaugo nedarbas ir suprastėjo gyvenimo sąlygos (realių pajamų sumažėjimas, netikrumas dėl darbo vietų, suvaržytas judėjimas), labai sumažėjo užsienio prekybos apyvarta tiek ES, tiek trečiojoje šalyse ir labai suprastėjo viešųjų finansų rodikliai.

⁽¹⁾ Georgieva, C., 2020 m., *The Great Lockdown: Worst Economic Downturn Since the Great Depression*. TVF pranešimas spaudai Nr. 20/98.

⁽²⁾ Iš Bendrijos statistikos apie pajamas ir gyvenimo sąlygas (ES SPGS) duomenų matyti, kad 2010–2018 m. Estijoje, Liuksemburge, Vokietijoje, Švedijoje, Airijoje, Čekijoje, Lietuvoje, Italijoje, Nyderlanduose, Maltoje ir Ispanijoje išaugo neįgalųjų skurdas ir socialinė atskirtis.

2.2.2. Remiantis turima COVID-19 poveikio ekonomikos augimui analize, prognozuojančia 8 % BVP augimo sumažėjimą⁽³⁾, bedarbių pasaulyje išaugs 24,7 mln., o 13–36 mln. darbo vietų ateitis yra neaiški⁽⁴⁾. Numatoma, kad ES nedarbo lygis pakils nuo 6,7 % (2019 m.) iki 9,0 % (2020 m.)⁽⁵⁾. Be to, ši krizė kelia rimtų sunkumų: i) mažųjų ir vidutinių įmonių sistemai, kuri yra Europos gamybos sistemos pagrindas; ii) didelių Europos bendrovių sistemos konkurencingumui; iii) kai kurių ekonomikos sektorių išlikimui, pavyzdžiui, apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų, turizmo, transporto ir kultūros.

2.2.3. 2021 m. prognozės⁽⁶⁾ yra daug optimistiškesnės ir numato sąlyginį atsigavimą, kuris vis dėlto priklausys nuo šių parametrų: ar ribojamosios priemonės jau bus panaikintos, ar pandemija bus toliau kontroliuojama, o valstybių narių ir ES beprecedentės pinigų, fiskalinės ir reguliavimo priemonės bus veiksmingos švelninant tiesioginį krizės ekonominį ir socialinį poveikį ir mažinant ilgalaikę žalą ekonominiams ir socialiniams santykiams ir pasaulinėms vertėms grandinėms.

2.2.4. ES požiūriu bendroji rinka buvo iš esmės paralyžiuota. Be to, dėl valstybių narių kovos su krize priemonių paketų kyla grėsmė, kad bus sudarytos nevienodos sąlygos, ir šią problemą reikia spręsti nedelsiant. Žaibiškai išaugo netikrumas dėl būsimų investicijų, o ateities tendencijos rodikliai, pavyzdžiui, pirkimo vadybininkų indeksas (PVI) arba įmonių ir vartotojų pasitikėjimas, nukrito iki rekordiškai žemo lygio.

2.2.5. Todėl didžiausias ekonominis ir socialinis poveikis greičiausiai bus fiksuojamas antrąjį šių metų ketvirtį, priklausomai nuo poveikio masto įvairiems sektoriams. Antrąjį 2020 m. pusmetį galima tikėtis šio tokio ekonomikos atsigavimo, tačiau atsigavimo pobūdis skirtingose šalyse nebus vienodas.

2.2.6. Tačiau dar blogiau yra tai, kad šis sukrėtimas visiškai sutrikdė ir pakeitė mūsų kasdienės gyvensenos modelius ir sistemas. Vykstant atsigavimo ir veiklos atnaujinimo procesui, svarbu dėmesį sutelkti ne tik į ekonominių rezultatų susigrąžinimą, bet, galbūt daug svarbiau, viltį ir galimybę savo gyvenimą pritaikyti prie naujos realybės, įskaitant visišką darnaus vystymosi principų laikymąsi.

2.3. Socialinis poveikis

2.3.1. COVID-19 darys didelę įtaką darbo rinkų rezultatams. Virusas ir paskesnis ekonomikos sukrėtimas darys poveikį ne tik dideliame susirūpinimui dėl darbuotojų ir jų šeimų sveikatos, bet ir darbo pasauliui trim būdais: 1) darbo vietų skaičius (nedarbas ir nepakankamas užimtumas); 2) darbo kokybė ir 3) poveikis konkrečioms grupėms, kurios yra pažeidžiamesnės neigiamų darbo rinkos rezultatų akivaizdoje. Kai kurioms darbuotojų kategorijoms daromas didesnis neigiamas poveikis, nes jie neturi socialinės apsaugos tinklų: mažų garantijų darbą dirbančiam jaunimui, vyresnio amžiaus darbuotojams, neįgaliems darbuotojams, moterims, nes jų yra neproporcingai daug labiau nukentėjusiuose sektoriuose arba jos lieka namie, kad pasirūpintų šeimos nariais, savarankiškai dirbantiems asmenims arba platformų darbuotojams, mažai apmokamiems darbuotojams, darbuotojams migrantams ir nematomais darbuotojais vadinamiems asmenims, t. y. nelegaliai dirbantiems asmenims. Taip pat tikėtina, kad gerokai išaugs dirbančiųjų skurdas⁽⁷⁾.

2.3.2. Užimtumo ir pajamų užtikrinimas visiems darbuotojams yra prioritetas ir šiandienos politiką turime formuoti atsižvelgdami į ilgalaikę perspektyvą. ES reikia tvirtos ES ir nacionalinio lygmens Europos socialinio atgaivinimo ir atstatymo strategijos aktyviai dalyvaujant socialiniams partneriams, kad būtų atgaivinta ekonomika, užtikrintos darbuotojų teisės ir gerovė visiems. Siekiant sustiprinti gaivinimą ir didinti atsparumą per patikimas ir universalias socialinės apsaugos sistemas, kurios ištikus krizei gali tapti automatinėmis ekonominėmis ir socialinėmis stabilizavimo priemonėmis, reikalingos gilesnės institucinės ir politinės reformos. Tai taip pat padės susigrąžinti pasitikėjimą institucijomis ir Vyriausybėmis.

⁽³⁾ Europos Komisijos ECFIN GD.

⁽⁴⁾ Tarptautinė darbo organizacija, 2020 m. kovo mėn., *COVID-19 and the world of work: Impact and policy responses*.

⁽⁵⁾ Europos Komisija, 2020 m. pavasaris, „Europos ekonominė prognozė“. Institucijos dokumentas Nr. 125. 2020 m. gegužės mėn.

⁽⁶⁾ Europos Komisijos ECFIN GD.

⁽⁷⁾ 2020 m. balandžio mėn. EUROFOUND gyvenimo ir darbo sąlygų bei COVID-19 pirmoji išvada: „apklauskos rezultatai atskleidžia, kad dėl COVID-19 pandemijos krizės poveikio ekonomikai, finansinių sunkumų patiria daugiau namų ūkių nei prieš krizę. Beveik pusė visų respondentų (47 %) nurodė, kad jų namų ūkiui sunku sudurti galą su galu. [...] Iš respondentų, kurie per krizę visam laikui prarado darbą, 90 % nurodė, kad jų namų ūkių finansinė padėtis pablogėjo, 44 % neturi santaupų, o 35 % turi tik tiek santaupų, kad dabartinį gyvenimo lygį galėtų išlaikyti tris mėnesius.“

2.3.3. Vyriausybių, darbuotojų ir darbdavių organizacijų dvišalis ir trišalis socialinis dialogas yra pagrindinė priemonė kuriant ir įgyvendinant tvarius sprendimus – nuo bendruomenės iki pasaulinio lygmens. Tam reikia stiprių, nepriklausomų ir demokratinių socialinių partnerių organizacijų.

2.3.4. Reikėtų itin stengtis užtikrinti, kad atsigavimas po šios krizės nevyktų dviem greičiais, kaip buvo pastarosios krizės atveju. Reikia remti visas grupes, kad jos galėtų atsitiesti kartu ir kad pažeidžiamesnėms visuomenės grupėms nereikėtų ilgiau kantriai laukti tokio pat užimtumo ir gyvenimo lygio pagerėjimo, kaip kitiems gyventojams. Tai visų pirma pasakytina apie jaunimą, neįgaliuosius, etninėms mažumoms priklausančius asmenis, taip pat migrantus ir pabėgėlius.

2.3.5. Į darbo rinką nepatenkančioms grupėms, kurios jau susiduria su skurdu, naujoms skurdo grupėms, kurių, kaip tikimasi, didės, reikalingas ypatingas dėmesys ir priemonės. Šioms grupėms gresia dar didesnė marginalizacija ir daugybė socialinių ir sveikatos problemų.

2.3.6. NET pilietinės visuomenės organizacijos yra vienos iš nelygybės ir sistemos trūkumų aukų. Dažnai riboti ir nepastovūs ištekliai kelia grėsmę dabartiniam ir būsimam jų gebėjimui patenkinti poreikius. Šį klausimą reikia spręsti užtikrinant pilietinės visuomenės organizacijoms finansavimo mechanizmus.

3. ES atsako į COVID-19 krizę vertinimas

3.1. Neatidėliotinos priemonės

3.1.1. Šiuo metu Europoje (ir palyginti visame pasaulyje) koronaviruso pandemija lemia visus mūsų gyvenimo parametrus, įskaitant ekonominę veiklą, organizavimą ir sistemas. Ekonomikos ir ekonomikos politikos priemonių rinkinys visiškai priklauso nuo sėkmingo krizės įveikimo ir esminio indėlio į jos baigtį. Tačiau net ir šiuo kritiniu laikotarpiu tikslinga užtikrinti, kad:

- sutelkti finansiniai ištekliai būtų naudojami veiksmingai ir būtų tinkamai nukreipti atsižvelgiant į poreikius,
- visi reikalavimus atitinkantys subjektai (fiziniai asmenys, įmonės ir bendrovės, ne pelno organizacijos, viešųjų paslaugų tiekėjai ir kt.), kurie nukentėjo nuo krizės, gautų teisingą kompensaciją,
- pasibaigus pandemijai ekonomika būtų parengta iš naujo pradėti veiklą, kartu pasimokant iš dabartinės pandemijos metu įgytos patirties, kaip spręsti skubius socialinius klausimus.

3.1.2. Nors rinka ir ekonomika negali nustatyti diagnozės ir įvertinti nežinomo sveikatos sutrikimo, tačiau kartu būtų iš esmės neįmanoma išspręsti pandemijos problemos tinkamai neatsižvelgiant į galimas ekonomines ir finansines sąnaudas ir pasekmes.

3.1.3. Iki šiol reaguodamos į krizę valstybės narės ir atitinkamos ES institucijos patvirtino keletą neatidėliotinių, prevencinių, stabilizavimo ir kompensavimo priemonių. Šias priemones galime suskirstyti į keletą kategorijų atsižvelgiant į jų tipologiją, pavyzdžiui, pinigų ir stabilizavimo, fiskalinės, pagrįstos garantijomis ir paskolomis, reguliavimo ir procedūrinės priemonės. Šios priemonės skirtos visoms gyvenimo sritims, tačiau iš esmės nukreiptos į ekonomiką ir įmones bei socialines problemas (žr. I priedą).

3.1.4. Šios priemonės yra visa apimantis ekonominės politikos derinys, įskaitant pinigų politikos atsaką, iš esmės per naują kiekybinio skatinimo bangą, papildytą nauja vertybinių popierių pirkimo sistema siekiant remti finansų rinkos likvidumą, už kurį atsakingas ECB, ESM makroekonominio stabilizavimo funkciją, keletą fiskalinių priemonių, pradėdant nuo laikino lanksčių fiskalinių ir valstybės pagalbos taisyklių priėmimo, milžiniškų fiskalinių injekcijų remiant nuo pandemijos nukentėjusias įmones ir asmenis, mokėjimų grąžinimo atidėjimo iki masinio ES biudžeto srautų perskirstymo. Be to, labai svarbus įvairių reguliavimo ir procedūrinių priemonių paketas.

3.1.5. Apskaičiuota, kad finansiniai šaltiniai, susiję su priemonėmis Europos visuomenei remti, sudaro beveik 3 000 mlrd. EUR (16 % ES BVP 2019 m.). Iki šiol tai buvo ekonominės politikos priemonių, kurios buvo įgyvendinamos ES ir daugiausia valstybių narių lygmeniu, derinys. Pagal pradinį ES ekonominio atsako į koronavirusą planą tik 165 mlrd. EUR yra tiesiogiai susiję su bendrais ES finansavimo šaltiniais subsidijų ir finansinių priemonių forma; tarp kitų ES inicijuotų veiksmų galima paminėti priemones, skirtas remti likvidumą, įgyvendinti lankstesnes taisykles arba pradėti taikyti garantijomis pagrįstas finansines priemones; visos kitos tiesioginės, fiskalinės priemonės buvo valstybių narių vykdomi arba įgyvendinami veiksmai. Vėliau ES parengtų veiksmų dalis padidėjo.

3.1.6. Naujausias Europos Komisijos būsimo ES finansavimo dokumentų rinkinys, įskaitant pasiūlymą dėl laikinos skubios Europos ekonomikos gaivinimo priemonės (vadinamos „Next Generation ES“) ir pradinio pasiūlymo dėl 2021–2027 m. daugiamečių finansinės programos (DFP) esminio koregavimo, iš esmės yra šios srities revoliucija.

3.1.7. Galiausiai, gegužės mėn. pabaigoje paskelbtas išsamus dokumentų rinkinys yra svarus Europos Komisijos indėlis siekiant ištaisyti dabartinę padėtį. Jis yra susijęs su patikima ir tiksline nauja priemone, kuri yra orientuota tik į COVID-19 krizės įveikimą, veiklos atnaujinimą ir atsigavimą. Ja siekiama sutelkti dėmesį į realius poreikius, kad bendroji rinka liktų vientisa ir galėtų veikti. Atrodo, kad finansavimo modelis yra gana pagrįstas ir atspindi inovacijas bei solidarumą su valstybėmis narėmis. Būsimo priemonės „Next Generation ES“ veikimas turi papildyti naują DFP, kurioje taip pat turi būti pakankamai atspindėti kiti ES prioritetai, nebūtinai susiję su pandemija (pvz., ES žaliasis kursas, geresnis bendrosios rinkos veikimas ir tobulesnės ES konkurencingumo sąlygos, Europos socialinių teisių ramstis ir laipsniškas prisitaikymas prie darnaus vystymosi principų, ES ir valstybių narių pasirašytos ir ratifikuotos tarptautinės sutartys ir konvencijos).

3.2. Priemonių tinkamumo ir (arba) (ne)pakankamumo analizė ir išvada

3.2.1. Kaip pirmiau minėta, šis klausimas apima tiek daug sričių, kad tinkamą sprendimą bus galima rasti tik taikant gerai koordinuojamą politikos priemonių derinį ir konkreitiems subjektams priskiriant aiškias kompetencijos sritis, nustatant tinkamus tikslus ir veiksmų terminus. Tarp patvirtintų priemonių galime rasti keletą naujų inovatyvių požiūrių, kuriais galima pasinaudoti ir vėlesniu laikotarpiu.

3.2.2. Tai pirmas kartas po paskutinės krizės ir jos padarinių, kai naujai sukurtas ESM turi galimybę stabilizuoti euro zonos makroekonominę aplinką. Pinigų politikos atsakas taip pat buvo itin svarbus, kad finansų sektorius išliktų funkcionalus ir veiksmingas užtikrinant pakankamą likvidumą. Be to, sudarant sąlygas užtikrinti finansinių išteklių apyvartą, kai išauga sumažėjusios bendros paklausos grėsmė, labai svarbios yra priemonės, kuriomis nustatomos lankstesnės valstybės pagalbos priemonės ir fiskalinė disciplina. Buvo itin svarbu kuo greičiau atlyginti žalą visiems nuo krizės nukentėjusiems subjektams – asmenims, įmonėms ir ne pelno organizacijoms, atidedant jų išsipareigojimų vykdymą ir kompensuojant karantino laikotarpio patirtą žalą.

3.2.3. Neatidėliotinos priemonės irgi buvo labai reikalingos. Tikroji padėtis vietoje atskleidė, kad mirtinos grėsmės laikotarpiu valstybės narės vis dar labiau linkusios pačios valdyti padėtį; keletas koordinuotų priemonių, susijusių su būtinų medicininių prekių ir įrangos pristatymu, būtų buvusios reikalingos ne tik dėl praktinių priežasčių, bet ir siekiant įprasminti ES bendrosios rinkos vertybes. Tai taip pat yra įkvėpimo šaltinis taikant išėties iš krizės strategijos priemones ir panaikinant apribojimus, kurie turi būti kruopščiai koordinuojami. Ši nepaprastoji padėtis taip pat atveria didžiulę erdvę garantijomis ir paskolomis pagrįstoms priemonėms, šį kartą daugiausiai taikytoms EIB priemonių rinkiniu. Tai atspindi būtinybę naudoti daugiau privataus kapitalo pagal paskirstymo taisykles, susijusias su viešuoju interesu. Kai realus poreikis taip smarkiai viršija ribotus viešųjų finansų išteklius, tai yra vienintelis sprendimas, kurį galima toliau plėtoti naujos realybės laikotarpiu.

3.2.4. Kaip ir krizės prieš dešimt metų atveju, šis laikotarpis atskleidė griežtas ES biudžeto ribas kalbant apie tai, kaip jis reaguoja į nenumatytus sukrėtimus, visų pirma kai šie sukrėtimai ištinka dabartinės finansinės programos laikotarpio pabaigoje. ES biudžeto lankstumas ne kartą atskleidė vieną didžiausių ES finansinės struktūros trūkumų. Jei prireiktų sutelkti iš tiesų milžiniškas finansinių išteklių sumas, reikės sukurti naują priemonę (pvz., „Next Generation ES“) arba pasikliauti valstybėmis narėmis, kad jos tai padarys. Ši padėtis aiškiai rodo, kad reikia toliau tobulinti ES finansų sistemą, visų pirma nenumatytų sukrėtimų atveju; dabartinis modelis užtikrina nepakankamą bendrą ES finansinę bazę remiant ES ir euro zonos makroekonominį stabilumą.

3.3. ES institucijų kompetencijų užtikrinti tokias priemones vertinimas

3.3.1. Remdamiesi pirmiau pateiktu aprašymu ir analize, labai teigiamai vertiname tinkamą ir savalaikę ECB ir Eurogrupės reakciją pradėti taikyti ESM. Be to, Europos Komisijos reakcija, visų pirma kalbant apie lankstesnių taisyklių priėmimą ir neatidėliotinių priemonių patvirtinimą siekiant paremti prekių ir įrangos pristatymo grandines, itin svarbias reaguojant į pandemijos pradžią ir plitimą, buvo labai tinkama. Po kurio laiko Komisija ėmėsi vadovaujamojo vaidmens, gegužės mėn. parengdama ir įgyvendindama visą apimantį dokumentų rinkinį, įskaitant pasiūlymą dėl naujos pakoreguotos DFP ir priemonę „New Generation ES“. Dabar svarbu, kad valstybės narės pritartų, kad būtų pasiektas bendras sutarimas dėl dokumentų rinkinio ir jis būtų kuo greičiau praktiškai įgyvendintas. Svarbiausia pamoka, kurią reikia išmokti, yra ta, kad ES kaip visuma ir toliau yra gana pažeidžiama didelių išorės sukrėtimų atveju ir nepaisant nuolat gerėjančios padėties, tam tikra prasme ji vis dar nepakankamai pasirengusi juos atremti. Šiuo atžvilgiu geriausias pavyzdys – labai ribotas ES biudžeto lankstumas ir pasirengimas reaguoti.

3.3.2. Be to, ES institucijos ir valstybės narės ne iš karto ėmėsi priemonių bendrosios rinkos – svarbiausio ES integracijos proceso ekonominio laimėjimo – vientisumui, vienalytiškumui ir veiksmingumui apsaugoti.

3.4. Ateities scenarijai ir sunkumai

3.4.1. Labiausiai tikėtinas ateities scenarijus – ekonominio ciklo dugno pasiekimas antrąjį 2020 m. ketvirtį ir laipsniški atsigavimo ženklai antrąjį šių metų pusmetį. Jei nebus antrosios pandemijos bangos ir išeities iš krizės ir atsigavimo strategijos bus tinkamos ir veiksmingos, numatoma, kad atsigavimas tęsis 2021 m. – iki COVID-19 buvęs lygis ekonominių rezultatų srityje būtų pasiektas 2022 m., o investicijų veiklos srityje – 2023 m. Šis scenarijus galėtų būti realistiškas, nors ir šiek tiek optimistinis. Kadangi netikrumas tebėra labai didelis, ES taip pat turėtų būti pasirengusi ne tokiems teigiamiems pokyčiams, galbūt įskaitant pakartotines ribojamąsias priemones, daugiau neatidėliotinių veiksmų, aktyvesnę dalyvavimą švelninant padarinius ir tikslingiau atlyginant žalą įmonėms ir asmenims, kuriems to reikia.

3.4.2. Dabartinė padėtis yra ne tik ciklinio ekonomikos vystymosi etapas, bet ir svarbus ir lemiamas momentas Europos ekonominių ir socialinių sistemų ir organizacinės struktūros struktūrinių pokyčių ir reformų požiūriu. Šio laikotarpio tikslas yra ne tik praktiškai atnaujinti ekonominę veiklą (grąžinant ciklą į prieš COVID-19 buvusį lygį), bet galbūt dar svarbiau – parengti ir įgyvendinti svarbius kiekybinius ir kokybinius pokyčius. Tikslas – pateikti bendrą mūsų socialinio, ekonominio ir aplinkos modelio vertinimą ir nustatyti privalumus ir trūkumus. Radikalus atstatymas turi atsispindėti ne tik naujose arba pakoreguotose politikos priemonėse, bet ir naujose visų susijusių subjektų kompetencijos srityse (santykiuose tarp valstybių narių ir ES institucijų ir viduje, tarp pačių ES institucijų) laikantis subsidiarumo principo. Be to, atėjo laikas įvertinti, kodėl mūsų dabartinės socialinės ir ekonominės struktūros užklupus sukrėtimui tiek daug žmonių palieka nuošalyje. Dabartinė pandemija atskleidė ypatingą tų asmenų, kurių mažų garantijų darbas neužtikrino jiems socialinės apsaugos ir galimybės pririnkus nebūti darbe, ir tų, kurie buvo atskirti nuo savo bendruomenių ir jose esančių paramos tinklų, pažeidžiamumą.

3.4.3. Pagrindinės atsigavimo ir atstatymo proceso sritys:

- išlaisvinti visą bendrosios rinkos potencialą, kad ji išliktų integruota, funkcionali, veiksminga ir kad būtų atkurtas konkurencingumas,
- papildyti bendrąją rinką plataus užmojo socialine darbotvarka, visų pirma visapusišku Europos socialinių teisių ramsčio įgyvendinimu, kad būtų užtikrinta aukštynkryptė socialinė konvergencija,
- toliau vykdyti būtinus struktūrinius pokyčius ir susijusią investicijų veiklą, visų pirma skaitmeninių, pažangiųjų ir socialinių inovacijų ir žaliosios pertvarkos požiūriu,
- nuolat didinti ES konkurencingumą,
- sudaryti sąlygas stiprinti ES savarankiškumą ir atsparumą sprendžiant pasaulinio poveikio problemas,
- sudaryti sąlygas išlaikyti strateginio ES turto ir pramonės šakų kontrolę,

- remti galimybę įsidarbinti visiems siekiant kurti įtraukią ir atsparią darbo jėgą,
- investuoti į tam tikrų marginalizuotų bendruomenių integraciją siekiant užtikrinti visapusišką dalyvavimą socialinėje ir ekonominėje veikloje,
- iš esmės pagerinti ES tiekimo grandinės rizikos ir ekstremaliųjų situacijų atveju.

4. Krizė po COVID-19. Galimybė ir būtinybė keisti Europos Sąjungą

4.1. „Juodoji gulbė“

4.1.1. Daugelis stebėtojų COVID-19 krizę sieja su „juodosios gulbės“ apibrėžtimi; šią sąvoką sukūrė Libano matematikas Nassim Nicholas Taleb: „retas ir nuspėjamas įvykis, nes žmonės paprastai jo nesitiki, tačiau turintis tokį naikinamąjį poveikį, kad gali griauti gyvenimus, keisti suvokimą ir amžinai pakeisti mūsų bendruomenes, kurios su šiuo reiškiniu susiduria“⁽⁸⁾. Tačiau, ar kovodami su COVID-19 ekstremaliąja situacija, tikrai susidūrėme su „juodąja gulbe“? Ar tai toks netikėtas įvykis? O gal dėl neteisingų sprendimų virtinės susilpninome savo sveikatos sistemas, strateginę gamybą ir socialines struktūras? Šalinant krizės padarinius įprastinės veiklos scenarijus nebėra tinkamas politinis pasirinkimas. Europa turi galimybę ir progą kurti kitokį pasaulį ir šioje srityje ES turi atlikti pagrindinį vaidmenį.

4.1.2. Todėl, siekiant atsigaivinti po šios krizės, reikia kitokio politinio atsako priemonių derinio ir grafiko. Jei elgsimės tinkamai, galime kartu įveikti šią krizę, išgelbėti gyvybes ir visuomenės gerovę, pakeisti mūsų socialinius ir ekonominius modelius, kad jie būtų dar labiau orientuoti į žmones ir gamtą, ir paskatinti pasaulinę partnerystę siekiant darnaus vystymosi.

4.1.3. Todėl turime sutelkti dėmesį į tai, kas svarbiausia visiems: paramą įmonėms siekiant įveikti krizę, kad jos galėtų sudaryti deramas darbo sąlygas, geras gyvenimo ir darbo sąlygas, vienodas galimybes naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis, švarių maistu, vandeniu, oru ir vartojimo prekėmis, klestinčią gamtą, saugų klimatą kitoms kartoms, vis įtraukesnę ir visiems prieinamą visuomenę ir tvirtą ir veikiančią demokratiją, kuri mus apsaugotų sunkmečiu. Norėdami pasiekti šį tikslą, turime būti ryžtingi ir priimti teisingus sprendimus tinkamu laiku – „ES atstatymo ir gaivinimo planas“.

4.1.4. Europos Komisija turi imtis konkrečių veiksmų, kad Vyriausybės „nebeskambintų pavojaus varpais“, kurie kelia pavojų žmogaus teisėms ir teisei valstybei. Vyriausybės neturėtų piktnaudžiauti koronaviruso krize ir imtis ne tik tų priemonių, kurių būtinai reikia krizei įveikti, pavyzdžiui, priemonių, kuriomis pažeidžiamas privatumas, tinkamas teisėkūros procesas, teismų įgaliojimai ir funkcijos arba piliečių ir pilietinės visuomenės teisės. Visos priemonės, kurių imamasi, turi būti proporcingos ir skirtos visuomenės saugumui užtikrinti. Visų pirma turi būti užtikrinta saviraiškos laisvė tiems, kurie atkreipia dėmesį į dabartinės padėties keliamus iššūkius.

4.2. ES gaivinimo ir atstatymo plano gairės

4.2.1. EESRK yra įsitikinęs, kad atsigavimas nuo koronaviruso krizės poveikio bus sėkmingas tik, jei kartu bus restruktūrizuota mūsų visuomenė: dėmesį turime sutelkti ne tik į atstatymą, bet ir atgaivinimą. Negalime tiesiog atkurti to, kas buvo praeityje – turime tai restruktūrizuoti ir patobulinti. EESRK manymu, restruktūrizacija ir tobulinimas turės būti grindžiami visą mūsų darbą remiančiais principais: siekti, kad bendroji rinkų veikta visapusiškai, būtų saugomos žmogaus teisės, demokratinės vertybės ir teisinė valstybė, būtų pasiekti DVT, sukurta žiedinė ekonomika ir ne vėliau kaip iki 2050 m. būtų pasiektas neutralaus poveikio klimatui tikslas. Be to, turime užtikrinti gerą valdymą ir demokratinę atskaitomybę.

4.2.2. Kad ir kokios geros ir išsamios būtų priemonės, kurių reikia imtis, jos bus veiksmingos ir remiamos tik tuo atveju, jei jos bus įgyvendinamos vietos lygiu ir pasieks tuos žmones, kuriems jos skirtos. Todėl itin svarbu dėti daug pastangų, kad būtų užtikrintas veiksmingas įgyvendinimas tiek ES institucijose, tiek valstybėse narėse.

⁽⁸⁾ Nassim Nicholas Taleb (2007 m.), *The Black Swan: the impact of the highly improbable*.

4.2.3. Svarbiausia tai, kad turime pasimokyti iš socialinių nesėkmių, dėl kurių šios pandemijos metu mirė neproporcingai daug žmonių. Turime omenyje neįgaliesiems ir vyresnio amžiaus žmonėms skirtas globos įstaigas. Šios įstaigos krizės metu tapo infekcijos ir mirčių židiniais. Tai turi būti išpėjimas, kad ES lėšos niekada negali būti investuojamos į tokią aplinką, kurioje žmonės ne tik netenka teisės laisvai pasirinkti, kaip gyventi, bet ir kuri struktūriškai netinka žmonėms apsaugoti *force majeure* atvejais.

4.2.4. Koronaviruso krizė, deja, taip pat atskleidė, kad svarbu visoje ES stiprinti aktyvų pedagoginį darbą piliečių žmogaus teisių kultūros ir demokratinio sambūvio srityje remiantis SESV 2 straipsnyje išdėstytais principais. Kartojame, kad esame iš esmės ir nuolat išsipareigoję laikytis pagrindinių žmogaus teisių, demokratijos ir teisinės valstybės vertybių, kaip nurodyta ES steigiamosiose sutartyse.

4.2.5. Solidarumas yra svarbiausias žodis kovojant su krize. Solidarumas su ligoninių ir slaugos namų priežiūros paslaugų teikėjais. Solidarumas su darbo užmokesčio negaunančiais darbuotojais ir darbdaviais, kurie taip pat atsisako darbo užmokesčio ir premijų, kad išgelbėtų savo verslą. Vyriausybių solidarumas ne tik su ekonominėmis, bet ir kultūros bei kitomis visuomenės grupėmis, kurios negali apsieiti be pagalbos. Ir visų svarbiausia, šalių solidarumas, ypač ES viduje, nes ES šalys yra taip glaudžiai susijusios ekonominiu požiūriu, kad tik bendras ir solidarus požiūris į krizės poveikį bus veiksmingas.

4.2.6. Labai didelio masto žaliųjų investicijų planas suteiks reikiamų ekonominių paskatų ir padidins atsparumą būsimiems sukrėtimams. Tokius plataus užmojo ir pokyčius skatinančius įgaliojimus galima įgyvendinti tik tam tikromis konkrečiomis sąlygomis, kurias reikia aiškiai pripažinti. Todėl ES gaivinimo nuo koronaviruso krizės plano ekonominiai ir aplinkosauginiai užmojai turėtų būti įgyvendinami kartu, kad tai būtų naudinga visiems. Tam reikia kruopščiai atrinkti investicijų programas, orientuotas į sektorius, turinčius didelį ekonomikos skatinimo, darbo vietų kūrimo ir aplinkos pertvarkos potencialą (postūmis žaliajai ekonomikai).

4.2.7. Šiuo tikslu Europos postūmis žaliajai ekonomikai turėtų būti parengtas taip, kad būtų galima pasiekti du visa apimančius tikslus. Pirma, skatinti ekonomiką ir kurti darbo vietas, kartu apsaugant tuos, kuriems gresia pavojus, ir, antra, remti Europos ekonomikos pertvarką siekiant švarios ir atsparios ateities. Arba, kaip Frans Timmermans nurodė *Twitter*: „Mūsų siūlomu gaivinimo planu bus sukurta tokia visuomenė, kurios reikia šiai ir ateinančioms kartoms. Ji bus švari, klestinti ir atspari. Joje nė vienas nebus paliktas nuošalyje.“

4.2.8. Abipusiškumas turi tapti reikalavimu. Kai viešieji išteklių naudojami siekiant suteikti privačiam sektoriui ateities perspektyvą, visuomenė teisėtai viliasi, kad tai bus naudinga jai. Kalbame apie susitarimus dėl mokesčių mokėjimo, buvimą gerais socialiniais darbdaviais, išskaičiuojamuosius dividendus ir premijas ir išsipareigojimą stengtis mažinti išmetamą CO₂ kiekį, aplinkos apsaugos įstatymų laikymąsi ir tvaresnę įmonių judumo politiką.

4.2.9. Dabartiniam ekonominiam modeliui būdingas BVP atskaitos rodiklis (orientyras) – priemonė, kuri niekada neleido apskaičiuoti, kas iš tikrųjų svarbu žmonėms. EESRK manymu, šiandien persvarstyti naują ekonominio ir socialinio vystymosi modelį ES reiškia šį svarbų ekonomikos rodiklį susieti su ne mažiau svarbiu rodikliu – bendruomenės gerove.

4.2.10. EESRK mano, kad atstatymo ir gaivinimo plane svarbiausiais turi būti laikomi žmonės ir mūsų planetos ateitis. Šiuo požiūriu labai svarbu trumpuoju laikotarpiu išlaikyti kuo didesnę grynąją užimtumą. Tačiau taip pat labai svarbu nepamiršti ateities perspektyvų. Tai perspektyvi ekonomika, patenkinanti visuomenės poreikius, neprisidedanti prie klimato kaitos, išmaniai naudojanti išteklius ir europinį darbingumą papildanti sveika gyvenamąja aplinka ir kokybišku užimtumu. Turime siekti šio tikslo vardan tvarios ateities. Perspektyvi ekonomika taip pat priklauso nuo to, ar ji bus kiek įmanoma prieinama visų rūšių darbuotojams, ir leis kiekvienam prisidėti prie savo bendruomenės ir visos visuomenės klestėjimo. Turime pasimokyti iš naujo, krizės metu darbdavių pradėto diegti lankstumo, kad patenkintume labiausiai nuo darbo rinkos nutolusių asmenų (žmonių su negalia, ilgalaikių bedarbių, vyresnio amžiaus darbuotojų) poreikius ir palengvintume jų įsitraukimą į naują, žalesnę ekonomiką. Siekime šio tikslo vardan tvarios ateities.

4.2.11. ES ir jos valstybės narės turėtų užtikrinti, kad naujos švarios ekonomikos įmonės, visų pirma veiklą pradedančiosios įmonės ir MVĮ, galėtų naudotis joms reikalingu kapitalu, kad galėtų toliau kurti ateities sprendimus.

4.2.12. Socialiniai partneriai turi dalyvauti rengiant ir stiprinant paramos priemones, kuriomis siekiama kompensuoti ekonominės veiklos trūkumą daugelyje sektorių ir apsaugoti visų rūšių darbuotojus ir mažąsias įmones. Būtinai adekvačios ir tvarios bedarbio pašalpos ir kitos pagalbos formos, įskaitant Europos minimaliuosius standartus, susijusius su grynąja pakeitimo norma, teisės į bedarbio pašalpą trukme ir draudimu. Sektoriuose, kuriuose tai įmanoma, konsultuojantis su socialiniais partneriais gali būti taikoma sutrumpinto darbo laiko tvarka. Kai kuriose valstybėse narėse karantine esantys darbuotojai gali gauti ligos pašalpą. Dar viena galimybė palengvinti įmonių ir savarankiškai dirbančių asmenų padėtį yra nuotolinio darbo taisyklių supaprastinimas konsultuojantis su socialiniais partneriais. Be to, Vyriausybės galėtų teikti finansinę ir techninę paramą MVĮ, kad padėtų joms greitai plėtoti nuotolinio darbo pajėgumus.

4.2.13. Ekonomikos ir visuomenės reformos procesas taps įmanomas dalyvaujant visiems piliečiams per socialinių partnerių ir pilietinės visuomenės organizacijas. Todėl valstybės narės ir ES turi užtikrinti, kad šio sudėtingo proceso metu nė vienas nebūtų paliktas nuošalyje, visų pirma: mažiausių garantijų darbą dirbantys asmenys, ikipensinio amžiaus žmonės, neigalieji, mažai vertinama darbą dirbančios moterys ir jaunimas, ypač priklausantis matomoms mažumoms, migrantų kilmės asmenys, ir, visų pirma, keletui šių grupių priklausantys asmenys.

5. Gaivinimo planas

EESRK ragina užtikrinti **žaliąjį ekonomikos gaivinimą, stiprų socialinį ir tvirtą ekonomikos atgaivinimą** teigdamas, kad tokia ryžtinga ir pokyčius skatinanti darbotvarkė gali būti įgyvendinta, jei ji bus grindžiama šešiais principais: solidarumu, konkurencingumu, tvarumu, užimtumo, pajamų ir dalyvavimo užtikrinimu. Kuo stipresnės bus gaivinimo priemonės, kuo jos bus labiau pritaikytos prie valstybių narių aplinkybių ir jų gyventojų, tuo Europa kels didesnę pasitikėjimą ir tuo geriau ji galės įrodyti, kad gali įveikti precedento neturinčius iššūkius, su kuriais susiduriame šios krizės metu.

5.1. Bendroji rinka

5.1.1. Bendrosios rinkos strategija yra Europos projekto pagrindas. Ji sudarė sąlygas žmonėms, paslaugoms, prekėms ir kapitalui laisviau judėti ir suteikė galimybių Europos įmonėms, vartotojams ir darbuotojams. Reikia imtis priemonių, kad būtų visapusiškai išnaudotas bendrosios rinkos potencialas šalinant kliūtis. Be to, pasibaigus krizei ir atsižvelgiant į kitus besikeičiančios aplinkos aspektus, pavyzdžiui, skaitmeninimą, bendroji rinka turi visapusiškai prisitaikyti prie naujų idėjų ir verslo modelių. Todėl tikslas yra atkurti, atgaivinti ir pertvarkyti bendrąją rinką kaip atsigavimo priemonę. Trumpalaikiai veiksmai apima nedelsiamą sienų atidarymą. Be to, reikia imtis trumpalaikių veiksmų dviem kryptimis:

Įtampos mažinimas. Šioje srityje nevienodos sąlygos tampa rimta problema. Valstybių narių skatinamųjų priemonių rinkiniai yra labai įvairūs ir, nors valstybės narės buvo vedamos gerų ketinimų sušvelninti paklausos šoką, tokia priemonių įvairovė lėmė nevienodas sąlygas skirtingose valstybėse narėse. Be to, reikia spręsti valstybės pagalbos klausimą ir jį išanalizuoti iš sektorių perspektyvos, nustatant, kaip trumpuoju ir ilgalaikiu laikotarpiu šie veiksmai iškreips konkurenciją ir vienodas sąlygas.

Postūmis ekonomikai ir našumui. Mums reikia našumo realiojoje ekonomikoje (tai reiškia darbo vietas, perkamąją galią ir pagrindinius produktus bei paslaugas). Šis našumas gali būti įvairių formų, jį gali užtikrinti skirtingi verslo modeliai, tačiau, jei norime išvengti tolesnio nelygybės didėjimo, turime imtis veiksmų šioje srityje. Šis postūmis – tai paramos paketai ir palanki aplinka MVĮ ir pramonei. Kaip žinome, MVĮ yra Europos ekonomikos pagrindas ir joms reikia konkrečios paramos, tačiau be papildomos naštos ar biurokratizmo. MVĮ negalės atsigauti be ES ir nacionalinės finansinės paramos. Šiuo atveju bus labai svarbios subsidijos, paskolos, likvidumo užtikrinimas, mokesčių paskatos, palankios darbuotojų išlaikymo ir įdarbinimo sąlygos, bankroto teisės aktų peržiūra ir kita parama. Bankroto teisės srityje ES turėtų imtis teisėkūros veiksmų, kad dėl COVID-19 bankrutavusios mažosios įmonės galėtų greitai vėl pradėti veiklą. Šie veiksmai turėtų būti ribotos trukmės.

5.2. Pramonės strategija

5.2.1. Gerai koordinuojama Europos pramonės politika, atsižvelgiant tiek į dabartines COVID-19 keliamas problemas, tiek į padėtį po COVID-19 ir į skaitmeninimo ir tvarumo aspektus. Tai turi būti remiama didelėmis investicijomis į tvarias ekonomines ir įmonių struktūras ir sudarant kokybiškas nuolatinės darbo sutartis. Išnaudojant mažųjų ir vidutinių įmonių

inovacijų potencialą ir pereinant prie įtraukios žiedinės ir neutralaus poveikio klimatui ekonomikos, būtų galima užtikrinti ne tik ilgalaikį išteklių saugumą, bet ir trumpalaikius išteklius, svarbius ateities uždaviniams įgyvendinti.

5.2.2. Reikia nustatyti ir remti pagrindines pramonės šakas ir sektorius, pradedant žmogiškaisiais ištekliais ir baigiant moksliniais tyrimais, taip sukuriant Europos pramonės politiką, kuri apsaugo šiuos strateginius sektorius nuo rinkos ir užtikrina pagrindinių elementų, pavyzdžiui, respiratorių, kaukių ir kitų produktų, tiekimo saugumą pandemijos atveju. Tai turi reikšti, kad turi būti remiamos bendrovės, perkeliančios gamybos pajėgumus į Europą, siekiant, kad ES atgautų gamybos kontrolę ir būtų užtikrinta autonomija pasaulio rinkoje, visada atsižvelgiant į teisingą pertvarką aplinkos srityje. Šios bendrovės ir įmonės turi būti tvarios, jų darbuotojai turi aktyviai dalyvauti, o jos pačios turi dalyvauti įgyvendinant žaliąjį kursą, kuris yra atgaivinimo ir atstatymo planų pagrindas.

5.2.3. Verslo kaip paslaugos vizija reiškia įmonių, kurios labiausiai prisideda prie bendros gerovės, pavyzdžiui, sveikatos, socialinės rūpybos, švietimo, renovacijos, kultūros, amatų ir kūrybiškumo, ir kurios naudojami sąžininga, konkurencinga ir tvaria verslo aplinka ir prisideda prie jos kūrimo, vystymą. Skubus socialinių ir ekologinių klausimų sprendimas, be abejo, yra neatsiejamas, tačiau labiau nei bet kada privalomas aplinkosaugos požiūris turės būti integruotas į visus mūsų veiksmus ir politiką, taip reaguojant į mūsų (ekologinės) sistemos sunaikinimą. Šiuo atžvilgiu, pavyzdžiui, finansinė parama, teikiama teršiančių sektorių įmonėms, turi būti nustatoma atsižvelgiant į realų perėjimą prie socialiai orientuoto ir aplinkai palankaus gamybos būdo.

5.2.4. Europa turi finansuoti du kriterijus atitinkančią veiklą: strateginės produkcijos atnaujinimą, kad Europa taptų nepriklausoma, ypač sveikatos apsaugos ir reagavimo srityse, kartu kuriant kokybiškas darbo vietas, ir didžiausią dėmesį skirti tvarioms, socialiai atsakingoms ir aplinką tausojančioms investicijoms. Tiek mažosios ir vidutinės įmonės (MVI), tiek didelės ir socialinės įmonės, galėtų atlikti labai svarbų vaidmenį restruktūrizuojant Europos gamybos sistemą.

5.3. Žalioji kursas

5.3.1. Skatinant perėjimą prie tvaresnės ir atsparesnės Europos ekonomikos, postūmis žaliajai ekonomikai turi užtikrinti integracinį atsigravimą, nepaliekant nė vieno europiečio nuošalyje.

5.3.2. Vadovaujantis principu „Nepakenk“, investicijos siekiant trumpalaikio ekonomikos skatinimo turėtų būti arba neutralios, arba turėtų paspartinti struktūrinę Europos ekonomikos pertvarką siekiant nulinės taršos, biologinės įvairovės atkūrimo ir neutralaus poveikio klimatui iki 2050 m. tikslo. Todėl postūmis žaliajai ekonomikai visų pirma turėtų būti nukreiptas į priemones, kurios palankiai prisidėtų prie išteklių naudojimo efektyvumo didinimo, pagarbos mūsų gamtiniam kapitalui ir vidutinės trukmės bei ilgalaikio išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) kiekio mažinimo laikantis poveikio klimatui neutralumo principo.

5.3.3. Svarbiausia, kad postūmis žaliajai ekonomikai būtų tikslingas ir užtikrintų ekonominę paramą ir paskatas sektoriams, kurie daro didžiausią teigiamą poveikį visuminei paklausai. Siekiant kuo geresnių ekonominės veiklos rezultatų, postūmis žaliajai ekonomikai turėtų būti nukreiptas į sektorius, kuriuose galima sukurti daug darbo vietų, su sąlyga, kad darbuotojai turės tinkamą įgūdžių. Siekiant šio tikslo reikia atsižvelgti į asimetrinį koronaviruso krizės, kurios pasekmes neproporcingai patiria pietinių ES valstybių narių ekonomikos, poveikį.

5.3.4. Europos žaliuoju kursu Europos Sąjunga pradėjo perėjimą prie tvarios ekonomikos. Todėl tikslinga ekonominės paramos priemones derinti su tolesniu šio perėjimo skatinimu. Viešosios lėšos turi būti naudojamos siekiant teigiamo socialinio poveikio ir poveikio aplinkai. Užimtumo srityje tai nebūtinai reiškia, kad reikia išsaugoti ar išgelbėti tas pačias darbo vietas arba tą pačią ekonominę veiklą. Jei įmonė arba sektorius neturi pagrįstų perspektyvų tvarios ekonomikos sąlygomis, vietoj to pagalbos paketas gali būti tinkamai panaudotas sektoriuose arba perkeliant jį iš vieno sektoriaus į kitą.

5.3.5. Norint įgyvendinti žaliąjį kursą būsimi verslininkai turi būti atsparūs ir išipareigoję sėkmingai veikti. Tarpvalstybiniu mastu veikiančios Europos bendrovės yra reikšmingi ir svarbūs socialiniai veikėjai. Savo versle jie turi vadovautis politine „teisingos pertvarkos“ koncepcija. „Tvarei įmonė“, kurioje darbuotojai turi tvirtą poziciją, yra labai svarbi politikos įgyvendinimo dalyvė, kurioje užtikrinamos privalomos teisės į informaciją ir konsultacijas bei darbuotojų dalyvavimas valdybos lygmeniu, integruojant makroekonominę politiką į kolektyvines sutartis. Suteikiant galimybę darbuotojams, jų profesinėms sąjungoms ir įmonių taryboms aktyviai dalyvauti įgyvendinant įmonės politikos planą, grindžiamą „tvarios įmonės teisingos pertvarkos“ koncepcija, užtikrinamos galimybės kurti tinkamas darbo vietas, deramas darbo sąlygas sveikoje aplinkoje ir regionuose, kuriuose gyventi verta.

5.3.6. Paramos paketai turi būti suskirstyti etapais, nes niekas negali nuspėti, kaip ekonomika vystysis po koronaviruso krizės. Todėl pasisakome už paramos priemonių įgyvendinimą etapais, kad, atsižvelgiant į sektoriaus pažangą ir vertinimą ir, iš dalies, į teigiamo poveikio klimatui ir gamtai laipsnį, būtų galima jas koreguoti.

5.3.7. Įgyvendinant žaliąjį kursą reikės išsaugoti kokybę ir tvarumu grindžiamą Europos žemės ūkio modelį. Atgaivinimo planu reikės skatinti:

- tvaresnes maisto sistemas tiek gamybos, tiek vartojimo lygmenimis, atsižvelgiant į Komisijos ketinimus, susijusius su tvaraus maisto strategija „Nuo lauko iki stalo“;
- ES apsirūpinimo maistu savarankiškumą vadovaujantis įvairių Europos žemės ūkio formų solidarumo dvasia ir ekonominių, socialinių ir aplinkosaugos aspektų integravimu;
- plataus užmojo pasiūlymą dėl naujos ES biologinės įvairovės strategijos: biologinės įvairovės strategija turi būti pagrindinė visų atstatymo pastangų dalis. Plataus užmojo strategija būtų aiškus ir nuoseklus paramos ženklas imtis aplinkos, klimato, visuomenės sveikatos ir socialinės srities veiksniams. Ji būtų naudinga tiek BŽŪP, tiek Europos maisto sistemai, todėl būtų galima ir toliau didinti jų tvarumą.

5.4. Investavimo prioritetai

5.4.1. Tvarios investicijos į bendruomenes, prieinamas viešąsias erdves, sveikatos priežiūrą, įtraukų švietimą, socialines paslaugas, anglies dioksido neišskiriantį būstą ir infrastruktūrą, biologinės įvairovės apsaugą ir atkūrimą bei energijos gamybos decentralizavimą bus labai svarbios siekiant gerovės ekonomikos. Viena iš tokių prioritetinių sričių yra pastatų energinio naudingumo didinimas. Ši renovacijos banga taip pat turėtų suteikti galimybę kurti perspektyvius pastatus didinant jų prieinamumą senėjančiai visuomenei ir vis didesniai neįgalųjų skaičiui.

5.4.2. Statybos pramonė yra svarbi: milijonų namų renovacija, kad jie efektyviai vartotų energiją ir būtų tvarūs, atgaivins šį sektorių ir priartins mus prie neutralaus poveikio klimatui tikslo. Statybos pramonė yra imlus darbuotojų sektorius, o energijos suvartojimas pastatuose (apšvietimas, šildymas) sudaro trečdalį Europoje išmetamo CO₂ kiekio. Laukia didžiulis darbas, nes 75 % gyvenamųjų ir komercinių pastatų buvo pastatyti prieš priimant ES energijos vartojimo taisykles. Atnaujinus energijos nepriteklių patiriančių žmonių būstus ES, gerokai sumažėtų visuomenės sveikatos priežiūros išlaidos, o ankstesni tyrimai rodo, kad vidutiniškai energijos nepritekliaus kaina šiuolaikinėje sveikatos priežiūros sistemoje gali būti tris kartus didesnė nei būsto renovacijos priemonių kaina⁽⁹⁾.

5.4.3. Atsižvelgdamas į būsto, architektūrinio ir infrastruktūrinio paveldo senėjimą, EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad svarbu suaktyvinti pakankamą kiekį investicijų, skirtų būsto, meno paveldo (didmiesčių, miestų, kaimų) ir transporto infrastruktūros objektų (uostų, tiltų, greitkelių ir kt.) išsaugojimui (žemės drebėjimų teritorijose) ir restruktūrizavimui.

5.4.4. Siekiant užtikrinti atsinaujinančiųjų išteklių ir mažo anglies dioksido kiekio energijos rūšių plėtoją, reikia ne tik įrengti tinkamą infrastruktūrą, bet ir modernizuoti visą Europos elektros tinklą bei kaupimo pajėgumus.

5.4.5. Atgaivinimo planas suteikia galimybę investuoti į labai reikalingą viešąjį transportą ir užtikrinti realų perėjimą prie kitų transporto rūšių, mažinant oro taršą ir prisidedant prie klimato politikos įgyvendinimo. Tai reiškia daugiau tramvajų, daugiau reguliaraus susisiekimo autobusų ir nulinės taršos autobusų bei tikrą įvairiarūšį transportą mūsų miestuose; ES veiksnių planą ir didelę finansinę paramą geležinkelių modernizavimui, tinklo plėtojimui ir priežiūrai, investicijoms į traukinius, naktinius traukinius, tarpvalstybines geležinkelių jungtis ir kitas su geležinkelių transportu susijusias naujoves. Reikalingas ES koordinavimas siekiant užtikrinti, kad trumpųjų nuotolių skrydžiai būtų pakeisti tvariomis alternatyvomis. Siekiant sumažinti eismą mūsų keliuose daugiau krovinių turi būti vežama geležinkeliu, vidaus vandenų keliais ir jūra (pavyzdžiui, pasitelkiant tvarią trumpųjų nuotolių laivybą).

5.4.6. Būtina padėti pagrindus Europos netaršaus judumo pramonei, kuri gali patenkinti didėjančią paklausą degimo variklių ir įkrovimo infrastruktūros alternatyvoms lengviesiems automobiliams, furgonams, autobusams ir sunkvežimiams, ir kartu padidinti pasiūlą geležinkelių sektoriui. Tai taip pat apima platų elektros įkrovimo stotelių tinklą visoje Europoje ir

⁽⁹⁾ Host S., Grange D., Mettetal L, Dubois U. 2014 m. *Précarité énergétique et santé: état des connaissances et situation en Île-de-France*, Regioninė sveikatos observatorija, Île de Fransas, Paryžius, p. 14.

tvarių bei efektyvesnių baterijų kūrimą. Kartu bus vykdomos perkvalifikavimo programos, kuriomis darbuotojams, pasitraukiantiems iš iškastinių kurą naudojančio transporto sektoriaus, bus suteikta naujų karjeros galimybių.

5.4.7. Kaip jau buvo pastebėta keliuose miestuose, izoliavimo priemonės kelia pavojų tradiciniam miestų erdvės ir judumo naudojimui ir skatina eksperimentuoti. Ekonomikos atgaivinimo laikotarpiu dviračių transporto plėtra gali būti dar naudingesnė, nes taip galima padėti užtikrinti saugaus atstumo laikymąsi, mažinti susigrūdimus viešajame transporte ir suteikti daugiau erdvės vietos parduotuvėms ir lengvesnę prieigą prie jų. Investicijomis, skirtomis dviračių transporto infrastruktūrai gerinti, galima greitai pasiekti pokyčių miestuose ir tarp miestų bei skatinti dviračių transporto ekosistemą.

5.4.8. Siekiant užtikrinti žaliojo kurso sėkmę labai svarbu ekonomiką pertvarkyti į žiedinę ekonomiką. Todėl, pavyzdžiui, plieno ir cemento pramonė (pagrindiniai energijos vartotojai) ir chemijos sektorius turi būti organizuojami skirtingai.

5.4.9. Ekonomikos gaivinimo dokumentų rinkinyje daugiausia dėmesio skiriant perėjimui prie žiedinės ekonomikos galima gerokai paspartinti būtiną infrastruktūros plėtrą ir skatinti alternatyvių medžiagų ir naujų technologijų inovacijas. Pirma, kad būtų išvengta atliekų, ES turėtų remti iniciatyvas, kuriomis siekiama steigti startuolius ir socialinės ekonomikos įmones taisymo ir pakartotinio naudojimo srityje, ir remti atitinkamą asmenų, netekusių darbo ekonomikos nuosmukio sąlygomis, mokymą (perkvalifikavimą). Tai visų pirma galėtų būti skirta „teisingos pertvarkos vietovėms“, sudarant sąlygas joms pereiti nuo kasybos prie „gavybos iš urbanistinių atliekų“.

5.4.10. Be to, komunalinių atliekų rūšiavimas yra pagrindinė sąlyga siekiant veiksmingai išgauti vertę iš atliekų jas perdirbant. Todėl ES turėtų remti vietos valdžios institucijas, kad per ateinančius penkerius metus jos galėtų pašalinti investicijų į komunalinių atliekų surinkimo, rūšiavimo ir perdirbimo infrastruktūrą trūkumą.

5.4.11. Koronaviruso krizė rodo, kad skaitmeninė revoliucija yra svarbi mūsų visuomenės atsparumo krizėms didinimo dalis. Ne mažiau svarbu investuoti į esminių paslaugų skaitmeninimą ir didinti Vyriausybių, teisės aktų leidėjų ir viešųjų institucijų gebėjimą teikti savo paslaugas krizės metu. Kartu turime suvokti, kad skaitmeninės technologijos yra tik priemonė, o ne galutinis tikslas. Turime prisimti viešąją atsakomybę už skaitmeninių technologijų sistemą ir orientuoti ją į aukštus tvarumo standartus, įskaitant tvirtas demokratines ir technologines apsaugos priemones, kartu skiriant paramą išlaidų ir žinių rėmimo priemonėms, kad nė vienas neliktų nuošalyje. Tai reiškia, kad, laikantis ES prieinamumo akto, reikia užtikrinti, kad skaitmeninė revoliucija garantuotų prieinamumą daugiau kaip 100 mln. ES neįgaliųjų.

5.4.12. Strategijoje „Nuo lauko iki stalo“ turėtų būti nustatyta aiški ES maisto sistemos kryptis po dabartinės sveikatos krizės ir skatinamos priemonės, kuriomis būtų kuriamos tvaresnės, atsparesnės ir teisingesnės maisto tiekimo grandinės. Siekiant spręsti sezoninės darbo jėgos trūkumo problemą ir užkirsti kelią tiekimo grandinės sutrikimams, reikia numatyti trumpalaikes priemones. Ilgainiui strategija „Nuo lauko iki stalo“ ir bendra žemės ūkio politika turi padidinti mūsų maisto sistemos atsparumą ir tvarumą atkuriant įvairesnius ūkininkavimo modelius, skatinant vietos maisto skirstymo centrus ir trumpesnės tiekimo grandinės bei gerinant smulkiųjų ūkininkų, mažo poveikio žvejų ir akvakultūros gamintojų galimybes patekti į rinką.

5.4.13. Būtina investuoti į perkvalifikavimo programas, skirtas sektoriams, kurie greičiausiai nebus perspektyvūs (pavyzdžiui, dėl to, kad jie labai priklausomi nuo iškastinio kuro). Tai reiškia, kad jie turi ieškoti galimybių sumažinti iškastinio kuro naudojimą ir tapti ekologiškesniais. Remiame tikslinę investicijų politiką, kuria prarastos darbo vietos būtų sklandžiai nukreipiamos į sektorius, kuriuose trūksta darbuotojų, t. y. socialinius ir žaliuosius sektorius.

5.4.14. Valstybės narės turi daugiau investuoti į viešąsias paslaugas, nes, kaip parodė krizė, viešosios paslaugos atlieka labai svarbų vaidmenį gelbėjant žmonių gyvybes ir kovojant su pandemija. Todėl Europos vadovai, taikydami ES fiskalines taisykles, turėtų atsižvelgti į vadinamąją subalansuoto biudžeto taisyklę, pagal kurią valstybės investicijos neįtraukiamos į deficito skaičiavimus ir atsižvelgiama į dabartinio skolos lygio tvarumą. ES turėtų iš esmės įvertinti konkurencijos taisyklėmis grindžiamą strateginių viešųjų paslaugų liberalizavimą. Taip pat reikėtų pagerinti galimybes naudotis viešosiomis paslaugomis.

5.5. Socialinės priemonės

5.5.1. Europos socialinių teisių ramsčio (ESTR) įgyvendinimas Europos lygmeniu visose valstybėse narėse yra svarbus žingsnis siekiant aktyviai pradėti socialinės konvergencijos procesą. Europos socialinių teisių ramstis yra priemonė naujai ir atnaujintai socialinių rodiklių suvestinei parengti.

5.5.2. ES strategijoje daugiausia dėmesio reikia skirti darbo vietoms, didinant praktinės patirties svarbą ir nuolatinį jos įgyvendinimą pasitelkiant švietimo, mokymo ir mokymosi visą gyvenimą sistemą, kuri sudaro sąlygas Europos darbo jėgai prisitaikyti prie gamybos sistemos pokyčių perėjus prie skaitmeninių ir žaliųjų technologijų.

5.5.3. Naujas darbo apibrėžimas yra itin svarbus ekonomikos atgaivinimo pasibaigus COVID-19 krizei etape. Tiek privačiame, tiek viešajame sveikatos ir priežiūros sektoriuose našumo augimo siekis prieštaravo paslaugų kokybei ir kenkė darbo patirčiai, o tai turėjo labai didelių pasekmių sveikatos krizės metu daugumoje ES šalių. Perėjimas prie paslaugomis grindžiamos veiklos lemtų darbui imlesnės ekonomikos sukūrimą, kuri atsvertų darbo vietų šiuose sektoriuose neužtikrintumą, skatintų didesnę užimtumą ir sugrąžintų darbo vietas į realiąją ekonomiką. Todėl būtina rengti politiką, kuria būtų remiamas kokybiškas užimtumas darbui imliuose sektoriuose, kuriuose teikiamos aukštos kokybės paslaugos.

5.5.4. EESRK palankiai vertina atnaujintą Europos Komisijos 2020 m. darbo programą⁽¹⁰⁾ kaip kompromisą siekiant ekonomikos atgaivinimo strategijoje išlaikyti socialinį aspektą. Yra keletas teisėkūros ir ne teisėkūros iniciatyvų, kurių negalima uždelsti ar atidėti, nes jos yra socialinės darbotvarkės ramsčiai. Tai apima: priimtų direktyvų perkėlimą į nacionalinę teisę pagal sutartą tvarkaraštį (Profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros direktyva, Darbuotojų komandiravimo direktyva, Direktyva dėl skaidrių ir nuspėjamų darbo sąlygų). Komisija taip pat patvirtino visas iniciatyvas, kuriomis būtų skatinamas sąžiningas ir socialiai tvarus atsigavimas, įskaitant iniciatyvas, susijusias su darbo užmokesčio skaidrumu, minimaliu darbo užmokesčiu, sąžiningu apmokestinimu, jaunimo užimtumu, Europos nedarbo perdraudimo sistema, igūdžių darbotvarkė ir skaitmeniniu švietimu, darbu platformose ir ES ekonomikos valdymo taisyklėmis. Darbo programoje trūksta nuostatų dėl darbuotojų sveikatos ir saugos atnaujinimo taikant veiksmingas prevencines priemones darbo vietose.

5.5.5. Stiprus socialinis atsigavimas taip pat reiškia geresnes galimybes patekti į profesines sąjungas ir geresnę apsaugą. Turime remti kolektyvines derybas ir demokratiją darbo vietoje. ES ir valstybės narės turi remti socialinius partnerius, siekiant reikšmingai padidinti kolektyvinių derybų aprėptį.

5.5.6. Reikėtų atkreipti dėmesį į su lytimi susijusių klausimų sprendimą. Dabartinio COVID-19 protrūkio sukeltas ekonomikos nuosmukis turi didelį poveikį lyčių lygybei tiek nuosmukio metu, tiek vėliau ekonomikai atsigaunant. Palyginti su „įprastais“ nuosmukiais, kurie daro didesnę poveikį vyrų užimtumui nei moterų, užimtumo sumažėjimas, susijęs su socialinių kontaktų ribojimo priemonėmis, daro didelį poveikį sektoriams, kuriuose dirba daug moterų. Be to, uždarius mokyklas ir dienos priežiūros centrus labai padidėjo vaikų priežiūros poreikiai, o tai daro ypač didelį poveikį dirbančioms motinoms. Tikėtina, kad krizės poveikis dirbančioms motinoms išliks nepakitęs dėl didelės jų darbo patirties rinkoje.

5.6. Sveikatos sistemos

5.6.1. Svarbiausia, kad viena iš pagrindinių koronaviruso krizės pamokų yra ta, kad reikia stiprinti sveikatos priežiūros sistemas beveik visose Europos šalyse, visų pirma daugiausia dėmesio skiriant prevencijai. Dėl koronaviruso poveikio visos Europos sveikatos sistemos patiria didžiulę įtampą; kai kurios šalys patiria didesnę poveikį nei kitos, nes jos yra skirtingai aprūpintos personalu (gydytojais ir slaugytojais), aukštos kvalifikacijos specialistais, medicinos prietaisais ir ligoninių pajėgumais. Nors atsakomybė už sveikatos priežiūrą tenka valstybėms narėms, tačiau valstybių sienos viruso plitimo nesustabdo. Virusų plitimas daro poveikį visai Europai, tiek jos viduje, tiek už jos ribų, o tai turi sanitarinių, socialinių ir ekonominių padarinių, dėl kurių reikia imtis bendrų atsakomųjų veiksnių Europos lygmeniu.

5.6.2. Koronaviruso krizė atskleidė ES priklausomybę nuo medicinos reikmenų importo iš ES nepriklausančių šalių. Investicijos į sveikatos apsaugą, priežiūrą ir ilgalaikės priežiūros paslaugas, prevencinę sveikatos priežiūrą ir darbuotojų sveikatos ir saugos politiką, atsižvelgiant į visą gyvenimą trunkantį ciklą, yra būtinos ir ES institucijos turi jas remti.

5.6.3. Koronaviruso krizė aiškiai rodo, kad tarptautinės farmacijos įmonės turi didelę galią. Siekiant padidinti farmacijos pramonės nepriklausomumą, taip pat būtina įsteigti didelį Europos mokslinių tyrimų fondą naujiems vaistams ir vakcinoms kurti. ES institucijos turėtų turėti būtinus įgaliojimus koordinuoti būtiniausių medicinos ir apsaugos priemonių tiekimą, platinimą ir kainas bendrojoje rinkoje.

⁽¹⁰⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/2020-commission-work-programme-key-documents_lt

5.7. Tarptautiniai ryšiai

5.7.1. Europos Sąjunga yra grindžiama bendromis Europos vertybėmis, kurios yra nediskutuotinos jokiomis aplinkybėmis⁽¹¹⁾: pagarba žmogaus orumui ir žmogaus teisėms, laisvė, demokratija, lygybė ir teisinės valstybės principas. Šių vertybių negalima pamiršti ir tada, kai dėl ES ir jos valstybėse narėse susiklosčiusių neeilinių aplinkybių joms kyla ekonominių ir socialinių iššūkių. Nors atsakas į dabartinę krizę turi būti nedelsiamas ir reikalingos tam tikros išskirtinės ir ribotos trukmės priemonės, jos negali prieštarauti teisinei valstybei ir negali kelti pavojaus demokratijai, valdžių padalijimui ir pagrindinėms Europos piliečių teisėms. EESRK primygtinai reikalauja, kad visos šios srities politikos priemonės visiškai atitiktų mūsų bendras vertybes, nustatytas ES sutarties 2 straipsnyje.

5.7.2. Koronaviruso krizė parodė, kad tarptautinė laisvoji prekyba neužtikrina net ir esamų maisto produktų, sveikatos priežiūros produktų ir pramonės atsargų tiekimo saugumo. Be to, reikia pažymėti skaidrumo ir atsekamumo stygių.

5.7.3. Kai kurios Europos bendrovės, kurios išvystė pramoninius pajėgumus trečiųjų šalių teritorijoje, turėtų būti skatinamos šiuos pajėgumus perkelti į ES. Veiklos perkėlimas pramonės, žemės ūkio ir paslaugų srityse turėtų sudaryti sąlygas didesniai savarankiškumui tarptautinių rinkų atžvilgiu, atgauti gamybos metodų kontrolę ir inicijuoti veiklos pokyčius aplinkos apsaugos ir socialinės pertvarkos srityse. Tokiais atvejais bendrovės galėtų gauti finansinę paramą iš valstybių narių Vyriausybių, netaikant valstybės pagalbos taisyklių.

5.7.4. Krizė taip pat aiškiai parodė, kad didžiąjai gamybos daliai kyla nemaža rizika, susijusi su ES priklausomybe nuo Kinijos, ypač medicinos srityje (pavyzdžiui, apsaugos priemonių gamyba). Siekiant sustiprinti sveikatos priežiūros sistemas beveik kiekvienoje Europos šalyje, labai svarbu sumažinti šią priklausomybę nuo pagrindinių produktų. Tai galima padaryti plečiant gamybą ES (ES gamybos ir (arba) tiekimo grandinė) ir plėtojant gamybos pajėgumus bendradarbiaujant su kitomis šalimis, pavyzdžiui, Afrikoje (ES ir Afrikos gamybos ir (arba) tiekimo grandinė). Tai turi pridėtinės vertės, nes mažiausiai išsivysčiusios šalys taip pat galėtų plėtoti naują ekonominę veiklą ir stiprinti savo sveikatos priežiūrą.

5.7.5. Pasibaigus pandemijai pasaulyje turėtų būti sukurta nauja tarptautinių santykių, pasaulinės ekonomikos ir solidarumo sistema, išsipareigojant dalytis pasaulio turtu ir gelbėti gyvybes, taip pat saugoti sveikatos, mokslo, intelektinius ir pramonės laimėjimus. ES turėtų vaidinti pagrindinį vaidmenį šioje naujoje tarptautinių santykių sistemoje, paremtoje solidarumu ir vystomuoju bendradarbiavimu. Be to, ES turėtų išlaikyti ir galbūt padidinti vystomojo bendradarbiavimo išsipareigojimų lygį.

5.7.6. Užtikrinus vienodas sąlygas pasaulio ekonomikai, gali būti sustabdytas darbuotojų išnaudojimas ir nepagrįstas, pernelyg didelis pelno kaupimas bendrovėse. TDO ir darnaus vystymosi standartų įtraukimas į PPO ir kitų susijusių JT agentūrų taisyklės galėtų iš esmės prisidėti kuriant naują, sąžiningą ekonominę tvarką ir teisingą bei pažangią globalizaciją. Ateityje taisyklės turėtų būti atitinkamai pritaikytos ir nuosekliai taikomos, nukreipiant visus išteklius ir turimą personalą teikti pagalbą ten, kur jos labiausiai reikia.

5.7.7. Bet koks kėsinimasis į pagrindines teises turi būti objektyviai pagrįstas ir turi būti ištrauktos laikino galiojimo sąlygos. Labai svarbu užtikrinti, kad laikantis visų pagrindinių demokratinių principų per kuo trumpesnę laiką visas pasaulis grįžtų į normalų gyvenimą. Žmogaus teisių, pavyzdžiui, teisės rinktis į susirinkimus, spaudos laisvės, privatumo ir kitų teisių, ribojimas niekada neturi tapti „naujomis įprastinėmis sąlygomis“.

5.7.8. Būtina atnaujinti ES geopolitinį strateginį vaidmenį skatinant pasaulinius taikos procesus, kad būtų atnaujintos ekonominio vystymosi galimybės ES kaimyninėse šalyse: Vakarų Balkanuose, EUROMED, Rytų šalyse partnerėse ir kitose nuo konfliktų kenčiančiose teritorijose.

5.7.8.1. Šiuo požiūriu EUROMED regionas ir Vakarų Balkanai turi vėl tapti vystymosi galimybių erdve, kaip ir anksčiau, kai ji buvo žmonių, prekių ir idėjų mainų centras. Dėl šios priežasties Europos strateginės transporto ir komercinių bei kultūrinių mainų integracijos ir sujungimo politikoje daugiausia dėmesio reikia skirti EUROMED ir Vakarų Balkanams, be to reikia parengti specialią makroregioninę strategiją. Siekiant šio tikslo, reikia suteikti naują postūmį Viduržemio jūros makroregioninėms strategijoms ir Europos miestų strategijai.

⁽¹¹⁾ EESRK nuomonė SC/052 „ES ateitis: nauda piliečiams ir Europos vertybių puoselėjimas“.

5.8. Migracija ir laikotarpis pasibaigus COVID-19 krizei

5.8.1. Susidaro išspūdis, kad prasidėjus COVID-19 pandemijai, dėl kurios nacionalines sveikatos priežiūros sistemas ištiko milžiniška tragedija ir žlugo visų šalių ekonomika, migracijos klausimas išnyko iš darbotvarkės, o visuomenė tapo šiek tiek abejinga. NET ir kilus dabartinei krizei prieglobsčio prašytojų negalima palikti likimo valiai. Pagrindinės apsaugos teisės yra Europos vertybių pagrindas ir jų negalima ignoruoti, kai situacija tampa sudėtinga. Reikia atkurti šias priemones:

- atnaujinti leidimų gyventi suteikimo ir teisės į prieglobstį pripažinimo procedūras beveik visose Europos šalyse,
- spręsti sveikatos problemas, susijusias su migrantų priėmimo centrų perpildymu,
- spręsti nesaugumo darbe problemą (dėl to jau sumažėjo, o gal net visiškai sustojo perlaidų siuntimas, o dažnai jos yra vienintelis kilmės šalyse likusių migrantų šeimų pragyvenimo šaltinis),
- įteisinti asmens priežiūros arba žemės ūkio sektoriuje dirbančius migrantus,
- sukurti bendrą Europos prieglobsčio sistemą (BEPS), kuri būtų privaloma, saugi ir veiksminga visose ES šalyse, kad jos galėtų greitai dalytis bendra atsakomybe,
- kurti ir plėtoti realistiškus, teisėtus, saugius ir įgyvendinamus darbo jėgos migracijos į ES būdus,
- užmegzti nuolatinį ir veiksmingą dialogą su migrantų kilmės šalimis siekiant sukurti struktūras ir ryšių sistemas,
- didinti ekonominę ir techninę paramą *Frontex* agentūrai,
- trumpuoju laikotarpiu užtikrinti išipareigojimą taip pat įvertinti visų išteklių perkėlimą pagal 2021–2027 m. ES daugiamečią biudžeto programą.

6. Atstatymo planas

6.1. Dėl visų pirmiau nurodytų priemonių reikės parengti naują ekonomikos valdymo sistemą, kurioje numatyta strateginė pramonės, konkurencingumo, socialinė, aplinkos ir prekybos politika.

6.2. Reikės skatinti Europos Sąjungos ekonomikos valdymo reformą, peržiūrint Stabilumo ir augimo pakta, kad kartu būtų užtikrintas stabilumas ir augimas.

6.3. Remiantis „Next Generation ES“ gaivinimo priemone, reikės užtikrinti laipsnišką ES nuosavų išteklių didinimą nustatant atitinkamas ir deramas pajamas, kurias, pavyzdžiui, reikėtų pasirinkti iš: ES prekybos taršos leidimais sistemos, bendros konsoliduotos pelno mokesčio bazės (BKPMB), skaitmeninio mokesčio, finansinių sandorių mokesčio ir CO₂ mokesčio ar senjoražo.

6.4. ES turi skubiai pradėti taikyti koordinavimo mechanizmą, galintį neutralizuoti agresyvų mokesčių planavimą ir kovoti su mokesčių slėpimo reiškiniu 27 valstybėse narėse – reiškiniu, dėl kurio 2001–2016 m. ES valstybės narės vidutiniškai per metus prarado 46 mlrd. EUR mokesčių pajamų (0,46 % BVP) ⁽¹²⁾. Kartu ES turi pradėti taikyti veiksmingą kovos su pinigų plovimu strategiją, dėl kurios kyla pavojus, kad ES gamybos sistema bus apnuodyta, o bendroji rinka – iškreipta, nes bus iškraipomos vienodos veiklos sąlygos.

⁽¹²⁾ Europos Komisija, „Individualių tarptautinio mokesčių slėpimo vertinimas“ (angl. *Estimating International Tax Evasion by Individuals*), Darbinis dokumentas Nr. 76–2019.

6.5. Svarbu išsaugoti Europos teisių, standartų ir vartotojų politikos modelį. Dėl to ES ir yra unikali. Pavyzdžiui, skaitmeninimo srityje ES dirbtinio intelekto etikos kodekse ES požiūris į „žmogaus atliekamo proceso valdymą“ skiriasi nuo kitų pasaulio regionų koncepcijos. Šis požiūris, grindžiamas pagrindinėmis teisėmis ir laisvėmis, yra ES modelio dalis ir turėtų būti išsaugotas, nepaisant šiuo metu susidariusios griežtesnės konkurencinės aplinkos.

6.6. Reikia visapusiškai pasinaudoti atsirandančiais naujais, tvaresniais verslo modeliais (žiedinės, dalijimosi, socialinės ekonomikos ir t. t.). Šie ypatumai būdingi ir ES visuomenės modeliui; jie leidžia sukurti dvigubą vertę – ekonominę ir socialinę – kartu būdami priemonėmis, kuriomis siekiama įgyvendinti Europos žaliąjį kursą ir darnaus vystymosi tikslus. Šie verslo modeliai suteikia galimybę padėti ekonomikai atsigaivinti ir kartu spręsti visuomenės problemas. Šioje srityje labai svarbus bus ES žiedinis veiksmų planas ir pažadėtas ES socialinės ekonomikos veiksmų planas (2021 m. pavasaris). Reikėtų dalytis tokiais įkvepiančiais pavyzdžiais kaip Europos inovacijų grupių aljansas.

6.7. Ekonomikos atgaivinimo procese skaitmeninimas teikia ir galimybių, ir kelia rizikos. Būtent inovacijų srityje ES gali tapti lydere, pavyzdžiui, blokų grandinės srityje, kurioje ES užima pirmaujančią poziciją. Blokų grandinė kaip technologija (ne bitkoinas) yra demokratiškesnė, suteikianti skaidrumo ir tobulesnės valdymo struktūras. Tačiau būtina valdyti su skaitmeninimu susijusią riziką: didėjančią nedarbą, skaitmeninę atskirtį ir socialinę atskirtį. Reikia rasti būdų, kaip užtikrinti pusiausvyrą tarp naudojimosi galimybėmis ir kylančios rizikos. Visa tai vyksta aplinkoje, kurioje ES siekia išlikti konkurencinga pasaulio mastu.

6.8. Tai yra galimybė skatinti socialines inovacijas kaip ekonomikos atgaivinimo modelį, pasitelkiant bendrą kūrybą, bendrą projektavimą ir bendrą gamybą. Sudėtingoje socialinėje aplinkoje, kurioje kyla didžiuliai visuomenės uždaviniai, vienintelis būdas yra sutelkti visus visuomenės išteklius, dirbant tarpsektoriniu ir daugiadisciplininiu būdu, siekiant rasti sprendimus. Organizuota pilietinė visuomenė yra socialinių inovacijų katalizatorius – judėjimas, kuris prisidėjo kuriant gerovės sistemas, leidusias sukurti naujas politikos kryptis, struktūras, produktus, paslaugas ir darbo metodus. Pilietinės visuomenės dalyvavimas dabar reikalingas labiau nei bet kada, tačiau tikros socialinės naujovės gali vykti tik dalyvaujant organizuotai pilietinei visuomenei.

6.9. Naujo visuomeninio modelio atsiradimas? Ekonomikos atsigaivimas yra neatsiejamas nuo našumo, fiskalinių paskatų ir turto paskirstymo. Galbūt atėjo laikas vėl atgaivinti socialinių investicijų dokumentų rinkinio koncepciją, aktyviai ir prevenciškai dirbti siekiant sumažinti būsimas visuomenės išlaidas. Tokiu būdu ES turėtų skatinti investicijas į socialinę infrastruktūrą: i) švietimą ir mokymąsi visą gyvenimą; ii) sveikatą, ilgalaikę priežiūrą ir socialinę priežiūrą; iii) įperkama būstą⁽¹³⁾. Visa tai susiję su Europos socialinių teisių ramsčio įgyvendinimu visais lygmenimis, darnaus vystymosi tikslais grindžiama Europos semestro stebėjimo sistema, Europos žaliuoju kursu ir ES vertybėmis grindžiama teisinga skaitmenine pertvarka, kurie galėtų sudaryti naujo ES visuomenės modelio pagrindą.

Briuselis, 2020 m. birželio 11 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER*

⁽¹³⁾ Investavimo į Europos socialinę infrastruktūrą klausimų aukšto lygio darbo grupės ataskaita „Investicijų į Europos socialinę infrastruktūrą skatinimas“. „European Economy Discussion Paper“ Nr. 074, 2018 m. sausio mėn.

Toliau pateikiama struktūrinė ES priemonių, kurios buvo patvirtintos per pastaruosius tris mėnesius siekiant spręsti COVID-19 pandemijos problemą, apžvalga.

Priemonių rūšys

Pinigų ir stabilizavimo	Fiskalinės	Paremtos garantijomis ir kreditu	Reglamentavimo ir procedūrinės
Europos stabilumo mechanizmas (ESM): parama kovai su pandemijos krize: 240 mlrd. EUR; makroekonominio stabilumo paskola euro zonos šalims, skirta jų makroekonominiam disbalansui ištaisyti; vertė 2 % euro zonos BVP	Investicijų iniciatyva; Išplėstinė atsako į koronaviruso grėsmę investicijų iniciatyva: iš pradžių 37 mlrd. EUR; sanglaudos politikos šaltinių perskirstymas, daugiausia dėmesio skiriant viruso plitimo padarinių sprendimui; papildyta 28 mlrd. EUR, kurie iki šiol nebuvo skirti pagal ESIF sistemą	SURE (Europos laikinos paramos priemonė nedarbo rizikai dėl ekstremaliosios situacijos mažinti): 100 mlrd. EUR; lengvatiniai kreditai darbuotojams ir savarankiškai dirbantiems asmenims remti; pirmoji paramos priemonių rinkinio dalis	Valstybės pagalbos taisyklės: galimybė pritaikyti priemones, susijusias su visomis firmomis ir korporacijomis (darbo užmokesčio subsidijos, pelno mokesčių ir PVM mokėjimų bei socialinio draudimo įmokų atidėjimas); tiesioginė finansinė parama klientams (išlaidų už atšauktas paslaugas ar renginius kompensavimas); tiesioginių fiskalinių priemonių galimybė įmonėms, kurioms dėl pandemijos kyla bankroto rizika, kompensacija už įrodytą žalą, kurią padarė pandemija (šiuo klausimu reikalingas Europos Komisijos pranešimas); ypač nukentėjusioms šalims galimybė gauti kitokias kompensacijas iš viešųjų šaltinių; tiesioginės paramos galimybė – iki 800 000 EUR vienai įmonei
ECB: specialioji pandeminė pirkimo programa: 750 mlrd. EUR; skatinamoji pinigų programa, leidžianti įsigyti vertybinių popierių, siekiant palaikyti finansų sistemos likvidumą	Europos solidarumo fondas: 800 mln. EUR	Visos Europos garantijų fondas: 200 mlrd. EUR; lengvatiniai ECB kreditai, pirmiausia MVI; antroji paramos priemonių rinkinio dalis	Viešųjų finansų kriterijų lankstumas: lankstesnis viešųjų finansų disciplinos kriterijaus interpretavimas pagal Stabilumo ir augimo pakto kriterijus ir Europos semestrą
	Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondas: 179 mln. EUR	Finansinė priemonė labiausiai nukentėjusioms MVI paremti: 8 mlrd. EUR, gautų remiantis ES biudžeto garantija EIF iš ESIF	Laikinas muitų tarifų ir PVM panaikinimas medicinos prietaisų ir įrangos importui iš trečiųjų šalių

Priemonių rūšys

Pinigų ir stabilizavimo	Fiskalinės	Paremtos garantijomis ir kreditu	Reglamentavimo ir procedūrinės
	<p>Didesnis lankstumas, leidžiantis sutelkti visą dar neišnaudotą ESIF paramą; tai leidžia atlikti pervedimus tarp ERPF, ESF ir Sanglaudos fondo; 100 % projekto išlaidų padengiama iš ES išteklių; lankstumas pagrindžiant paramos telkimą pagal temas ir kt.</p>		<p>Ypatingos svarbos Europos turto ir technologijų tikrinimas ir apsauga</p>

NUOMONĖS

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS552-OJI EESRK PLENARINĖ SESIJA (IR TELEKONFERENCIJA PER INTERACTIO), 2020 6 10–
2020 6 11

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Bendroji rinka visiems“

(tiriamoji nuomonė)

(2020/C 311/02)

Pranešėjas **Antonio LONGO**

Konsultavimasis	Tarybai pirmininkaujančios Kroatijos prašymas pateikti nuomonę 2019 9 10
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsnis
Atsakingas skyrius	Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius
Biuro sprendimas	2019 9 24
Priimta plenarinėje sesijoje	2020 6 10
Plenarinė sesija Nr.	552
Balsavimo rezultatai	224 / 1 / 2
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos ⁽¹⁾

1.1. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) mano, kad Europos bendroji rinka ir visi jos matmenys – ekonominis, socialinis ir ekologinis – yra socialinės rinkos ekonomikos pagrindas. Ji yra svarbi harmoningai ir subalansuotai Europos integracijai siekiant susigrąžinti piliečių pasitikėjimą ES, kurti naujas darbo vietas, konkurencingesnę ekonomiką ir stiprinti Europos vaidmenį pasaulyje.

1.2. EESRK mano, kad Europos žaliojo kurso tikslų įgyvendinimas galėtų iš esmės prisidėti prie ateities bendrosios rinkos kūrimo.

1.3. EESRK yra įsitikinęs, kad ateities bendroji rinka gali būti grindžiama tik tvirtu ekonominiu pagrindu, suderintu su stipriu socialiniu aspektu, ir pasisako už aukštykryptę konvergenciją ir veiksmingesnę socialinę politiką tiek ES, tiek valstybių narių lygmeniu.

1.4. EESRK mano, kad nauja, integruota ir į ateitį orientuota vidaus rinkos ir likusių nepagrįstų kliūčių šalinimo strategija visose susijusiose politikos srityse būtina turi būti orientuota į piliečius, vartotojus, darbuotojus ir įmones, nes jie yra svarbiausi dalyviai apibrėžiant visą procesą, jį tikrinant ir stebint.

⁽¹⁾ 2020 m. kovo 10 d. Komisija paskelbė komunikatą „Ilgalaikis geresnio bendrosios rinkos taisyklių įgyvendinimo ir vykdymo užtikrinimo veiksmų planas“ ir komunikatą „Kliūčių bendrajai rinkai nustatymas ir šalinimas“.

1.5. EESRK mano, kad reikia dėti dideles pastangas skaitmeniniam raštingumui ir duomenų valdymo rizikos ir galimybių suvokimui didinti, siekiant suteikti piliečiams galimybę dalyvauti į ateitį orientuotų sprendimų priėmimo procesuose ir suprasti jų potencialą ir ribas.

1.6. Reikia vengti perteklinio reglamentavimo (angl. *goldplating*) ir nepakankamo ES direktyvų perkėlimo į nacionalinę teisę ir įgyvendinimo svarbiose įmonių veiklos srityse, nes tai trukdo visų pirma mažoms ir labai mažoms įmonėms visapusiškai pasinaudoti bendrosios rinkos privalumais, be kita ko, atsižvelgiant į Smulkiojo verslo aktą.

1.7. EESRK mano, kad būtina stiprinti bendrosios rinkos valdymo infrastruktūrą iniciatyviai įtraukiant organizuotus piliečiams, vartotojams ir įmonėms atstovaujančius organus (ypatingą dėmesį skiriant piliečiams, kurie yra pažeidžiami arba kuriems gresia diskriminacija, taip pat socialinei ekonomikai ir labai mažoms ir mažoms įmonėms) siekiant parengti supaprastintus ir patogius taikyti sprendimus, taip pat savalaikes, skaidrias ir veiksmingas taikomąsias priemones.

1.8. EESRK mano, kad įgyvendinant Europos žaliąjį kursą reikia stiprinti vidaus rinkos tarptautinį matmenį. Būtina griežtinti rinkos priežiūrą siekiant užkirsti kelią į Europos rinką patekti neteisėtiems arba suklastotiems produktams arba produktams, neatitinkantiems ekologinių, socialinių ir saugos standartų, kurie per populiarėjančią e. prekybą atkeliauja iš trečiųjų šalių, siekiant sustabdyti nesąžiningą konkurenciją.

1.9. EESRK primygtinai ragina stiprinti Europos standartizacijos sistemą, kuri būtina bendrajai rinkai ir ypač techniniams, socialiniams, ekologiniams ir saugos standartams, suteikiant piliečiams, vartotojams ir įmonėms, visų pirma mažoms ir labai mažoms įmonėms, aiškią taisyklių ir procedūrų sistemą ir užtikrinant jiems galimybę subalansuotai ir veiksmingai dalyvauti standartizacijos procese.

1.10. EESRK ragina užtikrinti, kad būtų gerbiami vartotojų interesai REFIT procese, skaitmeninėje ir prekių ir paslaugų saugos srityje, ir stiprinti energijos ir vartojimo nepritekliaus mažinimo priemones, visiems Europoje užtikrinant geresnę prieigą prie maisto produktų, vaistų ir pagrindinių paslaugų. Naująsias darnaus vystymosi tikslų paradigmas reikia paremti paskatomis Europos, nacionaliniu ir vietos lygmenimis.

1.11. EESRK pabrėžia, kad svarbu pradėti tvirtą, į paprastus žmones orientuotą sklaidos ir interaktyvaus informavimo kampaniją, pasinaudojant plačiai žinomų informacijos sklaidos centrų tinklu.

1.12. EESRK mano, kad reikia sudaryti teisingas sąlygas darbuotojams pasinaudoti tikra judėjimo, steigimosi ir darbo visoje bendrojoje rinkoje, ypač pasienio regionuose, laisve. Būtina geriau įgyvendinti Direktyvą dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo ⁽²⁾ ir Europos lygmeniu dėti dideles bendras pastangas finansinėmis ir struktūrinėmis priemonėmis, kad visą gyvenimą trunkantis švietimas ir žmogiškųjų išteklių mokymas atitiktų naujus išgūdžius ir kvalifikacijas.

2. Bendroji informacija

2.1. **Bendroji rinka ir visi jos aspektai – ekonominis, socialinis ir aplinkos – yra Europos integracijos pagrindas** ir Europos socialinės rinkos ekonomikos bei naujos darnaus augimo strategijos pagal naująjį Europos žaliąjį kursą ⁽³⁾ pagrindas.

2.2. Todėl reikia dėti **nuolatines pastangas siekiant toliau stiprinti bendrąją rinką**. Tik visiškai ją užbaigus, bus galima sugrąžinti piliečių pasitikėjimą Europos projektu, kurti naujas darbo vietas, užtikrinti konkurencingesnę ekonomiką ir didesnę Europos vaidmenį pasaulyje.

⁽²⁾ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/36/EB (OL L 255, 2005 9 30, p. 22).

⁽³⁾ COM(2019) 640 *final*.

2.3. Siekiant užbaigti bendrosios rinkos kūrimo procesą būtinas integruotas požiūris, sudarantis galimybę valdyti procesą, jungiantį visą susijusių politiką ir matmenis į nuoseklią ilgalaikę viziją, kad būtų galima atremti dabartinius ir pasaulio mastu kylančius naujus technologinius, saugumo ir tvarumo iššūkius⁽⁴⁾. Šiuo tikslu lemiamas vaidmuo teks *Europos žaliojo kurso investicijų planui*⁽⁵⁾.

2.4. **Šiame procese didžiausias dėmesys turi būti skiriamas įmonėms – ypač mažosioms ir labai mažoms įmonėms – ir piliečiams**, jie turi aktyviai dalyvauti kuriant **ateities iššūkiams pasirengusią vidaus rinką**, taikant labiau naudotojui parankų požiūrį, kuris iš esmės grindžiamas išsamia situacijos ir poreikių analize. Šiuo metu tam tikrų būtinausių prekių ir vaistų tiekimo srityje reikia įveikti priklausomybę nuo trečiųjų šalių.

3. Kliūtys užbaigti bendrąją rinką

3.1. Neišspręstos problemos, su kuriomis vis dar susiduriama vykdant vidaus rinkos kūrimo procesą, sudaro toliau nurodytas prielaidas ir kliūtis.

3.2. Būtinios sąlygos

Norint užtikrinti, kad vidaus rinka būtų prieinama ir ja vienodomis sąlygomis galėtų naudotis visi, **būtinios šios sąlygos**:

- a) visiškas ir savalaikis vidaus rinkos teisės aktų perkėlimas į nacionalinę teisę ir šio perkėlimo vėlavimo šalinimas, vienodas ir nuoseklus ES taisyklių taikymas, taip pat paprasta, skaidri ir visiems vartotojams patogi prieiga susipažinti su šiomis taisyklėmis, vengiant perteklinio reglamentavimo;
- b) veiksmingas dujų, elektros, skaitmeninės infrastruktūros ir transporto bendrosios rinkos kūrimo užbaigimas;
- c) visiška bendrosios rinkos prieiga visiems, suteikiant prieinamas paslaugas ir prekes visiems pažeidžiamiesiems ar nepalankioje padėtyje esantiems piliečiams, pavyzdžiui, neįgaliesiems ir asmenims, kuriems gresia skurdas;
- d) suderinti rinkos priežiūros mechanizmai (pavyzdžiui, cheminių produktų saugos, energijos vartojimo efektyvumo ir produktų ekologiškojo); visiškas savitarpio pripažinimo mechanizmų veikimas;
- e) sklandžiai veikianti ir suderinta antrinių žaliavų ir žiedinių produktų rinka, sudaranti sąlygas gyvenimo ciklo pabaigą pasiekusių gaminių judėjimui;
- f) visiškai įgyvendinta aukštų techninių ir reguliavimo standartų, ypač aplinkos ir socialinių, standartų sistema. Būtinai viešuosius pirkimus vykdančių asmenų ir susijusių įmonių mokymas, kaip taikyti naująsias taisykles pagal vidaus rinkos programą, ir reikia didinti informuotumą, kaip pirkti prekes vietoje („nulinis kilometras“), kad būtų stabilizuota regioninė ekonomika ir sumažintas poveikis aplinkai;
- g) bendri viešųjų pirkimų standartai kartu su nuosekliais pirkimo kriterijais visoje ES, užtikrinant žaliuosius ir socialiai įtraukius pirkimus;
- h) integruota ES lygmens skaitmeninė ekosistema, kuriai būdingi nauji įmonių, platinimo ir vartojimo modeliai ir nauji e. valdžios santykiai;
- i) integruotos ir išplėtos kapitalo rinkos su visiems lengvai prieinamomis finansinėmis paslaugomis;
- j) teisinga duomenų ekonomika, galinti užtikrinti duomenų prieinamumą ir mobilumą bendrojoje rinkoje, kartu apsaugant piliečių, vartotojų ir įmonių saugumą ir privatumą;
- k) Europos mokslo debesija, kurioje būtų surenkami viešųjų ir privačių mokslo centrų, gaunančių Europos fondų paramą, duomenys;
- l) visiškai integruota paslaugų rinka, apimanti logistikos ir tinklo paslaugas;

⁽⁴⁾ 9743/19 COMPET 437 MI 487.

⁽⁵⁾ EESC-2020-00463, ECO/505 (pranešėjas Trias Pintó) (žr. šio Oficialiojo leidinio p. 63).

- m) veiksmingos apsaugos nuo socialinio ir fiskalinio dempingo priemonės;
- n) ES institucijos kartu su tais, kurie yra tiesiogiai susiję, turi aiškiai įvertinti ir išnagrinėti reglamentų poveikį įmonėms ir tik tada siūlyti naujus reglamentus arba iš dalies keisti galiojančius;
- o) visų rūšių verslumo skatinimas ES politika ir teisės aktais, siekiant sustiprinti valstybių narių ekonomiką, įskaitant mažų ir labai mažų įmonių ir socialinės ekonomikos įmonių apsaugą.

3.3. Kliūtys ⁽⁶⁾

3.3.1. Piliečiai, vartotojai ir įmonės nurodo šias **dideles kliūtis**, trukdančias veikti dabartinei bendrajai rinkai:

- a) **sudėtingos administracinės procedūros**: pernelyg dažnai bendrosios rinkos teisės aktai apima taisykles ir procedūras, kurias galutiniams naudotojams sunku suprasti ar jų laikytis;
- b) **skirtingi nacionaliniai techniniai standartai**: atsiranda vis daugiau nacionalinių techninių taisyklių – tą rodo ir augantis reglamentavimo pranešimų skaičius, kurių vien prekėms kiekvienais metais būna apie 700;
- c) **sudėtinga gauti informacijos apie standartus ir reikalavimus**: bendrieji skaitmeniniai vartai (angl. *Single Digital Gateway*) yra žingsnis teisinga kryptimi siekiant padėti įmonėms, visų pirma labai mažoms ir MVĮ, gauti teisingą informaciją, tačiau yra daug kontaktinių centrų. **Vieno langelio principu veikiantis centras kiekvienoje valstybėje** narėje galėtų geriau informuoti apie taisykles, procedūras ir reikalingus dokumentus, taip pat apie valdžios institucijas, į kurias reikia kreiptis;
- d) **nepakankamai koordinuojami rinkos priežiūros lygmenys**: kadangi už priežiūrą atsakingos valstybės narės, gali atsirasti skirtingi priežiūros lygmenys ir būti iškreiptas bendrojoje rinkoje esančių produktų ir į ją patenkančių produktų santykis;
- e) **perteklinis reglamentavimas (angl. *goldplating*) ir nepakankamas ES direktyvų suderinimas verslo reguliavimo srityse**, sukuriant sudėtingą ir įvairių reglamentavimo sistemą bendrojoje rinkoje, kuri neleidžia – dažniausia MVĮ – visapusiškai pasinaudoti visos bendrosios rinkos privalumais;
- f) **trūksta mokymo ir bendradarbiavimo mechanizmų**, kurie užtikrintų, kad atitinkamos viešosios valdymo institucijos, piliečiai, vartotojai ir susijusios įmonės veiksmingai ir aiškiai žinotų (galimai) taikytinus standartus;
- g) **neužtikrinamas rinkos vienitumas** svarbiuose sektoriuose, pavyzdžiui, dujų, elektros, skaitmeninės infrastruktūros ir transporto.

4. Bendroji rinka yra svarbus ES naujosios strateginės darbotvarkės elementas

4.1. EESRK yra įsitikinęs, kad visiems tarnaujanti bendroji rinka yra svarbus Europos integracijos elementas siekiant susigrąžinti piliečių pasitikėjimą ES, kurti darbo vietas, užtikrinti konkurencingą ekonomiką ir išsaugoti Europos įtaką pasaulyje.

4.2. EESRK mano, kad Europos žaliojo kurso tikslų, įskaitant naują Žiedinės ekonomikos veiksmų planą ⁽⁷⁾ ir nulinės taršos strategiją, įgyvendinimas gali iš esmės prisidėti prie būsimos bendrosios rinkos sukūrimo.

⁽⁶⁾ 2020 m. kovo 10 d. Komisija paskelbė svarbų komunikatą „Kliūčių bendrojoje rinkoje nustatymas ir šalinimas“ (COM(2020) 93 *final*).

⁽⁷⁾ COM(2020) 98 *final*, paskelbtas 2020 m. kovo 11 d.

4.3. EESRK teigiamai vertina faktą, kad šis procesas yra **vienas iš keturių pagrindinių 2019–2024 m. strateginės darbotvarkės prioritetų** ⁽⁸⁾ ir buvo pirmą kartą įtrauktas į semestro ciklą ⁽⁹⁾.

4.4. EESRK mano, kad nauja, integruota ir į ateitį orientuota bendrosios rinkos strategija visose politikos srityse privalo ne tik būti **orientuojama į piliečius, vartotojus, darbuotojus ir įmones**, kaip tikslų naudos gavėjus: jie turi tapti svarbiais dalyviais nustatant visą procesą, jį tikrinant ir stebint. Šis procesas turi būti grindžiamas konkrečiais jų poreikiais, turi būti racionalizuotas, lengvai prieinamas ir lengvas naudoti.

4.5. EESRK pažymi, kad būtinas **radikalus administracinis supaprastinimas**, ir pabrėžia proporcingumo problemą. MVĮ ir labai mažos įmonės patiria dideles sąnaudas neturėdami garantijos, kad veikia pagal teisės aktus. Principo „visų pirma galvokime apie mažuosius“ taikymas turėtų būti prioritetas ir, pasitelkiant MVĮ ir labai mažoms įmonėms skirtą strategiją, turėtų būti įtrauktas į artimiausio laikotarpio politinę darbotvarkę. Teisėkūros procese turėtų būti aiškiai numatyta atlikti jungtinę keletu reglamentų poveikio įmonėms analizę.

4.6. Reikėtų pradėti skaitmeninimo ir intensyvaus pajėgumų stiprinimo paramos, skirtos visiems suinteresuotiesiems subjektams, procesą, taip pat turėtų būti teisingai ir skaidriai atverta bendroji rinka paslaugų srityje.

4.7. Norint sukurti į ateitį orientuotą bendrąją rinką, reikia dėti daug pastangų, kad būtų padidintas skaitmeninis raštingumas ir duomenų bei jų valdymo supratimas, sudarant galimybę piliečiams ir nedidelėms įmonėms dalyvauti šiuose procesuose, pripažįstant, kad yra netikrumo ir padėtis sudėtinga, ir ugdant individualų ir socialinį atsparumą, kuris leistų atremti šiuos iššūkius ir geriau suprasti skaitmeninių platformų potencialą ir ribas, jų verslo modelius ir valdymą siekiant užkirsti kelią manipuliavimui.

4.8. Taip pat reikia **bendrosios rinkos valdymo infrastruktūros, kuri, remdamasi esamomis ES valdymo priemonėmis (pavyzdžiui, SOLVIT, IMI, „Jūsų Europos patarėjo“, bendrosios rinkos rezultatų suvestine)**, būtų sustiprinta ES ir nacionaliniu lygmeniu aktyviai įtraukiant piliečiams, vartotojams ir įmonėms atstovaujancias organizuotas institucijas siekiant parengti supaprastintus ir vartotojams patogius taikyti sprendimus. Būtina laiku, skaidriai ir veiksmingai taikyti bendrosios rinkos taisykles, kurios būtų sėkmę lemiantis veiksnys pereinant prie skaitmeninės, veiksmingos, nuoseklios, subalansuotos ir tvarios ES.

4.9. Norint užkirsti kelią nesąžiningai konkurencijai ir išvengti pavojų vartotojų saugai ir sveikatai, reikia **stiprinti rinkos priežiūrą** ir taip užkirsti kelią neteisėtiems ir padirbtiems produktams, kurie į Europos rinką per e. prekybą patenka iš trečiųjų šalių. Reikia skubiai spręsti vartotojų sąmoningumo didinimo klausimą.

5. Bendroji rinka ir piliečiai

5.1. **Piliečiai turi būti viso būsimos bendrosios rinkos kūrimo proceso centre** ne tik kaip pagrindiniai jos laimėjimų gavėjai, bet ir kaip iniciatyvūs proceso dalyviai, kurie veikia vadovaudamiesi savo poreikiais ir lūkesčiais.

5.2. Savo ankstesnėje nuomonėje ⁽¹⁰⁾ EESRK pabrėžė, jog būtinas **„platus masto skaitmeninio švietimo ir mokymo planas** ir suteikti visiems piliečiams žinių siekiant užtikrinti sklandesnį perėjimą“.

5.3. Visuose etapuose reikia užtikrinti visų ES piliečių, ypač pažeidžiamų arba tokių, kuriems gresia diskriminavimas, dalyvavimą. Remiantis Direktyva (ES) 2019/882 ⁽¹¹⁾ ir kitais teisiniais įsipareigojimais, pavyzdžiui, JT neįgalųjų teisių konvencija, neįgaliesiems arba asmenims, kuriems gresia skurdas, turi būti užtikrintas gaminių ir paslaugų prieinamumas.

5.4. EESRK pabrėžia, kad svarbu pradėti tvirtą Europos informacijos skelbimo ir interaktyvaus informavimo kampaniją, pasitelkiant plačiai žinomus informacijos sklaidos centrus, kurie yra centriniuose ir periferiniuose vidaus rinkos įvairiarūšiuose centruose, taip skatinant aktyvų visuomenės dalyvavimą, atsižvelgiant į jų pasiūlymus, sunkumus ir sprendimus ir aktyviai remiant organizuotai pilietinei visuomenei.

⁽⁸⁾ <https://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2019/06/20/a-new-strategic-agenda-2019-2024/>

⁽⁹⁾ IP/19/6770, 2019 m. gruodžio 17 d.

⁽¹⁰⁾ OL C 81, 2018 3 2, p. 102.

⁽¹¹⁾ OL L 151, 2019 6 7, p. 70.

6. Vidaus rinka ir darbuotojai

6.1. EESRK yra įsitikinęs, kad būsima vidaus rinka gali būti grindžiama tik **tvirtu ekonominiu pagrindu, suderintu su stipriu socialiniu aspektu** ⁽¹²⁾, ir „pasisako už konvergenciją kilimo kryptimi ir veiksmingesnę socialinę politiką tiek ES, tiek valstybių narių lygmeniu“ ⁽¹³⁾ ir ragina parengti „aiškų ir suderintą veiksmų planą, kuriame būtų nustatyti ramsčio įgyvendinimo ir esamų socialinių teisių ir standartų laikymosi užtikrinimo prioritetai“.

6.2. EESRK dar kartą pabrėžia, kad „įgyvendinant naują Europos semestro procesą turėtų būti siekiama socialinių tikslų, susijusių su socialinio disbalanso stebėseną, ir reikėtų nustatyti **naujus išmatuojamus rodiklius** ir tikslines konkrečioms šalims skirtas socialines rekomendacijas“ ⁽¹⁴⁾ ir kad reikėtų vengti pernelyg didelių skirtumų: nors jie atspindi konkrečias nacionalines situacijas, jie gali paskatinti socialinį dempingą ir iškreipti vienodas sąlygas visoje Europos vidaus rinkoje.

6.3. EESRK mano, kad reikia sudaryti teisingas sąlygas darbuotojams pasinaudoti tikra judėjimo visoje bendrojoje rinkoje, ypač pasienio regionuose, laisve. Būtina geriau įgyvendinti Direktyvą dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo ⁽¹⁵⁾ ir Europos lygmeniu dėti dideles bendras pastangas finansinėmis ir struktūrinėmis priemonėmis, kad visą gyvenimą trunkantis švietimas ir žmogiškųjų išteklių mokymas atitiktų naujus įgūdžius ir kvalifikacijas.

6.4. EESRK dar karta pabrėžia, kad „pokyčiai, kuriuos gamybos procesuose ir apskritai visoje ekonomikoje lemia naujosios technologijos, dirbtinis intelektas ir didieji duomenys, iš esmės transformuos ir darbo rinką“ ir kad svarbu, kad „šie pokyčių procesai vyktų plėtojant veiksmingą **socialinį dialogą** ir gerbiant **darbuotojų teises ir užtikrinant jų gyvenimo kokybę**“ ⁽¹⁶⁾, užkertant kelią skurdui ir nepritekliui.

6.5. EESRK mano, kad siekiant darnaus būtinos didelės finansinės ir struktūrinės ES, nacionalinio ir vietos lygmens **bendros pastangos, skirtos mokymuisi visą gyvenimą ir žmogiškųjų išteklių mokymui, suteikiant naujus žaliuosius ir skaitmeninius įgūdžius ir kvalifikacijas**, atitinkančias darbo rinkos raidą įgyvendinant naująjį Europos žaliąjį kursą.

7. Vidaus rinka ir vartotojai

7.1. **Vartotojų politika yra būtinas vidaus rinkos užbaigimo komponentas**, kuris grindžiamas visuomenės interesais ir gali paskatinti žmonių dalyvavimą ES integracijos procese. EESRK nuomone, reikia dėti daugiau pastangų, kad būtų užtikrinta vartotojų apsauga tais atvejais, kai veiklos vykdytojai nesilaiko taisyklių, ir kai, kaip šiuo metu, fragmentiškai taikomos taisyklės ir nemažėja nuolatinių skirtumų tarp valstybių narių.

7.2. EESRK ragina įtvirtinti vartotojų interesus **REFIT** procese, skaitmeninėje ir prekių ir paslaugų saugos srityje ir stiprinti energijos ir vartojimo nepritekliaus mažinimo priemones, visiems Europoje užtikrinant geresnę prieigą prie maisto produktų, vaistų ir paslaugų.

7.3. Reikia spręsti įvairių šalių **skirtingai traktuojamų** vartotojų problemą tiesioginio pirkimo arba e. prekybos kainų ir pardavimų ir pristatymo sąlygų požiūriu. Geografinio blokavimo problema tebėra ypač svarbi.

7.4. EESRK teigiamai vertina informaciją apie vartotojų apsaugos rezultatus, suteiktą per **internetinę ginčų sprendimo platformą** ⁽¹⁷⁾, tačiau norėtų „stiprinti neteismines, ypač tarpvalstybines, ginčų sprendimo priemones“.

7.5. EESRK yra įsitikinęs, kad **informacijos skaidrumas ir palyginamumas** yra nepaprastai svarbūs sudarant sąlygas vartotojams priimti pažangius sprendimus, be kita ko ir poveikio aplinkai bei tvarumo požiūriu.

⁽¹²⁾ OL C 353, 2019 10 18, p. 23.

⁽¹³⁾ OL C 13, 2016 1 15, p. 40, OL C 81, 2018 3 2, p. 145 ir OL C 440, 2018 12 6, p. 135.

⁽¹⁴⁾ OL C 14, 2020 1 15, p. 1.

⁽¹⁵⁾ Žr. 2 išnašą.

⁽¹⁶⁾ OL C 353, 2019 10 18, p. 6.

⁽¹⁷⁾ Kaip nurodė Komisijos narė V. Jourova, pirmaisiais metais buvo išnagrinėta daugiau kaip 24 000 ginčų.

8. Bendroji rinka ir įmonės

8.1. EESRK nuomone, reikėtų imtis šių priemonių, kad būtų patenkinti įmonių poreikiai visapusiškai įgyvendinant bendrąją rinką reikia:

8.1.1. siekti tolesnio **prekių ir paslaugų rinkų atvėrimo ir integravimo**, įskaitant logistikos ir tinklų paslaugas, kad būtų galima išlaisvinti visą ES ekonominį potencialą ir padėti tvirtus pagrindus ilgalaikiai pasaulinei konkurencijai. Įvairovė ir pliuralizmas mažmeninės prekybos sektoriuje turi būti saugomi ir skatinami ⁽¹⁸⁾;

8.1.2. suteikti didesnę postūmį skaitmeninimui kaip svarbiam Europos konkurencingumo veiksniumi, o tai reiškia, kad reikia sukurti pagrindą skaitmeninių technologijų įvedimui. MVĮ ir labai mažoms įmonėms skirtose programose turi būti gerbiama tokio pobūdžio įmonių kultūra ir į jas įtrauktos vietos MVĮ atstovaujančios organizacijos;

8.1.3. įvesti daugiau priemonių, kurios leistų suteikti mažoms ir labai mažoms įmonėms pagrindinius ir tarpinius skaitmeninius įgūdžius, taip pat įvairių technologinių sprendimų ir teisingų taisyklių dėl prieigos prie duomenų, laisvo duomenų judėjimo ir pareigų nustatymo taikant visapusiškos politikos strategiją;

8.1.4. sukurti **reguliavimo ir finansinį pagrindą, kuris būtų palankus investicijoms** į infrastruktūrą, kad fizinė ir skaitmeninė infrastruktūra gerokai patobulėtų ir taptų sąveiki; inovacijos ir lankstumas įmonėms, kad jos galėtų atitikti sparčiai prisitaikyti prie besikeičiančio pasaulio, skatinant naujus verslo modelius; technologinis neutralumas taikant vidaus rinkos teisės aktus, kurie palengvina galimybes patekti į rinką sumažinant kliūtis;

8.1.5. prioritetizuoti **geresnio reglamentavimo** principus ir juos praktiškai įgyvendinti, kad vidaus rinka taptų geriausia terpė verslui ir darbu.

8.2. Ypatingą dėmesį reikia skirti **nacionalinių mokesčių sistemų skirtumams**. EESRK nuomone, reikia spręsti socialinio dempingo vidaus rinkoje klausimą, nes jis iškreipia konkurenciją ir skatina kitu atveju nepagrįstus perkėlimus.

8.3. Taip pat būtina **sumažinti infrastruktūros ir reglamentavimo atotrūkį** sujungiant vietos rinkas, kurios yra bendrojoje rinkoje, ypač svarbiuose sektoriuose, pavyzdžiui dujų, elektros ir transporto, nes šis atotrūkis kelia kliūčių sąžiningai ir skaidriai konkurencijai.

8.4. EESRK pažymi, kad būtina stiprinti Europos standartizacijos sistemą, visų pirma techninius, socialinius, ekologinius ir saugos standartus, siekiant suteikti įmonėms, ypač mažoms ir labai mažoms įmonėms, aiškią taisyklių ir procedūrų, kurias reikia taikyti, viziją ir užtikrinti joms galimybę subalansuotai ir veiksmingai dalyvauti standartizacijos procese.

2020 m. birželio 10 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER

⁽¹⁸⁾ OL C 110, 2019 3 22, p. 41.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Kampanijų poveikis dalyvavimui politinių sprendimų priėmimo procese“

(ES Tarybai pirmininkaujančios Kroatijos prašymu parengta tiriamoji nuomonė)

(2020/C 311/03)

Pranešėja **Marina ŠKRABALO**Bendrapranešėję **Cinzia DEL RIO**

Konsultavimasis	Raštas, 2019 9 10
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsnis
Atsakingas skyrius	Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius
Priimta skyriuje	2020 3 3
Priimta plenarinėje sesijoje	2020 6 10
Plenarinė sesija Nr.	552
Balsavimo rezultatai	209 / 2 / 3
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK palankiai vertina ES Tarybai pirmininkaujančios Kroatijos iniciatyvą paprašyti pateikti nuomonę dėl kampanijų poveikio dalyvavimui politinių sprendimų priėmimo procese, nes tai, kaip tikimasi, padės atitinkamų sudėčių Tarybose ir parengiamuosiuose organuose laiku surengti politinius debatus dėl svarbių ES rinkimų proceso tobulinimo sričių, remiantis šiuo metu rengiama Komisijos porinkimine ataskaita. Politiniai debatai suteiks galimybę valstybėms narėms laiku prisidėti prie Komisijos veiksmų plano demokratijos srityje darbotvarkės ir konferencijos dėl Europos ateities, kuri prasidės Kroatijos pirmininkavimo ES Tarybai laikotarpiu. Atėjo laikas dėti naujas, koordinuotas pastangas siekiant apsaugoti ir stiprinti Europos demokratiją per visą naująją ES institucijų politinį ciklą. Todėl EESRK norėtų paraginti ES Tarybai pirmininkaujančią Kroatiją aktyviai skatinti glaudų bendradarbiavimą tarp visų ES institucijų, visų pirma tarp Europos Parlamento ir Komisijos, bet taip pat ir EESRK, Regionų komiteto, ES ombudsmeno ir Pagrindinių teisių agentūros.

1.2. Siekiant suaktyvinti Europos demokratiją ir užtikrinti ES institucijų bei priemonių teisėtumą, labai svarbu, kad ES visuomenės nariai dalyvautų ES politinių sprendimų priėmimo procese, visų pirma balsuodami rinkimuose, bet taip pat ir dalyvaudami politinėse diskusijose ir konsultacijose politikos klausimais. EESRK ragina ES institucijas remtis patirtimi, įgyta per 2019 m. rinkimus, laiku imantis politinių veiksmų ir koordinuojant institucijų pastangas, kad būtų pagerinta dabartinė ES rinkimų proceso padėtis ir kuo labiau padidintas tenkinančio lygmens rinkėjų aktyvumas 2024 m. Europos Parlamento rinkimuose ir vėliau.

1.3. Nors istorinė rinkėjų dalyvavimo Europos Parlamento rinkimuose mažėjimo tendencija tebesitęsia, nes palyginti didelis rinkėjų aktyvumas 2019 m. vis dar yra mažesnis nei jis buvo 1979–1994 m. laikotarpiu⁽¹⁾, reikia pasimokyti iš patirties, sukauptos per paskutiniuosius rinkimus, kad kitame Europos Parlamento rinkimų cikle ir ilgalaikėje perspektyvoje dalyvautų daugiau gerai informuotų visuomenės narių. Svarbu pripažinti, kad gerokai mažesnis rinkėjų aktyvumas Europos Parlamento rinkimuose nei nacionaliniuose rinkimuose yra ilgalaikė tendencija⁽²⁾, ir laikyti, kad aktyvesnis jaunų ir išsilavinusių rinkėjų dalyvavimas 2019 m. Europos Parlamento rinkimuose gali paskatinti naują teigiamą tendenciją.

(1) <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/1f2a7ac7-d8f7-11e9-9c4e-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-search>. Reikėtų pažymėti, kad Europos piliečiai mažiau aktyviai dalyvauja rinkimuose nuo praėjusio amžiaus paskutiniojo dešimtmečio pradžios, kaip rodo 20 % sumažėjimas vadinamosiose naujosiose valstybėse narėse ir 10 % sumažėjimas vadinamosiose senosiose valstybėse narėse.

(2) Rinkėjų aktyvumas Europos Parlamento rinkimuose 2004 m. buvo 45 %, 2009 m. – 43 %, 2014 m. – 42,6 %, o 2019 m. padidėjo iki 50,66 % – tai buvo pirmas kartas nuo 1979 m., kai rinkėjų skaičius padidėjo palyginti su prieš tai vykusiais rinkimais. Šaltinis <https://blogs.eurac.edu/eureka/david-vs-goliath-of-voter-turnout-why-is-the-participation-in-eu-elections-so-low/>.

1.4. EESRK nuomone, norint, kad ES institucijos laikytųsi veiksmingesnio požiūrio Europos visuomenės atžvilgiu, jos turi keisti mąstyseną ir įtraukti visuomenės narius, pilietinę visuomenę ir socialinius partnerius į visą komunikacijos veiklą, ypač į kampanijas, ir siekti jų dalyvavimo apeliuojant tiek į emocijas, tiek į racionalumą. Šiuo požiūriu EESRK palankiai vertina naują į balsuotojus orientuotą Europos Parlamento požiūrį vykdamas visuomenės informavimo kampanijas ir tvirtai remia jo visapusišką planą remtis ką tik praėjusių rinkimų kampanijos sėkme. EESRK ragina skirti pakankamai biudžeto lėšų ir darbuotojų Parlamento vykdomam kampanijų rengimo darbui, siekiant stiprinti ir plėsti turtingą pilietinės visuomenės atstovų, savanorių ir nuomonės formuotojų tinklą, per ateinančius penkerius metus suorganizuoti keletą teminių kampanijų ir parengti dinamišką 2024 m. rinkimų kampaniją.

1.5. EESRK ragina Parlamentą, Komisiją ir valstybes nares dar glaudžiau bendradarbiauti tarpusavyje ir su EESRK, Regionų komitetu bei visais atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais, ateityje rengiant gerai apgalvotas, decentralizuotai ir centralizuotai vykdomas informavimo apie ES reikalus ir būsimus Europos Parlamento rinkimus kampanijas, kad per jas būtų galima veiksmingiau pasiekti, informuoti ir įtraukti didžiąją dalį europiečių.

1.6. EESRK nuomone, dezinformacija kelia tiesioginę grėsmę ne tik žmonių gebėjimui priimti faktais pagrįstus politinius sprendimus, bet ir Europos integracijos projektui, taigi ir Europos Sąjungos vienybei, klestėjimui ir pasaulinei įtakai. ES demokratiškas sprendimų priėmimo gebėjimų silpnėjimas yra naudingas įvairioms užsienio jėgoms, taip pat ekstremistų grupuotėms, kurios priešinas Europos bendradarbiavimui ir didesnei sanglaudai⁽³⁾. EESRK norėtų pareikšti, kad tvirtai remia dabartines ES pastangas kovojant su dezinformacija⁽⁴⁾, skleidžiama ES viduje ir iš išorės, ir primygtinai ragina Komisiją užtikrinti visišką dezinformacijos praktikos kodekso laikymąsi ir tolesnius su tuo susijusius reguliavimo veiksmus, toliau plėtoti neseniai sukurtą „skubaus perspėjimo sistemą“ ir Strateginės komunikacijos grupės žvalgybos padalinius, taip pat išplėsti Europos išorės veiksmų tarnybos kovos su dezinformacija veiksmus, kartu labai išplečiant ES veiksmus prieš ES viduje skleidžiamą dezinformaciją.

1.7. EESRK ragina Europos Komisiją ir Parlamentą imtis tolesnių veiksmų siekiant užtikrinti pakankamai biudžeto išteklių veiksmams, kuriais siekiama didinti visuomenės atsparumą dezinformacijai, išplėsti stebėsenos aprėptį, apimant daugiau įvairių grėsmę keliančių išorės ir vidaus subjektų, ir aktyviau keistis informacija tarp institucijų ir valstybių narių, taip pat tarptautiniu mastu.

1.8. EESRK tvirtai remia Europos Komisijos pasiūlymą parengti *Europos veiksmų planą demokratijos srityje*, kuris turėtų būti visapusiškas ir tęstinis, gebantis įgyvendinti pokyčius, užtikrinamas finansine parama ir tarpinstituciniu koordinavimu. Europos veiksmų planu demokratijos srityje ir susijusiomis būsimomis iniciatyvomis turėtų būti stengiamasi nuveikti daug daugiau siekiant laisvos ir pliuralistinės žiniasklaidos ir kokybiškos nepriklausomos žurnalistikos, veiksmingo socialinių medijų reguliavimo, ypač siekiant kovoti su dezinformacija ir numatant politinės reklamos internete ir atsakomybės už turinį reguliavimą, modernizuoto rinkimų proceso ir balsavimo teisėmis negalinčių pasinaudoti grupių, visų pirma neįgaliųjų, įtraukimo, taip pat plačiu mastu vykdomo pilietinio ugdymo apie Europos Sąjungą ir jos demokratinį procesą visose valstybėse narėse. EESRK primena savo pasiūlymą dėl plataus užmojo ES komunikacijos, švietimo ir visuomenės informavimo apie pagrindines teises, teisinės valstybės principą ir demokratiją strategijos⁽⁵⁾.

1.9. EESRK ragina ES institucijas ir ES Tarybai pirmininkaujančią Kroatiją toliau skirti dėmesį tam, kad per su ES biudžetu susijusias derybas būtų skiriama lėšų švietimui apie ES vertybes, institucinius reikalus ir pilietiškumą, nes tai yra pagrindinė Europos demokratijos užtikrinimo priemonė. Turėtų būti specialiai numatomas tinkamas finansavimas visų rūšių švietimo apie ES veiklai ir Europos veiksmų plane demokratijos srityje siūlomoms priemonėms, taip pat užtikrintas geresnis skirtingų biudžeto komponentų suderinamumas. Reikėtų išlaikyti padidintą finansavimo dalį sėkmingai įgyvendinamai programai „Erasmus“, šiam tikslui skiriant daugiau kitų ES programų ir Europos socialinio fondo lėšų.

⁽³⁾ <https://medium.com/we-are-the-european-journalism-centre/more-than-meets-the-eye-tips-to-find-eu-funding-for-journalism-92f3f1143042>

⁽⁴⁾ ES kovos su dezinformacija veiksmų planas, https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/action_plan_against_disinformation.pdf.

⁽⁵⁾ OL C 282, 2019 8 20, p. 39, Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai ir Tarybai „Tolesnis teisinės valstybės stiprinimas Sąjungoje. Esama padėtis ir galimi tolesni veiksmai“, 2019 m. balandžio 3 d.

1.10. Siekdamas toliau skatinti politinę paramą ES pilietinio ugdymo stiprinimui, EESRK ragina ES institucijas (ir ES Tarybai pirmininkaujančią Kroatiją) paremti EESRK pasiūlymą Europos lygmeniu įsteigti aukšto lygio ekspertų grupę „Mokymas apie Europą“, kurią sudarytų valstybių narių atstovai ir žymiausi švietimo ekspertai. Ši grupė galėtų teikti švietimo ministrų diskusijoms skirtus politikos pasiūlymus ir rekomendacijas, o tai vėliau galėtų būti panaudota rengiant Tarybos išvadas. Grupė taip pat galėtų inicijuoti veiklos patobulinimus, pavyzdžiui, sukurti centrinę skaitmeninę platformą, kurioje būtų pateikiama turima mokomoji medžiaga, parengta įgyvendinant ES finansuojamus projektus ir nacionalines mokymo programas, kaip siūlo EESRK.

1.11. EESRK ragina Tarybą ir Komisiją ypatingą dėmesį skirti opiam neigaliųjų, etninių mažumų, migrantų, neturtingų kaimo gyventojų ir kitų nepalankioje padėtyje esančių visuomenės grupių įtraukties klausimui, nes jos nuolat nepakankamai aktyviai dalyvauja Europos Parlamento rinkimuose visose ES valstybėse narėse. EESRK siūlo Komisijai pagal Europos veiksmų planą demokratijos srityje parengti, pirma, teisinį pasiūlymą dėl būtiniausių ES rinkimų proceso prieinamumo negaliesiems standartų ir, antra, ES veiksmų planą įtraukiesiems rinkimų procesui sukurti, prie kurio būtų pridėtas pasiūlymas dėl finansavimo, siekiant padėti valstybėms narėms modernizuoti savo rinkimų organizavimą ir skatinti socialinę įtrauktį.

1.12. Naujoji Komisija turėtų kuo greičiau imtis tolesnio ES agitacijos kampanijų taisyklių ir rinkimų proceso modernizavimo, remdamasi ankstesnės Komisijos įgyvendintais veiksmais⁽⁶⁾. Šiuo atžvilgiu EESRK tvirtai remia: 1) nuolatinį aktyvų darbą, kurį vykdo rinkimų koordinavimo tinklai ir jų nacionaliniai ryšių punktai, nes tai turėtų paskatinti sparčiai atlikti patobulinimus; 2) sustiprintą Europos politinių partijų reguliavimo priežiūrą, vertinant kampanijų ir partijų finansavimo skaidrumą, duomenų apsaugos taisyklių laikymąsi ir ES vertybių puoselėjimą; 3) papildomas paskatas Europos politinėms partijoms stiprinti savo politinę darną ir visuomenės įtraukimą tiek per nacionalines partijas nares, tiek kitais būdais; 4) priemones, leidžiančias demokratiname procese visapusiškai dalyvauti visoms marginalizuotoms ir balsavimo teisėmis negalinčioms pasinaudoti visuomenės grupėms. Komisija taip pat turėtų geriau užtikrinti, kad būtų vykdomos taisyklės, kuriomis dalytis atsakomybe už medijų raštingumo ugdymą įpareigojamos ne tik ES ir nacionalinės institucijos bei pilietinė visuomenė, bet ir socialinių medijų bei skaitmeninių platformų įmonės ir politiniai veikėjai.

2. Galimybės didinti gerai informuotų europiečių dalyvavimą rinkimuose

2.1. Veiksmingesnės visuomenės informavimo kampanijos

2.1.1. Pastaraisiais metais ES bendravimas su visuomene vykdant informavimo ir komunikacijos kampanijas labai pagerėjo: pastebimai stengiamasi susieti ES politiką su konkrečiomis poveikio kasdieniam gyvenimui sritimis, „paprastų“ žmonių akimis parodyti ES iniciatyvų poveikį ir sutelkti naujas technologijas informacijai skleisti. ES institucijos turi labai daug visuomenės informavimo priemonių: jos pasitelkia savo biurus valstybėse narėse, interneto svetaines ir socialines medijas, dirba su spauda ir žiniasklaida, įtraukia ES agentūras ir daug ekspertų bei suinteresuotųjų subjektų tinklą, taip pat teikia lankytojų priėmimo paslaugas.

2.1.2. ES institucijos ir šalių Vyriausybės turėtų toliau ir atkakliau dirbti, geriau koordinuoti veiklą ir glaudžiau bendradarbiauti su pilietine visuomene, socialiniais partneriais ir ES institucijų biurais valstybėse narėse, kad būtų skleidžiama tiksli informacija apie ES teisės aktus, politiką ir iniciatyvas ir kad žmonės ir organizacijos galėtų susipažinti su ES reikalais, jais domėtis ir juose dalyvauti. ES institucijos ir valstybės narės turėtų daugiau investuoti į atstovaujamųjų pilietinės visuomenės organizacijų ir socialinių partnerių gebėjimų stiprinimą ir išgalėjimą, nes šie subjektai propaguoja Europos idėją savose Europos vertybių puoselėjimo kampanijose, vykdomose pagal principą „iš apačios į viršų“, ir naudotis jais kaip partneriais, paspartinančiais dialogą su visuomene.

2.1.3. ES institucijoms suteikta daug biudžeto lėšų visuomenės informavimui, įskaitant kampanijas, nors šių lėšų yra neginčytinai mažai, palyginti su valstybių narių Vyriausybių turimais visuomenės informavimo ir kampanijų rengimo biudžetais (taip pat ir su valstybių narių vietos ir regionų valdžios institucijų tokios veiklos biudžetais). Be to, keli Komisijos generaliniai direktoratai remia pilietinės visuomenės ir socialinių partnerių pastangas įvairiomis priemonėmis informuoti

⁽⁶⁾ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lt/IP_18_5681

europiečius ir įtraukti juos į diskusijas dėl konkrečių ES politikos sričių. Naujajame ES biudžete turėtų būti išplėstas ir tinkamai atspindėtas teigiamas vaidmuo, kurį atlieka ES institucijos ir Europos bei jos šalių pilietinė visuomenė, socialiniai partneriai ir nepriklausoma žiniasklaida.

2.1.4. Europos Parlamentas itin aktyviai skatina domėjimąsi Europos Parlamento rinkimais ir dalyvavimą juose. Per savo 2019 m. rinkimų kampaniją jis siekė bendrauti su rinkėjais emociškai suformuluotomis žinutėmis apie konkrečius jiems rūpimus klausimus, daug aktyviau įtraukti pilietinę visuomenę ir profesines sąjungas ir vykdyti decentralizuotą, daug neoficialesnę kampaniją, darančią daug didesnę didinamąjį poveikį. Kampanija „Ši kartą balsuosiu“ suteikė pilietinės visuomenės organizacijoms galimybę (ir finansavimą) vykdyti savas priemones ir komunikacijos veiklą, siekiant paskatinti visuomenės narius dalyvauti rinkimuose ir išdėstyti savo pačių idėjas bei Europos ateities viziją. Ji taip pat įkvėpė įvairius socialinius veikėjus, įskaitant verslo bendruomenę, dalyvauti tiesioginio rinkėjų agitavimo (angl. *get-out-the-vote*) kampanijose. Remiantis Europos Parlamento porinkiminės apklausos duomenimis⁽⁷⁾, ši plataus masto ir interaktyvi kampanija galėjo prisidėti prie padidėjusio rinkėjų aktyvumo.

2.1.5. Kalbant apie būsimus veiksmus, skirtus stiprinti europiečių dalyvavimą politiniuose procesuose, svarbu nepamiršti, kad didėja pozityvaus susitapatinimo su ES tendencija, kaip patvirtina faktas, kad 11 % padaugėjo rinkėjų, kurie teigė balsavę Europos Parlamento rinkimuose, nes, jų nuomone, tai yra jų pilietinė pareiga, 11 % padaugėjo balsavusiųjų todėl, kad jie palankiai vertina ES, ir 6 % padaugėjo tų, kurie manė, kad balsuodami jie gali pakeisti padėtį. Nurodyta, kad pagrindiniai veiksniai, kurie labiausiai galėtų padidinti respondentų norą balsuoti per kitus Europos Parlamento rinkimus, yra šie: geresnis informavimas apie ES ir jos poveikį žmonių kasdieniam gyvenimui (43 %), didesnis jaunų žmonių kandidatavimas (31 %) ir didesnis moterų kandidatavimas (20 %). Be to, europiečiai aiškiai pareiškė, kad politinių procesų dalyviai turi būti geriau informuoti, o rinkimų procesai – įtraukesni, taip pat kad reikia atskaitingiesnio politinio vadovavimo ir veiksmingesnės institucinės apsaugos nuo piktnaudžiavimo rinkimų procesu politinės korupcijos, dezinformacijos ir kibernetinių išpuolių priemonėmis⁽⁸⁾.

2.1.6. Būsimose visuomenės informavimo kampanijose ES institucijos turėtų pirmenybę teikti rinkėjams itin rūpimoms temoms, o šios kampanijos turėtų būti vykdomos per visą politinį ciklą, sukuriant bendrą žinių ir ES reikalų išmanymo bazę prieš kitus Europos Parlamento rinkimus. Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas informavimo kampanijų skverbčiai į visas geografines vietas ir visus visuomenės sluoksnius, ypač į dalyvavimo politiniuose procesuose ir socialinio bei ekonominio vystymosi požiūriu marginalizuotas grupes, kurios dėl savo bendros socialinės atskirties gali būti mažiausiai atsparios piktavališkoms dezinformacijos kampanijoms⁽⁹⁾. Inicijatyviam ES institucijų informacijos sklaidimui reikia gilesnio dialogo su vietos bendruomenėmis visoje ES, glaudžiau bendradarbiaujant su vietos žiniasklaida, vietos pilietinės visuomenės grupėmis, vietos valdžios institucijomis ir pilietinio ugdymo programomis.

2.2. Investavimas į žiniasklaidos laisvę bei pliuralizmą ir į žurnalistiką

2.2.1. Laisva ir pliuralistinė žiniasklaida, kuri europiečiams teikia tikslią ir nešališką informaciją, yra gyvybiškai svarbi faktais pagrįstoms diskusijoms apie rinkimus ir politinių sprendimų priėmimą ir veikia kaip pagrindinis ginklas prieš dezinformaciją. Laisva ir pliuralistinė žiniasklaida turi būti atskaitinga už savo turinį ir skaidri nuosavybės formų ir ekonominių interesų požiūriu.

2.2.2. Nors dėl masinio naudojimosi skaitmeninėmis ir socialinėmis medijomis mažėja tradicinių (spausdintinių ir transliacinių) žiniasklaidos priemonių svarba, žmonės aktyviai lankosi transliuotojų, laikraščių ir žurnalistų interneto svetainėse ir socialinių medijų paskyrose, dalijasi jose pateikiama informacija ir ją komentuoja.

2.2.3. Nors 2019 m. pasaulio spaudos laisvės indekse⁽¹⁰⁾ Europos valstybės dominuoja tarp šalių, kuriose padėtis spaudos laisvės srityje įvertinta kaip „gera“ (iš 15 „geros padėties spaudos laisvės srityje“ šalių 9 priklauso ES) ir nė viena iš jų nepatenka į blogiausią „labai rimtos padėties“ kategoriją, 12 ES valstybių narių priskiriamos tik „gana geros“, 6 – „probleminės“, o viena ES valstybė narė – „sunkios“ padėties grupėms. Europos demokratijos požiūriu nerimą kelianti tendencija yra dažnėjantis smurtas prieš žurnalistus ir jų bauginimas ES valstybėse narėse, taip pat bet koks politinis kišimasis į žiniasklaidą.

(7) https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/files/be-heard/eurobarometer/2019/election2019/EB915_SP_EUROBAROMETER_POSTEE19_FIRSTRESULTS_EN.pdf

(8) Šios išvados pateikiamos pirmiau minėtame šaltinyje, t. y. 2019 m. birželio mėn. ES porinkiminėje apklausoje, kurioje dalyvavo 22 464 respondentų.

(9) OL C 97, 2020 3 24, p. 53.

(10) <https://rsf.org/en/world-press-freedom-index>

2.2.4. Remiantis 2017 m. Žiniasklaidos pliuralizmo observatorijos rezultatais ⁽¹⁾, „rinkos koncentracija kelia vidutinę arba didelę riziką žiniasklaidos pliuralizmui visose ES šalyse be išimčių. Įvairių tradicinių žiniasklaidos priemonių ekonominiai sunkumai [...] rodo, kad žiniasklaidos koncentracija yra reiškinys, kuris ateityje greičiausiai nemažės [...], galimas rinkos pliuralizmo mažėjimas visur išlieka rizikos veiksniu“. ES turi imtis antimonopolinių priemonių žiniasklaidos priemonių nuosavybės formoms įvairinti ir kovoti su žiniasklaidos priemonių nuosavybės koncentracija ir monopolijomis.

2.2.5. Nepriklausoma žurnalistika yra viešoji gėrybė, o nesugebėjimas sukurti įvairios ir pliuralistinės žiniasklaidos yra akivaizdus rinkos nepakankamumas. Siekiant užtikrinti žurnalistikos kokybę ir įvairovę, reikia stiprinti politinį ir ekonominį nepriklausomumą, visuomeninės žiniasklaidos kokybę ir jos ilgalaikį nepriklausomą finansavimą, o tam reikia naujų ekonominių ir (arba) verslo modelių. ES turėtų labiau remti visuomeninę žiniasklaidą, įskaitant iniciatyvas, kuriomis siekiama rasti naujų ir tvarių finansavimo modelių. Šiuo atžvilgiu EESRK pritaria pasiūlymams 2021–2027 m. biudžeto laikotarpiu nustatyti programos „Kūrybiška Europa“ 61 mln. EUR vertės paprogramę, skirtą kokybiškai žurnalistikai, įskaitant žiniasklaidos pliuralizmą ir medijų raštingumą ⁽¹²⁾. Tačiau, EESRK nuomone, reikia daug didesnių ir strategiškesnių viešųjų investicijų į profesionalią žurnalistiką ir žiniasklaidą.

2.2.6. Be to, ES turėtų labiau remti nepriklausomą žiniasklaidą ir tiriamąją žurnalistiką, įskaitant tarpvalstybines bendradarbiavimo platformas. Ji taip pat turėtų remti iniciatyvas, kuriomis siekiama rasti naujų būdų kokybiškai žurnalistikai finansuoti, įskaitant ne pelno modelius ir naujus socialiniu požiūriu tvarius ir įtraukius ekonominius modelius.

2.2.7. Kartu reikėtų stiprinti, stebėti ir sistemingai vykdyti nacionalinius ir ES teisės aktus, kuriais kovojama su žiniasklaidos priemonių monopolijomis ir dominuojančia padėtimi rinkoje. Turėtų būti toliau remiamos ES iniciatyvos dėl Europos žiniasklaidos nepriklausomumo ir nuosavybės formų stebėsenos, pavyzdžiui, Žiniasklaidos pliuralizmo observatorija.

2.2.8. ES turėtų toliau skatinti savireguliacijos priemones ir organus, pavyzdžiui, etikos kodeksus ir spaudos tarybas, kad būtų sustiprinti žurnalistikai, įskaitant skaitmenines ir socialines medijas, keliami aukšti standartai. ES turi skatinti vienodą prieigą prie informacijos visoms žiniasklaidos priemonėms ir priešintis savavališkam draudimui tam tikriems žurnalistams dalyvauti spaudos konferencijose ir susipažinti su kitais Vyriausybiniams leidiniams dėl politinių priežasčių.

3. Skaitmeninių ir socialinių medijų teikiamų galimybių išnaudojimas ir keliamų iššūkių atrėmimas

3.1. Skaitmeninės ir socialinės medijos daugumai žmonių suteikia galimybę susipažinti su įvairesne informacija bei požiūriais, kurie taip pat yra sparčiau pasiekiami, ir daug lengviau dalyvauti socialiniuose tinkluose vykstančiuose demokratinėse diskusijose. Tai taip pat turėtų leisti atskiriems asmenims patiems priimti sprendimus dėl informacijos, kurią jie pageidauja gauti, filtravimo. 2019 m. 27 ES valstybėse narėse internetu naudojosi net 86 % piliečių ⁽¹³⁾ ir net 90 % namų ūkių turėjo prieigą prie interneto, nors vis dar esama nelygybės: atskirų šalių namų ūkių prieiga svyruoja nuo 98 % Nyderlanduose iki 75 % Bulgarijoje, o tai vis tiek leidžia pasiekti didelę auditoriją ⁽¹⁴⁾.

3.2. Vis dėlto, nors skaitmeninės ir socialinės medijos suteikia didesniam žmonių ratui daugiau dalyvavimo galimybių, socialinių medijų platformų nuosavybės koncentracija yra dar didesnė nei tradicinėje spaudoje ir transliacinėje žiniasklaidoje, o sudėtingi, komerciškai motyvuoti, slapti algoritmai dideliu mastu filtruoja žmonių paskyroje esančią

⁽¹⁾ <https://cmpf.eui.eu/media-pluralism-monitor/mpm-2017-2/>

⁽¹²⁾ <https://medium.com/we-are-the-european-journalism-centre/more-than-meets-the-eye-tips-to-find-eu-funding-for-journalism-92f3f1143042>

⁽¹³⁾ <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tin00028/default/table?lang=en>

⁽¹⁴⁾ <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tin00134/default/table?lang=en>

informaciją. Todėl informacijos, kurią žmonės gauna, aprėptis iš tikrųjų gali būti siauresnė nei naudojantis tradicinėmis spaudos ir transliavimo priemonėmis. Atsiradus socialinėms medijoms padaugėjo dezinformacijos – išgalvotų pasakojimų, kurie skelbiami dėl įvairių priežasčių, be kita ko, siekiant daryti įtaką politiniams debatams ir rinkimų rezultatams. Daugiausia šios dezinformacijos skelbiama iš suklastotų paskyrų. Tyrėjai teigia, kad 2016 m. JAV prezidento rinkimuose dezinformacija turėjo didelės įtakos rinkėjų elgesiui.

3.3. Pagal Komisijos iniciatyvas, kuriomis siekta apriboti dezinformaciją ir užtikrinti skaidrių, sąžiningų ir patikimų internetinių kampanijų vykdymą prieš paskutiniuosius Europos Parlamento rinkimus, 2018 m. rugsėjo mėn. interneto platformos, socialiniai tinklai ir reklamos sektorius (įskaitant „Facebook“ ir „Twitter“) pasirašė savireguliacinį praktikos kodeksą⁽¹⁵⁾, skirtą kovai su internetu sklaidžiamos dezinformacijos ir netikrų naujienų plitimu. Jame nustatyti įvairūs įsipareigojimai – nuo politinės reklamos skaidrumo iki netikrų paskyrų uždarymo ir dezinformacijos sklaidėjų demonetizavimo⁽¹⁶⁾. Kodeksas laikomas svarbiu Komisijos kovos su dezinformacija veiksmų plano ramsčiu ir į jį įtrauktas priedas, kuriame pateikiami pasirašiusių subjektų taikomos geriausios praktikos pavyzdžiai⁽¹⁷⁾.

3.4. Prieš Europos Parlamento rinkimus visos platformos ėmėsi veiksmų: jos žymėjo politinę reklamą ir skelbė ją viešai reklamos bibliotekose, kuriose galima atlikti paiešką⁽¹⁸⁾. Pagal „Facebook“ įdiegtą savireguliacijos politiką politinė reklama galėjo būti skelbiama tik toje šalyje, kuriai atitinkami subjektai turėjo leidimą. Paašikėjus, kad ši taisyklė neigiamai veikia Europos partijų gebėjimus vykdyti kampanijas visoje ES, buvo priimtas *ad hoc* sprendimas, kad Europos partijoms ši taisyklė nebus taikoma⁽¹⁹⁾.

3.5. Tačiau pirmosiose metinėse įsivertinimo ataskaitose, kurias 2019 m. spalio mėn. parengė kodeksą pasirašę subjektai⁽²⁰⁾, ir 2019 m. birželio mėn. Europos audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų reguliuotojų grupės (ERGA) ataskaitoje⁽²¹⁾ nurodoma, kad ne visi politiniai reklaminiai skelbimai, esantys platformų politinės reklamos archyvuose, buvo tinkamai pažymėti kaip politinė reklama ir kad archyvuose vis dar neatskleidžiama pakankamai duomenų apie itin tiksliai auditorijai adresuojamą reklamą, kad būtų galima užkirsti kelią manipuliavimui rinkėjais ir užtikrinti didesnę politinių kampanijų ir reklamos skaidrumą, įskaitant finansavimo šaltinius ir ryšius su specialių interesų grupėmis. Be to, kodeksą pasirašę subjektai nepatvirtino jokių bendrų standartų, kad tyrėjai ir žurnalistai galėtų susipažinti su asmens duomenimis, nepažeisdami naudotojų teisės į privatumą ir sutikimo teisės.

3.6. Atsižvelgdamas į nustatytus savireguliacijos trūkumus ir Komisijos atliktą naujausią praktikos kodekso įvertinimą, EESRK ragina Komisiją imtis teisėkūros priemonių, jei pasirodytų, kad savanoriško kodekso nepakanka reikšmingai pažangai įgyvendinant Komisijos tikslus pasiekti. Savireguliaciją internetu sklaidžiamos dezinformacijos srityje reikia labai tobulinti. Kartu reikia laikytis visapusiško požiūrio į jos reglamentavimą. Atėjo laikas naujame Komisijos rinkimų dokumentų rinkinyje ir Europos veiksmų demokratijos srityje plane parengti ir pasiūlyti socialinių medijų ir skaitmeninių platformų reglamentavimo priemonių, akcentuojant visų politinės reklamos aspektų (finansavimo, žymėjimo ir informacijos atskleidimo taisyklių) skaidrumą ir nusitaikant į dezinformaciją.

3.7. Siekiant didinti internetinę atskaitomybę, dėmesys turėtų būti sutelktas ne tik į skaidrumo priemones, atskleidžiant informacijos šaltinius, bet ir į ekosistemos dalyvių, kurie gauna naudos iš klaidinančio ir sensacingo turinio sklaidos, atskaitomybę. Dezinformacija yra koncentruotų, neatskaitingų skaitmeninių rinkų, nuolatinio asmens duomenų sekimo ir neteisėto jų apdorojimo simptomas. Dominuojančios socialinių medijų įmonės gauna pelno profiliuodamos duomenis ir

⁽¹⁵⁾ https://ec.europa.eu/commission/news/code-practice-against-disinformation-2019-jan-29_lt

⁽¹⁶⁾ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/code-practice-disinformation>

⁽¹⁷⁾ 2019 m. birželio mėn. paskelbtoje pažangos ataskaitoje, be kita ko, teigiama, kad per pirmąjį 2019 m. ketvirtį „Facebook“ pašalino 2,2 mlrd. netikrų paskyrų ir ėmėsi specialių veiksmų prieš 1 574 už ES ribų sukurtus ir 168 ES sukurtus tinklalapius, grupes ir paskyras, iš kurių buvo vykdoma nesąžininga veikla, nukreipta prieš ES valstybes nares, o „Twitter“ pranešė, kad atmetė daugiau kaip 6 000 ES skirtų reklaminių skelbimų dėl šio tinklo politikos dėl nepriimtinos verslo praktikos reklamos srityje pažeidimų ir apie 10 000 ES skirtų skelbimų dėl reklamos kokybės politikos pažeidimų.

⁽¹⁸⁾ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/action-plan-against-disinformation-report-progress>

⁽¹⁹⁾ <https://twitter.com/alemannoEU/status/1119270730280132610>

⁽²⁰⁾ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/annual-self-assessment-reports-signatories-code-practice-disinformation-2019>

⁽²¹⁾ http://erga-online.eu/wp-content/uploads/2019/06/ERGA-2019-06_Report-intermediate-monitoring-Code-of-Practice-on-disinformation.pdf

skleisdamos dėmesį pritraukiantį turinį, nepaisant to, ar jis teisingas. Tokio pobūdžio manipuliavimui duomenimis būtinas visiškas ir griežtas Bendrojo duomenų apsaugos reglamento vykdymo užtikrinimas, siekiant pakeisti paskatų pusiausvyrą, kad įmonės atsisakytų sensacijomis ir sukrėtimais grindžiamo modelio. Jei problemą skatina ar skleidžia pats bazinis platformų verslo modelis, nepakanka vien raginti platformas priimti turinio pašalinimo arba tikrinimo mechanizmus. Be to, nacionaliniais ir ES teisės aktais turi būti sprendžiamas skaitmeninių ir socialinių medijų įmonių dominuojančios padėties rinkoje klausimas ir apsvaistytas privalomas sąveikumas, nustatant bendrus protokolus, kad būtų sudarytos sąlygos komunikacijai tarp platformų.

3.8. Kovojant su dezinformacija, būtina užtikrinti aktyvesnę ir platesnę ES institucijų, pilietinės visuomenės, socialinių partnerių, nepriklausomos žiniasklaidos, socialinių medijų, interneto platformų ir visuomenės dalyvavimą⁽²²⁾. Komitetas palankiai vertina Europos Komisijos iniciatyvą, kurios ėmėsi Ryšių tinklų, turinio ir technologijų generalinis direktoratas (CONNECT GD), sukurti Europos skaitmeninės žiniasklaidos observatoriją – „faktų tikrintojų, akademinės bendruomenės ir tyrėjų centrą, kuriame jie bendradarbiautų tarpusavyje ir aktyviai palaikytų ryšius su žiniasklaidos organizacijomis ir medijų raštingumo ekspertais ir teiktų paramą politikos formuotojams“⁽²³⁾, ir pasisako už tai, kad būtų toliau investuojama į jos stiprinimą ir tolesnį plėtojimą.

4. Piktavališko internetinio kišimosi į Europos Parlamento rinkimus pažabojimas

4.1. Kita grėsmė, kurią kelia internetas, yra tai, kad juo lengviau kištis į rinkimus pasitelkiant netikras paskyras, socialinių tinklų trolius ir valstybinius kanalus. Nors daug dėmesio skiriama užsienio subjektų kišimuisi, tikrovėje viskas yra daug sudėtingiau: ne mažesnė problema yra ES viduje skleidžiama dezinformacija, o dėl vietinių įgaliotųjų serverių, naujų technologijų ir kitų naujovių (pavyzdžiui, uždaru grupių) naudojimo tampa neaišku, ar dezinformacija skleidžiama iš vidaus ar iš užsienio. Pavyzdžiui, Rusija kaltinama įtakos darymu 2016 m. JAV prezidento rinkimams, Jungtinės Karalystės referendumui dėl „Brexit’o“, keletui neseniai įvykusių rinkimų ES⁽²⁴⁾ ir 2019 m. gegužės mėn. Europos Parlamento rinkimams⁽²⁵⁾, tačiau nemažesnę susirūpinimą kelia ir kitų vidaus bei užsienio veikėjų kišimosi rizika.

4.2. Europos Komisijos kovos su dezinformacija veiksmų plane teigiama, kad „remiantis ataskaitomis, daugiau nei 30 šalių vykdo [...] dezinformacijos ir įtakos darymo veiklą“⁽²⁶⁾. Europos išorės veiksmų tarnyba įsteigė atskirą tarnybą (Strateginės komunikacijos Rytų kaimynystės šalyse darbo grupę), kuri stebi ir savo specialioje interneto svetainėje⁽²⁷⁾ atskleidžia Kremliaus skleidžiamą dezinformaciją. Taip pat įsteigtos Vakarų Balkanų ir Pietų strateginės komunikacijos darbo grupės.

4.3. Sveikintina EIVT iniciatyva sukurti *skubaus perspėjimo sistemą* – faktiškai valstybių narių Vyriausybių pareigūnų, dirbančių dezinformacijos srityje, tinklą – ir ją verta sustiprinti bei išplėsti, raginant valstybes nares užtikrinti glaudų keitimąsi informacija tarp skubaus perspėjimo sistemos ir neseniai įsteigtų nacionalinių rinkimų tinklų; šiame procese iš esmės taip pat turėtų dalyvauti specializuotos pilietinės visuomenės organizacijos ir faktų tikrintojai. Ateityje taip pat turėtų būti numatytas reguliarus keitimasis informacija tarp skubaus perspėjimo sistemos ir Skaitmeninės žiniasklaidos observatorijos padalinių kiekvienoje šalyje ir visoje ES.

4.4. Atsižvelgiant į kišimosi prevencijos mechanizmų svarbą Europos demokratijai, reikia išplėsti ir sustiprinti Europos išorės veiksmų tarnybos kovos su dezinformacija iniciatyvų darbą, be kita ko, siekiant stebėti iš kitų šalių ir regionų skleidžiamą dezinformaciją, kovoti su ja ir aktyviau keistis informacija su kitais panašiais prevencijos mechanizmais, pavyzdžiui, Kanados ir Australijos sukurtais mechanizmais. Kartu reikia gerokai sustiprinti ES veiksmus kovojant su viduje skleidžiama dezinformacija, laikantis visapusiško požiūrio, kuris leistų vykdyti savalaikę stebėseną, tobulinti profesionalią žurnalistiką ir skatinti medijų raštingumą.

4.5. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad dėl COVID-19 sukeltos krizės, kuri prasidėjo po to, kai ši nuomonė buvo parengta, Komisija turi dar skubiau imtis tolesnių veiksmų kovoti su dezinformacija, susijusia su infekcijos, kuri gali pakenkti visuomenės sveikatai, priežastimis, plitimu ir gydymu. Su pandemija susijusios socialinės žiniasklaidos informacijos turinys,

⁽²²⁾ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/eu-communication-disinformation-euco-05122018_en.pdf

⁽²³⁾ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/commission-launches-call-create-european-digital-media-observatory>

⁽²⁴⁾ https://carnegieendowment.org/files/CP_333_BrattbergMaurer_Russia_Elections_Interference_FINAL.pdf

⁽²⁵⁾ https://www.politicalcapital.hu/pc-admin/source/documents/pc_russian_meddling_ep2019_eng_web_20190520.pdf

⁽²⁶⁾ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/eu-communication-disinformation-euco-05122018_en.pdf

⁽²⁷⁾ <https://euvsdisinfo.eu/>

jei jis nėra tinkamai stebimas ir perduodamas, gali lemti žalingas elgsenos formas ir skleisti paniką, o tai kelia pavojų bendruomenės sveikatai. EESRK prašo Europos Komisijos būti budriai ir bendradarbiauti su valstybėmis narėmis ir socialiniais suinteresuotaisiais subjektais, sprendžiant rimto tokios dezinformacijos, gaunamos tiek iš vidaus, tiek iš užsienio šaltinių, poveikio klausimą⁽²⁸⁾.

5. Europiečių medijų raštingumo ir pilietinio ugdymo gerinimas

5.1. Siekiant stiprinti ES atsparumą antidemokratinėms tendencijoms ir grėsmėms, itin svarbus sistemingas europiečių medijų raštingumo ir aktyvaus pilietiškumo skatinimas. Kaip nurodyta neseniai priimtoje nuomonėse⁽²⁹⁾, EESRK ragina naujame ES institucijų politiniame cikle suteikti naują postūmų veiklą, kuria siekiama šviesti žmones apie ES. EESRK laiko 2015 m. Paryžiaus deklaraciją⁽³⁰⁾ ir 2018 m. Tarybos rekomendaciją⁽³¹⁾ aiškiu valstybių narių įgaliojimu, paremtu 2016 m. Europos Parlamento rezoliucija⁽³²⁾, į politikos darbotvarkę įtraukti mokymą ir mokymąsi apie Europos Sąjungą.

5.2. EESRK pabrėžia, kad reikia įgyvendinti pirmąjį Europos socialinių teisių ramsčio (ESTR) principą, kad kokybiškas ir įtraukus švietimas, mokymas ir mokymasis visą gyvenimą Europoje taptų visų teise⁽³³⁾, ir rekomenduoja įtraukti švietimą apie ES ir ES tapatybės stiprinimą į strategiją „Europa 2030“ ir strateginę programą „ET 2030“, taip pat į Europos semestro procesą (į atitinkamas konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas, jeigu turima tikslių sisteminių duomenų)⁽³⁴⁾.

5.3. Siekdamas skatinti didesnę politinę paramą aktyvesniam mokymui apie ES, EESRK ragina ES paremti EESRK pasiūlymą Europos lygmeniu įsteigti aukšto lygio ekspertų grupę „Mokymas apie Europą“, kurią sudarytų valstybių narių atstovai ir žymiausi švietimo ekspertai. Ši grupė galėtų teikti švietimo ministrų diskusijoms skirtus politikos pasiūlymus ir rekomendacijas, o tai vėliau galėtų būti panaudota rengiant Tarybos išvadas. Grupė taip pat galėtų inicijuoti veiklos patobulinimus, pavyzdžiui, sukurti centrinę skaitmeninę platformą, kurioje būtų pateikiama turima mokomoji medžiaga, parengta įgyvendinant ES finansuojamus projektus ir nacionalines mokymo programas, kaip siūlo EESRK.

5.4. Kaip atspirties tašką visapusiškesnėms politikos priemonėms, EESRK nuomone, būtina atlikti naujus kritinius mokslinius tyrimus, pagrįstus 2013 m. tyrimu „Mokymasis apie Europą mokyklose“⁽³⁵⁾, dėl valstybėse narėse šiuo metu esančios padėties, susijusios su švietimu ES klausimais mokyklose, mokytojų rengimu ir tęstiniu profesiniu tobulėjimu, taip pat dėl pilietinės visuomenės ir socialinių partnerių parengtų švietimo ES klausimais programų⁽³⁶⁾. Be to, reikia atlikti išsamią švietimo pajėgumų ir finansavimo šaltinių peržiūrą siekiant Europos Sąjungoje ugdyti suaugusiųjų aktyvaus pilietiškumo įgūdžius, laikantis persvarstytų Europos bendrųjų visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimų orientacinių metmenų⁽³⁷⁾.

5.5. Europos pilietinė visuomenė ir socialiniai partneriai tvirtai pasisako už tinkamą pilietinio švietimo ES reikalą, kultūros ir pilietiškumo klausimais finansavimą, papildantį nacionalinius išteklius. ES turėtų padėti valstybėms narėms užtikrinti, kad mokyklų vadovai, mokytojai ir kiti švietimo darbuotojai būtų geriau pasirengę skatinti kritinį mąstymą, demokratines vertybes ir žmogaus teises, pilietinę veiklą ir atsakingą naujų technologijų naudojimą. Reikėtų stiprinti ir plėsti programas, pagal kurias teikiama parama mokytojų, dėstytojų ir studentų mainams, siekiant padėti jiems pažinti ES vertybes, kaip antai demokratiją, laisvę ir toleranciją, kitoje mokymosi aplinkoje ir kitose ES valstybėse narėse⁽³⁸⁾.

⁽²⁸⁾ <https://www.disinfo.eu/coronavirus/>

⁽²⁹⁾ OL C 353, 2019 10 18, p. 52, OL C 228, 2019 8 14, p. 68.

⁽³⁰⁾ Paryžiaus deklaracija, 2015 m. kovo 17 d.

⁽³¹⁾ 2018 m. gegužės 22 d. Tarybos rekomendacija dėl bendrų vertybių, įtraukaus švietimo ir europinio mokymo aspekto propagavimo (OL C 195, 2018 6 7, p. 1).

⁽³²⁾ 2016 m. balandžio 12 d. Europos Parlamento rezoliucija „Mokymasis apie ES mokyklose“ (OL C 58, 2018 2 15, p. 57).

⁽³³⁾ OL C 228, 2019 7 5, p. 68.

⁽³⁴⁾ OL C 228, 2019 7 5, p. 68.

⁽³⁵⁾ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/83be95a3-b77f-4195-bd08-ad92c24c3a3c>

⁽³⁶⁾ OL C 353, 2019 10 18, p. 52.

⁽³⁷⁾ 2018 m. gegužės 22 d. Tarybos rekomendacija dėl bendrųjų mokymosi visą gyvenimą gebėjimų (OL C 189, 2018 6 4, p. 1).

⁽³⁸⁾ https://www.csee-etuice.org/images/attachments/ST_Citizenship_2018.pdf

5.6. Sistemingai ir glaudžiai bendradarbiaudama su nacionalinėmis švietimo institucijomis ir nepriklausomomis nacionalinėmis agentūromis, atsakingomis už medijų reguliavimą, ES turėtų visose valstybėse narėse aktyviai skatinti ir finansiškai remti visų visuomenės kartų medijų raštingumą, taip pat žurnalistų vykdomus ir jiems skirtus mokymus. Siekiamas tikslas – greitai ir plačiu mastu pagerinti europiečių medijų raštingumą, atsižvelgiant į didėjančias grėsmes, kurias kelia plačiai paplitusi ir dažnai piktavališka dezinformacija.

5.7. ES turėtų laiku suteikti paramą valstybių narių pastangoms įgyvendinti savo naują su medijomis susijusį įsipareigojimą skatinti medijų raštingumo ugdymą ir imtis atitinkamų priemonių, įskaitant naujas švietimo programas ir veiksmingą dalijimosi vaizdo medžiaga platformų priežiūrą, kaip apibrėžta neseniai peržiūrėtoje Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvoje (AŽPD). Šiuo atžvilgiu EESRK tikisi, kad aiškių gairių pateiks Gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis ekspertų grupė, kuri 2020 m. kovo 30 d. susitiks Zagrebe (Kroatija) per antrąją Medijų raštingumo savaitę – naują ES masto informuotumo didinimo iniciatyvą, kuri buvo pradėta praėjusiais metais.

6. Europos Parlamento rinkimų įtraukimo didinimas

6.1. Visoje ES galima atskirti rinkimų srityje patiria įvairios visuomenės grupės: neįgalieji, etninės mažumos (ypač romai), transeuropiniai darbuotojai migrantai ir imigrantai, taip pat neturtingi, bedarbiai, neišsilavinę ir kaimo gyventojai. Atsižvelgiant į tai, kad Europos Parlamento rinkimuose vis dar nedalyvauja pusė visų europiečių, reikia spręsti struktūrinės nelygybės, darančios poveikį rinkėjų elgsenai, klausimą, įgyvendinant būsimas politikos iniciatyvas, kuriomis siekiama stiprinti Europos demokratiją ir užtikrinti vienodą požiūrį į visus europiečius per kitus Europos Parlamento rinkimus.

6.2. Kaip ištirta 2019 m. kovo mėn. parengtame išsamiaje EESRK informaciniame pranešime⁽³⁹⁾, daug žmonių visose 27 ES šalyse negali dalyvauti Europos Parlamento rinkimuose dėl teisinių ir organizacinių kliūčių, dėl kurių neįgalieji praranda savo politines teises. 16-oje valstybių narių iš maždaug 800 000 europiečių nacionalinėmis taisyklėmis atimama teisė dalyvauti Europos Parlamento rinkimuose dėl jų negalios arba psichikos sveikatos problemų, o dar milijonai europiečių neturi galimybės balsuoti dėl organizacinių priemonių (techninių kliūčių), nes neatsižvelgiama į su negalia susijusius jų poreikius.

6.3. EESRK siūlo naujajame rinkimų reformos dokumentų rinkinyje ir Europos veiksmų plane demokratijos srityje numatyti „ES veiksmų planą siekiant įtraukaus rinkimų proceso“ ir kartu pateikti pasiūlymą dėl finansavimo, kuriuo valstybėms narėms būtų padedama reikiamai modernizuoti rinkimų administravimą, numatant technologinius pritaikymus ir paramos paslaugas nepalankioje padėtyje esančioms visuomenės grupėms, kurios dažnai neįtraukiamos į rinkimų procesą ir konkrečioje nacionalinėje aplinkoje menčiau dalyvauja politiniuose procesuose. Veiksmų planas turėtų būti grindžiamas išsamiu kliūčių, su kuriomis susiduria rinkimų atskirties grėsmę patiriančios įvairios visuomenės grupės, nustatymu, atliekamu bendradarbiaujant su nacionalinėmis rinkimų institucijomis, ombudsmenų institucijomis ir atitinkamomis nacionalinėmis pilietinės visuomenės organizacijomis bei jų europiniais tinklais.

6.4. Dabartiniuose ES teisės aktuose jau sprendžiama daug klausimų, susijusių su Europos Parlamento rinkimais. Taigi, nėra jokių oficialių kliūčių, trukdančių į šiuos teisės aktus įtraukti garantijas neįgaliųjų balsavimo pasirinkimo galimybėms. Pasak EESRK, jeigu būtų įgyvendinta visų valstybių taikoma geriausia praktika, būtų sukurta ideali sistema, kurioje kiekvienas neįgalus europietis ne tik turėtų visiškai nevaržomą galimybę balsuoti, bet ir galėtų pats pasirinkti patogiausią balsavimo būdą.

6.5. Todėl, atsižvelgdamas į artėjančias politines diskusijas dėl Europos rinkimų reformos ir naujo Europos veiksmų plano demokratijos srityje, EESRK siūlo papildomai prie išsamesnių priemonių, išdėstytų siūlomame „ES veiksmų plane dėl įtraukaus rinkimų proceso“, apsvarstyti galimybę parengti teisinę iniciatyvą, kuria būtų nustatyti minimalūs balsavimo standartai neįgaliesiems. Toks pasiūlymas turėtų būti parengtas vedant politinį dialogą su nacionalinėmis rinkimų institucijomis, socialinės įtraukties ir rinkimų ekspertais ir neįgaliesiems atstovaujančiomis pilietinės visuomenės organizacijomis.

⁽³⁹⁾ EESRK informacinis pranešimas „Tikrosios neįgaliųjų teisės balsuoti Europos Parlamento rinkimuose“, 2019 m. kovo 20 d.

7. Europos politinių partijų orientavimosi į piliečius ir atskaitingumo skatinimas

7.1. Kaip apibrėžta 1992 m. Maastrichto sutartyje: „Europos masto politinės partijos yra svarbus Sąjungos integracijos veiksnys. Jos prisideda prie Sąjungos piliečių europietiško sąmoningumo ugdymo ir padeda išreikšti Sąjungos piliečių politinę valią.“ Gana nesenas ir laipsniškas Europos politinių partijų vystymasis, joms tampant viršnacionaliniais politiniais veikėjais, turinčiais integruotas valdymo struktūras ir galinčiais pateikti nuoseklias politines darbotvarkes bei sutelkti rinkėjus visoje ES, yra struktūrinis iššūkis europiečių dalyvavimui politiniame gyvenime. Konkrečiai kalbant, Europos partijų valdymo ir finansavimo reguliavimo sistema pradėta plėtoti tik nuo 2003 m., kai buvo pasirašyta Nicos sutartis, ir išlieka gana ribota organizacinės ir programinės darnos požiūriu, nors tai turėtų padėti Europos partijoms formuoti ir stiprinti ES politinę integraciją, grindžiamą bendromis vertybėmis ir visuomenės dalyvavimu.

7.2. Tolesniu reglamentavimu turėtų būti siekiama suteikti akstiną Europos politinėms partijoms aktyviai propaguoti ES vertybes, skatinti jų tarptautinę politinę darną ir organizacinius gebėjimus, kad jos galėtų daugelyje skirtingų ES dalių sąveikauti su savo itin įvairioms nacionalinėms partijoms narėms priklausančiais ir joms nepriklausančiais žmonėmis.

7.3. Šiuo požiūriu EESRK palankiai vertina Komisijos pasiūlymą geriau užtikrinti, kad Europos partijos vykdytų savo teisinę pareigą gerbti ES pamatines vertybes, išdėstytas ES sutarties 2 straipsnyje, o ši pareiga taip pat tenka ir jų nacionaliniams nariams. Tai susiję su vertybėmis, kuriomis grindžiamos jų politinės programos ir kampanijos, ir su jų vidine lyčių lygybės ir kovos su diskriminacija praktika, taip pat su teisinės valstybės principų laikymusi ir kova su korupcija. Prireikus Komisija galėtų paprašyti Europos politinių partijų ir Europos politinių fondų institucijos patikrinti, ar laikomasi reglamente nustatytų sąlygų⁽⁴⁰⁾.

7.4. Tolesniais reglamentavimo veiksmais turėtų būti atsižvelgiama į dabartines politines diskusijas ir politikos pasiūlymus, įskaitant įvairias politikos idėjas dėl Europos partijų plėtojimo, kad jos būtų artimesnės ir atskaitingesnės Europos visuomenei, pavyzdžiui, pateikiant nacionalinių partijų pareiškimus apie jų numatomą priklausymą Europos partijoms, sudarant tarpvalstybinius partijų sąrašus, užtikrinant skaidrų lėšų rinkimą ir kampanijų rengimą, individualią narystę, priartėjimą prie pilietinės visuomenės bei socialinių partnerių ir atskaitomybę už politinį turinį, kuris akivaizdžiai kenkia ES bendroms vertybėms⁽⁴¹⁾. Šie klausimai taip pat turėtų būti įtraukti į konferencijos dėl Europos ateities darbotvarkę, kuri, kaip tikimasi, suteiks realią galimybę plataus masto ir faktais grindžiamam pilietinės visuomenės, socialinių partnerių ir Europos visuomenės dalyvavimui vykdant ES demokratinę reformą.

Briuselis, 2020 m. birželio 10 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER*

⁽⁴⁰⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/DOC/?uri=CELEX:52019DC0343&from=LT>

⁽⁴¹⁾ <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/reconnecting-european-political-parties-with-european-union-citizens.pdf>;
<https://carnegieeurope.eu/2019/11/06/six-ideas-for-rejuvenating-european-democracy-pub-80279>; https://euroreflections.se/globalassets/ovrigt/euroreflections/euroreflections_v3.pdf.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Perėjimo prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos finansavimas ir prisitaikymo prie klimato kaitos finansavimo problemos“

(tiriamoji nuomonė)

(2020/C 311/04)

Pranešėjas **Toni VIDAN (HR-III)**

Bendrapranešėjis **Dimitris DIMITRIADIS (EL-I)**

Prašymas pateikti nuomonę	ES Tarybai pirmininkaujanti Kroatija, 2019 9 10
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsnis
Atsakingas skyrius	Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius
Priimta skyriuje	2020 5 27
Priimta plenarinėje sesijoje	2020 6 11
Plenarinė sesija Nr.	552
Balsavimo rezultatai	227 / 0 / 2
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK labai palankiai vertina ir remia naujausias Europos Vadovų Tarybos išvadas ir paskelbtą Europos žaliąjį kursą ⁽¹⁾, kurių bendras tikslas – užtikrinti perėjimą prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos „siekiant, kad iki 2050 m. ES poveikis klimatui būtų neutralizuotas“.

1.2. Atsižvelgdamas į COVID-19 krizę Komitetas jau ragino ⁽²⁾ valstybes nares parodyti beprecedentį solidarumą ir parengti **išsamų Europos ekonomikos gaivinimo planą**, kuris padėtų ES valstybėms narėms, jos piliečiams, įmonėms ir darbuotojams veiksmingai atremti COVID-19 pandemijos padarinius ir kurti tvaresnę ir atsparesnę Europos ekonomiką. Dėl „Next Generation ES“, kuriai skirta 750 mlrd. EUR, taip pat dėl ilgalaikio 2021–2027 m. ES biudžeto tikslingo padidinimo, bendras ES biudžeto finansinis pajėgumas sieks 1,85 trln. EUR. Be to, kad bus remiamas ekonomikos gaivinimas, dėmesys skiriamas Europos žaliajam kursui ir skaitmeninimui siekiant skatinti darbo vietų kūrimą ir ekonomikos augimą, mūsų visuomenės atsparumui ir mūsų aplinkos būklei.

1.3. EESRK remia Europos Parlamento rezoliuciją, kuri 2020 m. balandžio 17 d. buvo priimta didžiąja balsų dauguma; joje raginama būsime ES ekonomikos atgaivinimo ir atkūrimo priemonių rinkinyje daug dėmesio skirti Europos žaliajam kursui „siekiant suteikti postūmį ekonomikai, padidinti jos atsparumą bei kurti darbo vietas ir kartu padėti vykdant mūsų žemyno ekologinę pertvarką bei užtikrinant jo ekonominį ir socialinį vystymąsi“ ⁽³⁾.

1.4. EESRK remia Europos žaliojo kurso investicijų planą kaip pirmąjį iš svarbiausių perėjimo prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos finansinių ramsčių kartu su Teisingos pertvarkos mechanizmu ⁽⁴⁾. EESRK mano, kad šios iniciatyvos yra pirmasis žingsnis teisinga kryptimi, ir ragina ES institucijas nustatyti skaidrius ir dalyvavimu grindžiamus procesus, skirtus pasirengti tolesniems veiksams, iš tikrųjų įtraukiant atitinkamus suinteresuotuosius subjektus ir šiuos veiksmus derinant su ekonomikos gaivinimu ir teisingu perėjimu prie gerbūvio ekonomikos ⁽⁵⁾.

⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/european-green-deal-communication_en.pdf

⁽²⁾ <https://www.eesc.europa.eu/lt/news-media/presentations/eus-response-covid-19-outbreak-and-need-unprecedented-solidarity-amongst-member-states>

⁽³⁾ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0054_LT.pdf

⁽⁴⁾ „Europos žaliojo kurso investicijų plano ir Teisingos pertvarkos mechanizmo paaiškinimas“, 2020 m. sausio 14 d., Briuselis.

⁽⁵⁾ <https://www.eesc.europa.eu/lt/our-work/opinions-information-reports/opinions/sustainable-economy-we-need-own-initiative-opinion>

1.5. Atsižvelgdamas į dabartinę precedento neturinčią krizę, EESRK ragina patvirtinti plataus užmojo atkūrimo planą laikantis Paryžiaus susitarimo. Labai svarbi jo dalis turėtų būti **klimate politikos veiksams skirtas biudžetas**, kuris bent jau būtų lygus nustatytam apie 300 mlrd. EUR per metus investicijų deficitui ir pagal kurį didelis prioritetas būtų teikiamas kartu su piliečiais, MVL, energetikos bendruomenėmis ir vietos bei regionų viešaisiais subjektais parengtiems ir jiems priklausantiems decentralizuoto priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo projektams.

1.6. EESRK įsitikinęs, kad pertvarka ir ekonomikos atkūrimas po COVID-19 pandemijos turi būti teisingi ir skatinti kurti teisingesnę ir tvaresnę ES, nes kitaip jie nepavyks ir turės rimtų pasekmių visam Europos projektui. Manome, kad esminė teisingo perėjimo sudėtinė dalis yra politinė, socialinė ir ekonominė piliečių, darbuotojų, bendruomenių ir MVL įtrauktis, ypač ES nepakankamai išsivysčiusiuose ir kaimo regionuose, nediskriminuojant valstybių narių, kurios šiuo metu nepriklauso euro zonai. Labai svarbu nustatyti teisingą perėjimą užtikrinančius kriterijus ir visais lygmenimis įtraukti visus suinteresuotuosius subjektus. EESRK prie šios diskusijos jau yra prisidėjęs ⁽⁶⁾.

1.7. EESRK pabrėžia, kad teisingas perėjimas ir ekonomikos atkūrimas po COVID-19 pandemijos turi užtikrinti, kad vartotojai ir bendruomenės taptų aktyviais gaminančiais vartotojais (gamintojais ir vartotojais), kurie gamintų tvarius produktus ir teiktų tvarias paslaugas energetikos ir transporto sektoriuose.

1.8. EESRK ragina skubiai pašalinti kliūtis, trukdančias persikirstyti viešąsias ir privačias lėšas, visų pirma iš esamų tiesioginių ir netiesioginių subsidijų iškastinio kuro sektoriui, taip pat fiskalines ir mokestines kliūtis.

1.9. EESRK remia tvirtą Europos Komisijos įgaliojimą parengti naują ES prisitaikymo prie klimato kaitos strategiją ir ragina ne mažiau dėmesio skirti klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie jos finansavimui. EESRK mano, kad kuo greičiau reikėtų pradėti įtraukias politines diskusijas dėl prisitaikymo prie klimato kaitos veiklai skirtų inovatyvių finansinių mechanizmų kūrimo ir specialaus **Teisingo prisitaikymo prie klimato kaitos fondo**.

1.10. EESRK ragina ženkliai padidinti esamas lėšas, sukurti tikslinę jaunimo programą „**Europos klimato politikos solidarumo korpusas**“ ir finansuoti vietos valdžios ir organizuotos pilietinės visuomenės bendradarbiavimą kuriant vietinius ir bendruomenei priklausančius su mažo anglies dioksido kiekio energetika ir transportu susijusius projektus.

1.11. EESRK mano, kad Europos žaliasis kursas turėtų užtikrinti ES ir ypač MVL, kurios susiduria su didėjančia sparčiai augančios ekonomikos šalių konkurencija, saugumą ir tarptautinį konkurencingumą, ir remia pasiūlymus dėl pasienio anglies dioksido mokesčio mechanizmo.

2. Įžanga ir bendrosios pastabos

2.1. EESRK pateikia šią nuomonę reaguodamas į ES Tarybai pirmininkaujančios Kroatijos Respublikos prašymą ir palankiai vertina tai, kad Tarybai pirmininkaujanti valstybė narė siekia skatinti ES lygmens diskusijas dėl finansinių priemonių gerinimo, kad būtų patenkintas augantis poreikis pereiti prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos ir reaguoti į prisitaikymą prie klimato kaitos. Gerokai pasistūmėjus šios nuomonės rengimui pasaulį ir ES užklupo COVID-19 pandemija, todėl į šią nuomonę bandoma įtraukti keletą pirminių reakcijų į naujas realijas.

2.2. Matome, kaip per pasaulį ritasi neregėto masto žmonijos katastrofa: miršta žmonės, plačiai sklinda liga, kyla socialinių problemų ir prarandamos darbo vietos. Netinkamai elgdamiesi galime sulaukti tokių pat sunkių pasekmių kaip ir po 1929 m. Didžiosios depresijos. Jei elgsimės tinkamai, ES šią krizę gali kartu įveikti, išgelbėti gyvybes ir visuomenės gerovę, pakeisti mūsų socialinius ir ekonominius modelius, kad jie būtų orientuoti į žmones ir natūralų pasaulį, ir paskatinti pasaulinę partnerystę siekiant darnaus vystymosi.

⁽⁶⁾ <https://www.eesc.europa.eu/lt/our-work/opinions-information-reports/opinions/leaving-no-one-behind-when-implementing-2030-sustainable-development-agenda-own-initiative-opinion>

2.3. EESRK labai palankiai vertina ir remia naujausias Europos Vadovų Tarybos išvadas ir paskelbtą Europos žaliąjį kursą⁽⁷⁾, kurių bendras tikslas – užtikrinti perėjimą prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos „siekiant, kad iki 2050 m. ES poveikis klimatui būtų neutralizuotas“. Jis taip pat remia Europos žaliojo kurso investicijų planą, kaip pirmąjį iš svarbiausių finansinių ramsčių, kartu su Teisingos pertvarkos mechanizmu, kurio tikslas – paremti labiausiai pertvarkos paveiktų regionų darbuotojus ir gyventojus⁽⁸⁾.

2.4. Įrodymai nenuginčijami – susiduriame su ekstremaliąja klimato situacija, egzistencinę grėsmę keliančiu biologinės įvairovės nykimu, socialiai nepriimtina rizika sveikatai dėl cheminių medžiagų ir oro taršos ir nesuvokiamu plastiko taršos lygiu mūsų vandenynuose. Moksliniai tyrimai⁽⁹⁾ rodo, kad naujų žmogaus ligų atsiradimas glaudžiai susijęs su aplinkos krizės veiksniais, kuriuos reikėtų šalinti pagal Europos žaliąjį kursą imantis prioritetinių veiksmų aplinkos srityje.

2.5. Be egzistencinę grėsmę keliančios aplinkos krizės, susiduriame su didele ir augančia nelygybe, demografinė krize, politiniu radikalizmu, taip pat mažėjančiu pasitikėjimu Vyriausybe, valdymu ir politikos formavimu. COVID-19 krizė išryškino ne vieną mūsų ekonomikos ir valdymo sistemų trūkumą, įskaitant rinkos ekonomikos ribas, ir parodė, kokios svarbios yra veiksmingos valstybės institucijos ir tvirtos visuomenės sveikatos priežiūros sistemos. Be to, ši krizė leido žmonėms suprasti, kas iš tikrųjų yra svarbu. Būtina kuo skubiau peržiūrėti gamybos ir vartojimo masto poveikį ir apsvaistinti teisingo darbo užmokesčio už labai svarbų darbą (pvz., sveikatos priežiūros sektoriaus viešosios paslaugos), apmokestinimo ir darbo užmokesčio politikos klausimus ir naujas priemones, pavyzdžiui, visuotines bazines pajamas, ką padaryti EESRK yra raginę ankstesnėse savo nuomonėse⁽¹⁰⁾.

2.6. ES verslo bendruomenė perėjimą prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos ir ekonomikos gaivinimą po COVID-19 pandemijos vis dažniau vertina kaip vystymosi galimybę ir būdą į Europą sugrąžinti darbo vietas gamybos pramonėje. Neseniai septynios pirmaujančios Europos energetikos įmonės ES aplinkos ir klimato ministrams skirtame rašte⁽¹¹⁾ ragino ES padidinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio sumažinimo tikslą ne mažiau kaip iki 55 % palyginti su 1990 m. lygiu, kad būtų galima prisiderinti prie ekonomiškai efektyvios mažinimo trajektorijos iki 2050 m. Energetikos pertvarkos komisija ragina pasaulio Vyriausybes išmintingai taikyti ekonomines paskatas ir investuoti į ateities ekonomiką⁽¹²⁾.

3. Užmojų klimato srityje didinimas, nauji finansiniai ištekliai teisingai pertvarkai, atkūrimui ir perėjimui prie mažo anglies dioksido ekonomikos ir DVT iki 2030 m. įgyvendinimas

3.1. Siekiant užtikrinti atitinkamą naujų finansinių išteklių skubiems klimato politikos veiksams sutelkimą ir gerinti turimų išteklių naudojimą, neabejotinai reikalinga didelio užmojo politinė darbotvarkė, kurioje būtų griežtinami 2030 ir 2050 m. tikslai. Todėl EESRK palaiko raginimą Europos Sąjungai išsipareigoti iki 2050 m. užtikrinti neutralų anglies dioksido poveikį klimatui ir atitinkamai pakoreguoti 2030 m. šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio sumažinimo tikslą ne mažiau kaip iki 55 %, palyginti su 1990 m. lygiu.

3.2. EESRK įsitikinęs, kad pertvarka ir ekonomikos atkūrimas po COVID-19 pandemijos turi būti teisingi ir skatinti teisingesnę ES, nes kitaip jie nepavyks ir turės rimtų pasekmių visam Europos projektui. Manome, kad esminė teisingo perėjimo sudėtinė dalis yra politinė, socialinė ir ekonominė piliečių, darbuotojų, bendruomenių ir MVĮ įtrauktis, ypač ES nepakankamai išsivysčiusiuose ir kaimo regionuose, nediskriminuojant valstybių narių, kurios šiuo metu nepriklauso euro zonai. Siekiant šios įtraukties labai svarbu teisingai paskirstyti finansinius išteklius iš būsimo klimato politikos veiksmų biudžeto, todėl turime aktyviai užkirsti kelią tam, kad didžioji išteklių dalis atitektų stipriems suinteresuotiesiems subjektams, turintiems išteklių ir pajėgumų plėtoti bankams patrauklius projektus.

⁽⁷⁾ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/european-green-deal-communication_en.pdf

⁽⁸⁾ „Europos žaliojo kurso investicijų plano ir Teisingos pertvarkos mechanizmo paaiškinimas“, 2020 m. sausio 14 d., Briuselis.

⁽⁹⁾ <https://www.nature.com/articles/s41893-019-0293-3#ref-CR101>

⁽¹⁰⁾ <https://www.eesc.europa.eu/lt/our-work/opinions-information-reports/opinions/european-framework-directive-minimum-income-own-initiative-opinion>

⁽¹¹⁾ <https://www.statkraft.com/media/news/2019/energy-companies-call-for-more-ambitious-EU-2030-climate-target/>

⁽¹²⁾ <http://www.energy-transitions.org/sites/default/files/COVID-Recovery-CoverLetter.pdf>

3.3. EESRK ragina Europos Komisiją užtikrinti aktyvų visų suinteresuotųjų subjektų – vietos bendruomenių, pilietinės visuomenės, socialinių partnerių, pramonės, žinių institutų ir kt. – dalyvavimą ateityje plėtojant ir įgyvendinant Europos žaliąjį kursą ir ekonomikos atgaivinimo ir atkūrimo po COVID-19 pandemijos planą.

3.4. Po pirmųjų žingsnių – Europos žaliojo kurso ir Europos žaliojo kurso investicijų plano ir atsižvelgdamas į mus užklupusią precedento neturinčią krizę, EESRK palankiai vertina pakankamo dydžio ekonomikos gaivinimo fondą ir ragina patvirtinti plataus užmojo ekonomikos atkūrimo planą laikantis Paryžiaus susitarimo. Labai svarbi jo dalis turėtų būti **klimato politikos veiksmų biudžetas**, kuris bent jau būtų lygus nustatytam apie 300 mlrd. EUR per metus investicijų deficitui ir pagal kurį svarbus prioritetas būtų teikiamas bendrai piliečiams, MVI, energetikos bendruomenėms ir vietos bei regionų viešiesiems subjektams priklausantiems decentralizuoto priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo projektams. EESRK jau yra parengęs pasiūlymų dėl šio finansinių išteklių sutelkimo kviesdamas patvirtinti Kovos su klimato kaita finansavimo paktą⁽¹³⁾, o šioje nuomonėje pateiks keletą papildomų pasiūlymų.

3.5. Tuo pat metu ir siekiant sukurti optimalų būsimo kovos su klimato kaita finansavimo sutelkimo mechanizmų rinkinį, EESRK manymu, būtinas patikimas ir skaidrus 2030 m. DVT įgyvendinimui būtinų finansinių išteklių įvertinimas. Be to, reikėtų sudaryti sąlygas įtrauktiems politinėms diskusijoms dėl tvarumo ir teisingo perėjimo pagal demografinės, technologinės ir fiskalinės ir (arba) viešosios politikos sistemą, prie kurių svariai prisidėtų EAA ataskaita⁽¹⁴⁾.

3.6. EESRK jau ragino patvirtinti **Europos kovos su klimato kaita finansavimo paktą**, kuriuo būtų siekiama „nukreipti naują finansų burbulą galintį sukurti kapitalą į kovą su klimato kaita ir realiąją ekonomiką. Jam turi būti skirtas naujas finansavimas, visų pirma MVI.“ Įvairūs siūlomo finansavimo šaltiniai:

- nukreipti finansavimą į tvarias investicijas atsižvelgiant į žalinimo tikslus ir skatinant „žaliuoju ženklų“ paženklintas Europos investicijų banko (EIB) paskolas,
- naudoti Europos Centrinio Banko (ECB) kiekybinį skatinimą (angl. *quantitative easing*) kaip finansavimo priemonę,
- apibrėžti tvarių investicijų kriterijus.

Pavyzdžiui, kovos su klimato kaita finansavimo paktas suteiktų galimybę vienu metu spręsti su klimato krize ir kokybiškų darbo vietų trūkumu susijusias problemas ir išsklaidyti abejones dėl Europos projekto. Pakte numatytos dvi priemonės: Europos klimato ir biologinės įvairovės bankas ir Europos klimato ir biologinės įvairovės fondas. Abi šios priemonės galėtų tapti Europos kovos su klimato kaita banku.

3.7. EESRK palankiai vertina ir remia Europos investicijų banko (EIB) pareikštą ketinimą 2021–2030 m. laikotarpiu paremti 1 trilijono EUR dydžio investicijas į klimato politikos veiksmus ir aplinkos tvarumą. Tačiau pagal dabartines savo taisykles EIB gali turėti didesnę metinį paskolų portfelį. Jei ES arba ECB suteiktų daugiau biudžeto garantijų EIB, būtų galima dar labiau padidinti metinį portfelį.

3.8. EESRK ragina valstybes nares ir ES institucijas persvarstyti Stabilumo ir augimo pakto taisykles, kad pagal subalansuoto biudžeto taisyklę būtų sudarytos galimybės nacionaliniu lygmeniu vykdyti daugiau su klimato politikos veiksmais susijusių investicijų, kurios nebūtų įtrauktos apskaičiuojant biudžeto deficitą; tai būtų dalis ES klimato politikos veiksmų biudžeto numatant tinkamą apsaugos nuo piktinaudžiavimo priemonių⁽¹⁵⁾. Pradinės galimybės jau buvo paminėtos Europos fiskalinės valdybos 2019 m. metinėje ataskaitoje⁽¹⁶⁾ ir dabar jas reikėtų išplėtoti ir pradėti taikyti. Dėl COVID-19 krizės laikinai sustabdžius Stabilumo ir augimo paktą, EESRK ragina ES valstybes nares turimus biudžeto išteklius naudoti siekiant kiek įmanoma skatinti su klimato politikos veiksmais susijusias investicijas.

⁽¹³⁾ <https://www.eesc.europa.eu/lt/our-work/opinions-information-reports/opinions/european-finance-climate-pact-own-initiative-opinion>

⁽¹⁴⁾ EAA ataskaita *The sustainability transition in Europe in an age of demographic and technological change*.

⁽¹⁵⁾ <https://www.bruegel.org/2019/12/the-european-green-deal-needs-a-reformed-fiscal-framework/>

⁽¹⁶⁾ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2019-efb-annual-report_en.pdf

3.9. EESRK ragina ECB atlikti svarbų vaidmenį tiesiogiai ir netiesiogiai finansuojant klimato politikos veiksmus. Greta ECB turto pirkimo programos ir specialiosios pandeminės pirkimo programos (SPPP) poveikio, ECB, priimdamas atitinkamas taisykles, vykdydamas savo reguliavimo įgaliojimus ir koordinuodamas veiksmus su euro zonai nepriklausančiais centriniais bankais pagal Europos centrinių bankų sistemą, gali paskatinti centrinius bankus pasekti jo pavyzdžiu, taigi ir daryti teigiamą poveikį klimato politikos veiksmų finansavimui. Kapitalo pakankamumo rodikliai taip pat galėtų būti aktyviau naudojami lengvatų tvarką taikant paskoloms ir investicijoms, kurios pagal ES taksonomiją laikomos žaliosiomis. ECB „turėtų gebėti užtikrinti likvidumą tolesnėmis netradicinėmis pinigų politikos priemonėmis“⁽¹⁷⁾ ir šis reikiamo dydžio likvidumo užtikrinimas turėtų daryti teigiamą poveikį klimato politikos veiksmams.

3.10. Vienas iš būdų padidinti klimato politikos veiksmų finansavimą – viešojo ir privataus sektorių išleistos ir tvirta reguliavimo sistema grindžiamos žaliosios obligacijos, remiantis ES tvarių investicijų taksonomija. Kuo skubiau reikia tai skatinančių sistemų. EIB galėtų dviem būdais atlikti dar svarbesnį vaidmenį: teikdamas paskolas projektams, kuriais prisidedama prie klimato politikos veiksmų, tiesiogiai išsipareigodamas šiuo klausimu ir gerindamas žaliųjų obligacijų išleidimą. Europos Centrinis Bankas per savo turto pirkimo programą galėtų šias obligacijas įsigyti kur kas platesniu mastu, nei tai buvo atliekama anksčiau.

3.11. Kadangi didžiąją dalį investicijų galiausiai vykdys piliečiai ir privatusis sektorius, EESRK pabrėžia aplinkosauginių fiskalinių priemonių ir visų anglies dioksido kainodaros aspektų svarbą, nes tai yra labai svarbi priemonė, kad tvirtos investicijos būtų pelningos. Be to, norėtume pabrėžti, kad „derinant anglies dioksido kainodarą ir žaliąsias obligacijas gerinamas veiksmingumas aplinkos apsaugos požiūriu, kapitalo kaupimas ir skolos tvarumas [...] ir užtikrinamas kartų tarpusavio teisingumas“⁽¹⁸⁾.

3.12. Kitas galimas finansavimo šaltinis galėtų būti pakeitimas vertybiniais popieriais, užtikrinamas įkaito portfeliu, kurį sudaro paskolos turtas – bendrasis užtikrinamasis įkaitas – kuris galėtų apimti „žaliąjį“ ir galbūt „rudąjį“ turtą. Pakeitimas vertybiniais popieriais bus žalias, jei įplaukos bus naudojamos žaliesiems projektams finansuoti.

3.13. EESRK mano, kad vienas pagrindinių iššūkių, susijusių su Europos žaliojo kurso investicijų plano įgyvendinimu, yra investicinių projektų, kuriais bus atsižvelgiama į strateginius ES tikslus, portalo kūrimas. Esamas tokių investicinių projektų skaičius kol kas neatitinka paklausos. Techninė pagalba ir konsultacinė parama visais viešojo administravimo lygmenimis padės nustatyti ir parengti tvarius projektus ir projektų vykdytojams suteiks galimybę stiprinti gebėjimus. Nustatant ir kuriant tokius projektus kaip pagrindas turėtų būti naudojama ES lygmens tvarių investicijų (taksonomijos)⁽¹⁹⁾ klasifikavimo sistema.

3.14. Finansuojant teisingą perėjimą prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos turi būti užtikrinama, kad naujų technologijų kūrimo ir naujų įmonių steigimo galimybė būtų aktyviai remiama sudarant sąlygas vartotojams ir bendruomenėms, ypač tiems, kurie šiuo metu nedalyvauja atitinkamuose gamybos procesuose, kuo didesniu mastu tapti naujų gamybos pajėgumų savininkais ir aktyviais tvarių produktus gaminančiais ir paslaugas teikiančiais energijos ir transporto sektoriuose vartotojais (gamintojais ir vartotojais).

3.15. Kadangi atsinaujinančiųjų energijos išteklių naudojimas iš tiesų yra vertingų gamtos išteklių privatizavimas, viešosiomis lėšomis remiamais projektais turėtų būti pripažįstama, kad vietos bendruomenės yra jų savininkės, ir vietos bendruomenėms turėtų būti numatyta projektų naudos dalis arba jų nuosavybė.

3.16. EESRK norėtų pabrėžti, kad būtina skubiai teikti didelę finansinę pagalbą institucijoms, kurios galėtų aktyviai padėti piliečiams, bendruomenėms ir MVĮ kurti nedidelius decentralizuotus projektus ir juos telkti į didesnius, bankams patrauklesnius projektus. Kadangi akivaizdu, kad pilietinė visuomenė imasi nemažai tokių iniciatyvų, EESRK labai norėtų prisidėti prie institucinės sistemos ir gairių dėl ES lygmens paramos kūrimo ir aktyvaus bendradarbiavimo įgyvendinant šias iniciatyvas.

⁽¹⁷⁾ <https://www.eesc.europa.eu/lt/news-media/presentations/eus-response-covid-19-outbreak-and-need-unprecedented-solidarity-amongst-member-states>

⁽¹⁸⁾ <http://documents.worldbank.org/curated/en/808771566321852359/pdf/Financing-Low-Carbon-Transitions-through-Carbon-Pricing-and-Green-Bonds.pdf>

⁽¹⁹⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/sustainable-finance-teg-taxonomy_lt

4. Esami finansavimo mechanizmai, viešųjų ir privačių lėšų investavimo kliūtys ir valstybės pagalba

4.1. Remiantis Paryžiaus susitarimu, finansiniai srutai turi atitikti būtiną išmetamųjų teršalų kiekio mažinimą ir klimato kaitos poveikiui atsparų vystymąsi. Atsižvelgdamas į tai ir į Europos žaliojo kurso tikslus, EESRK ragina užtikrinti, kad visi esami ES finansiniai mechanizmai būtų suderinti su Paryžiaus susitarimu arba jais būtų siekiama didinti atsparumą klimato kaitai ir kad jie taip pat derėtų su Europos žaliojo kurso tikslais ir Darbotvarke iki 2030 m.

4.2. Atsižvelgdamas į esamus finansinius mechanizmus EESRK jau priėmė ⁽²⁰⁾ šias rekomendacijas:

— iki 40 % padidinti Europos strateginių investicijų fondo dalį, skirtą kovai su klimato kaita,

— ES užmojai turi būti tokie, kad atitiktų kovos su klimato kaita iššūki,

— šiam tikslui turi būti skirta vidutiniškai 40 % viso biudžeto (2021–2027 m. DFP), didinant atitinkamą Europos sanglaudos fondo dalį virš dabartinių 20 %.

4.3. Yra keletas didelių kliūčių atitinkamam viešojo ir privataus klimato politikos veiksmų finansavimo ES ir valstybių narių lygmenimis mastui ir lemiančių gana mažą ir nepakankamą klimato kaitos poveikio švelninimo ir prisitaikymo prie klimato kaitos veiklos finansavimą ⁽²¹⁾. Norėtume pabrėžti tris iš jų.

4.4. Pirma, vis dar egzistuoja didelės iškastiniam kurui skirtos tiesioginės ir netiesioginės subsidijos, kurios, kaip neseniai nustatė TVF ⁽²²⁾, 2015 m. ES siekė 289 mlrd. JAV dolerių. Jos egzistuoja nacionaliniu ir ES lygmenimis ir lemia dideles aplinkos, socialines ir ekonomines (alternatyvias) sąnaudas, panaikinančias veiksmų klimato kaitos srityje padarytą pažangą. Kadangi jos taip pat mažina anglies dioksido kainą, EESRK mano, kad jų reikia kuo greičiau atsisakyti, o valstybių narių nacionaliniuose ir klimato srities planuose turi būti numatyti aiškūs tam skirti tvarkaraščiai.

4.5. Antra, kadangi ES valstybių narių fiskalinė politika paprastai yra varžoma Stabilumo ir augimo pakto, o valstybės pagalbos taisyklės valstybei neleidžia atlikti svarbesnio vaidmens – vykdyti pokyčius skatinančią politiką, klimato politikos veiksmų finansavimas išlieka ribotas. Dabartinis šio pakto bendrosios nukrypti leidžiančios išlygos taikymas ⁽²³⁾ ir laikinosios valstybės pagalbos priemonių sistemos taisyklės ⁽²⁴⁾ yra išimties, kurios, kaip Komitetas tikisi, bus kiek galima plačiau taikomos klimato politikos veiksmams.

4.6. Trečia, esama kliūčių privačiojo sektoriaus finansavimui, visų pirma mažosioms ir vidutinėms įmonėms, ir investicijoms į mokslinius tyrimus ir inovacijas. EESRK mano, kad greta Europos žaliojo kurso, reikėtų baigti kurti bankų sąjungą ir kapitalo rinkų sąjungą, ypatingą dėmesį skiriant visuotinėms ir paprastoms galimybėms MVĮ gauti įvairesnį ir didesnę finansavimą perėjimui prie neutralaus poveikio klimatui technologijų ekonomikos.

4.7. Be to, dalyvavimas pagrindinių ES programų valdyme neretai yra ribotas, taigi neįmanoma visapusiškai išnaudoti tikrą suinteresuotųjų subjektų dalyvavimą – demokratinį dalyvavimą ir priežiūrą, taip pat viešųjų lėšų nukreipimą socialiniu požiūriu svarbiausioms reikmėms. Todėl būtinas platesnis Vyriausybės suinteresuotųjų subjektų, taip pat pilietinės visuomenės organizacijų, socialinių partnerių, akademinio sektoriaus ir įmonių dalyvavimas.

⁽²⁰⁾ <https://www.eesc.europa.eu/lt/our-work/opinions-information-reports/opinions/european-finance-climate-pact-own-initiative-opinion>

⁽²¹⁾ EESRK nuomonė „Nevalstybinių subjektų galimybių pasinaudoti kovos su klimato kaita finansavimu gerinimas“ (OL C 110, 2019 3 22, p. 14).

⁽²²⁾ <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2019/05/02/Global-Fossil-Fuel-Subsidies-Remain-Large-An-Update-Based-on-Country-Level-Estimates-46509>

⁽²³⁾ <https://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2020/03/23/statement-of-eu-ministers-of-finance-on-the-stability-and-growth-pact-in-light-of-the-covid-19-crisis/>

⁽²⁴⁾ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lt/IP_20_496

4.8. ES anglies dioksido rinkos kainos sparčiai krenta dėl COVID-19 krizės sukkelto ekonomikos sustabdymo ir tai rodo, kad sistemą reikia sustiprinti siekiant geriau atremti panašius sukrėtimus. Prieš pat krizę ES ATLPS kaina buvo 25 EUR už toną ir tai padėjo palaipsniui atsikvėpti anglies. Dėl dabartinio kainos kritimo, rusvųjų anglių gamyklų pelningumas, deja, jau pagerėjo. Kainų sumažėjimas taip pat reiškia, kad valstybės narės gauna mažiau pajamų iš apyvartinių taršos leidimų pardavimo aukcione. Mažesnė anglies dioksido kaina reiškia silpnesnį anglies dioksido kainos signalą, skatinantį mažinti išmetamųjų teršalų kieki. Tai ypač svarbu dideliems taršiesiems pramonės sektoriams (plieno, cheminių medžiagų, cemento) ir aviacijos sektoriui. Nuo 2019 m. pradžios **ES ATLPS rinkos stabilumo rezervas (RSR)** iš rinkos perima perteklinius apyvartinius taršos leidimus, o tai ir yra pagrindinė 25 EUR kainos priežastis. Jis ir toliau perims perteklinius leidimus ir juos vėliau panaikins. Tačiau RSR buvo sukurtas reguliuoti ankstesnį, per daugelį metų susikaupusį perteklių. Jis netinka dabartiniam ar būsimam pertekliui reguliuoti. RSR reikės sustiprinti⁽²⁵⁾ įgyvendinant ES klimato teisės aktą ir ateityje peržiūrint ES anglies dioksido rinkos taisykles.

4.9. EESRK remia Europos Komisijos pasiūlymą, kad naujame ES biudžete, kuris bus įgyvendinamas 2021–2027 m., didelių kapitalo sąnaudų šalims Europoje turėtų būti siūloma galimybė kurti atsinaujinančiosios energijos projektus, finansiškai remiamus ES biudžeto garantijų mechanizmu. Sumažinus investicines sąnaudas, bendros išlygintos energijos gamybos sąnaudos Graikijos sausumos vėjo elektrinių parke⁽²⁶⁾, pagal scenarijų be rizikos mažinimo priemonių, būtų sumažintos 20 % (nuo 5,7 euro cento/kWh iki 4,6 euro cento/kWh).

4.10. EESRK mano, kad jei **valstybės pagalbos taisyklės** būtų suprantamesnės ir skaidresnės tiek valstybinio, tiek nevalstybinio sektoriaus subjektams būtų aiškiau, kokios politikos sritys ir sektoriai turėtų būti finansuojami ir kaip. Be to, EESRK ragina griežčiau įvertinti nacionalines valstybės pagalbos schemas, atsižvelgiant į teršėjų finansavimo ir jų indėlio pereinant prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos pusiausvyrą.

4.11. EESRK pažymi, kad norint visapusiškai pasinaudoti BBIR ir VPAAEG galimybėmis formuoti energetikos pertvarką, peržiūrėtas BBIR ir VPAAEG⁽²⁷⁾ turi būti parengti aiškiai, pateikiant projektų ar veiklos vykdytojų (pvz., atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendruomenių) pavyzdžių, kuriuos valstybės narės galėtų paremti, o aplinkos apsaugos srityje veikiančias pilietinės visuomenės organizacijas reikėtų pripažinti kaip įgijusias suinteresuotųjų šalių statusą pagal Procedūrų reglamento 1 straipsnio h dalį⁽²⁸⁾ ⁽²⁹⁾.

5. Pristatymo prie klimato kaitos finansavimo iššūkiai

5.1. Paryžiaus susitarime dėl klimato kaitos raginama imtis veiksmų, tiek susijusių su klimato kaitos priežastimis, tiek su pasekmėmis. Klimato kaitos priežasčių klausimas sprendžiamas drastiškai mažinant išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį (t. y. klimato kaitos poveikio švelninimas), o pasekmių – teikiant vienodą svarbą investicijoms į atsparumą klimato kaitai (t. y. pristatymas prie klimato kaitos).

5.2. Neseniai atliktas tyrimas parodė, kad pristatymo prie klimato kaitos programų, pavyzdžiui, išankstinio perspėjimo sistemų, veiksmų siekiant atsparios infrastruktūros, sausringų vietovių žemės ūkio gerinimo ar vandens išteklių valdymo, sąnaudų ir naudos santykis svyruoja nuo 5:1 iki 10:1⁽³⁰⁾. Tas pats tyrimas rodo, kad pristatymas prie klimato kaitos gali duoti trigubų dividendų, kuriuos sudarytų dėl klimato kaitos nepatirti nuostoliai, investicijų programų teikiama ekonominė nauda ir socialinė bei aplinkosauginė nauda.

⁽²⁵⁾ <https://carbonmarketwatch.org/publications/avoiding-a-carbon-crash-how-to-phase-out-coal-and-strengthen-the-eu-ets/>

⁽²⁶⁾ https://www.agora-energiawende.de/fileadmin2/Projekte/2019/De-risking_SEE/161_Unlocking_SEE_EN_WEB.pdf

⁽²⁷⁾ Taip pat žr. 2019 m. liepos mėn. *ClientEarth* pasiūlymus, pateiktus viešosios konsultacijos dėl VPAAEG tinkamumo patikros metu <https://www.documents.clientearth.org/library/download-info/clientearths-response-to-the-targeted-consultation-for-the-evaluation-of-the-guidelines-on-state-aid-for-environmental-protection-and-energy-2014-2020/>.

⁽²⁸⁾ 2015 m. liepos 13 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 2015/1589, nustatantis išsamias Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 108 straipsnio taikymo taisykles (OL L 248, 2015 9 24, p. 9).

⁽²⁹⁾ Žr. EESRK nuomonės „Konstruktyvesnis pilietinės visuomenės vaidmuo įgyvendinant aplinkosaugos teisės aktus“ (OL C 47, 2020 2 11, p. 50) 2.1.13 punktą ir EESRK nuomonės „ES aplinkosaugos reikalavimų laikymosi ir aplinkos valdymo gerinimo veiksmai“ (OL C 283, 2018 8 10, p. 83) 3.5.8. ir 3.5.9 punktus.

⁽³⁰⁾ Pasaulinė komisija pristatymo klausimais, Pasaulio išteklių institutas, 2019 m. rugsėjo mėn.

5.3. EESRK remia tvirtą įpareigojimą parengti naują ES prisitaikymo strategiją ir pabrėžia, jog reikia nedelsiant sukurti žiniomis pagrįstą ir patikimą sprendimų priėmimo procesą ES ir valstybių narių lygmenimis, siekiant teikti vienodą svarbą tiek klimato kaitos švelninimo, tiek ir prisitaikymo prie klimato kaitos finansavimui optimaliai paskirstant turimas ir būsimas lėšas šiems dviem prioritetams. Taip pat svarbu pažymėti, kad reikalinga diskusija dėl inovatyvių finansinių išteklių sutelkimo prisitaikymui prie klimato kaitos.

5.4. EESRK mano, kad prisitaikymo veiksmais galima reikšmingai padėti užtikrinti, kad pertvarka ir ekonomikos atkūrimas po COVID-19 pandemijos būtų įgyvendinami teisingiau. Bendruomenėms ir regionams, patyrusiems didesnę nei vidutinę neigiamą klimato kaitos poveikį, reikėtų padėti atremti šį poveikį ir pastebimą riziką. Tai ypač taikoma bendruomenėms ir regionams, kuriuose dabartinis ir ankstesnis šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis yra žemiau vidurkio.

5.5. EESRK, siekdamas užtikrinti vienodas galimybes pasinaudoti sutelktais finansiniais ištekliais prisitaikymo prie klimato kaitos veiksmais, ragina paveiktiems regionams teikti techninę ir organizacinę paramą ir inicijuoti specialaus **Teisingo prisitaikymo prie klimato kaitos fondo** sukūrimą galimai ES, valstybių narių ir regionų lygmeniu.

5.6. Nors klimato kaitos švelninimo tikslai yra aiškūs (pvz., užtikrinti, kad vidutinė temperatūra pasaulyje nepakiltų daugiau kaip 1,5 °C, arba tam tikru mastu sumažinti išmetamųjų teršalų kiekį, palyginti su baziniais metais), prisitaikymo prie klimato kaitos tikslus nustatyti sudėtinga. Tačiau jie yra būtini veiksmingam prisitaikymo procesui užtikrinti. EESRK pritaria tam, kad būtų sukurti pažeidžiamumo indeksai, kurie būtų prisitaikymo strategijos orientyras ir būdas nustatyti prisitaikymo tikslus. Pažeidžiamumo indeksai turėtų būti rengiami atsižvelgiant į tris aspektus: geografinį arba regioninį pažeidžiamumą, sektorių arba ekonominį pažeidžiamumą ir socialinį pažeidžiamumą.

6. Naujas nevalstybinių subjektų finansavimas klimato kaitos politikos srityje

6.1. Pilietinės visuomenės organizacijos (PVO), nacionalinės, regionų ir vietos valdžios institucijos ne tik turi turėti galimybių naudotis finansinėmis priemonėmis, bet ir turi būti aktyvios dalyvės kuriant ir įgyvendinant projektus, iniciatyvas ir veiklą, kuriomis prisidedama prie išmetamų teršalų mažinimo ir bendruomenių atsparumo klimato kaitai didinimo ⁽³¹⁾.

6.2. EESRK remia Europos solidarumo korpuso programą, kuri „sutelkia jaunus žmones kurti įtraukesnę visuomenę, padėti pažeidžiamiems žmonėms ir reaguoti į visuomenės iššūkius“ ⁽³²⁾. Atsižvelgiant į ekstremaliąją klimato situaciją ir akivaizdžią jaunimo visoje ES motyvaciją, EESRK siūlo ženkliai padidinti esamas lėšas ir įkurti **Europos klimato kaitos politikos solidarumo korpusą** – tikslinę paprogramę, kuria visiems susidomėjusiems jauniems žmonėms ir priimančiosioms organizacijoms būtų suteikta galimybė prisidėti prie bendruomenės iniciatyvų Europoje skubiems veiksams klimato kaitos srityje įgyvendinti.

6.3. EESRK ragina ženkliai padidinti esamą ES ir valstybių narių finansavimą, ypač vietos valdžios institucijų ir organizuotos pilietinės visuomenės bendradarbiavimui kuriant vietinius ir bendruomenei priklausančius su mažo anglies dioksido kiekio energetika ir transportu susijusius projektus. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad ekonomikos gaivinimo po COVID-19 laikotarpiu gali būti dar sunkiau finansuoti kovą su klimato kaita, nes tikėtina, kad bus mažiau viešųjų ir privačių finansavimo šaltinių, nors finansavimo poreikis ir toliau augs.

6.4. EESRK laikosi bendros nuomonės, kad ES turi pradėti investuoti į tai, kas skatina mūsų socialinės ir ekonominės sistemos atsparumą krizėms, padėdama pagrindą žaliajai žiedinei ekonomikai, kuri būtų grindžiama gamtos procesais pagrįstais sprendimais ir orientuota į visuomenės gerovę. Atėjo laikas imtis sisteminių ekonominių pokyčių. Džiugu, kad turime savo planą: JT darbotvarkės iki 2030 m. (17 DVT) ir Europos Komisijos Europos žaliojo kurso derinį.

⁽³¹⁾ EESRK nuomonė „Nevalstybinių subjektų galimybių pasinaudoti kovos su klimato kaita finansavimu gerinimas“ (OL C 110, 2019 3 22, p. 14) ir tyrimas „Daugiašalių suinteresuotųjų subjektų partnerystės klimato klausimais skirtas priemonių rinkinys. Politikos sistema kovos su klimato kaita veiksmais pagal principą „iš apačios į viršų“ paskatinti“.

⁽³²⁾ https://europa.eu/youth/solidarity_lt

7. Pasaulinis ir geopolitinis aspektas

7.1. COVID-19 krizė mums primena apie nepakeičiamą elektros energijos vaidmenį mūsų gyvenime ir išryškina lemiamą elektros energijos infrastruktūros ir praktinės patirties svarbą. Krizė leidžia suvokti, kaip ateityje šį vaidmenį reikėtų išplėsti ir toliau vystyti. Kaip perėjimas prie švarios energijos gali suteikti postūmį ekonomikai? Jis gali paskatinti nustatyti plataus užmojo darbo vietų kūrimo ir tikslų klimato kaitos srityje darbotvarkę: pavyzdžiui, modernizuojant energetikos sistemas galima prisidėti prie darbo vietų kūrimo ir ekonomikos augimo kartu užtikrinant klimato apsaugą. Vyriausybės tiesiogiai arba netiesiogiai skatina daugiau kaip 70 % pasaulinių investicijų į energetiką. Šios krizės metu jų veiksmas yra kaip niekad svarbus. Sudarius tam tikras politines sąlygas galima su energetika susijusias investicijas nukreipti tvaresniu keliu. Pagal energetikos sektoriaus skatinimo programas pirmiausia turėtų būti remiami dabartiniai darbuotojai, naujų darbo vietų kūrimas ir išmetamųjų teršalų kiekio mažinimas.

7.2. Pasaulinės naftos rinkos atsidūrė precedento neturinčioje situacijoje. Ar tai reiškia skubėjimą pereiti prie atsinaujinančiųjų išteklių, o gal delsimą? Dėl apskritai žemų (neigiamų) naftos kainų sumažėja žaliosios energijos konkurencingumas, tačiau naftos eksportuotojams nuostolingos kainos reiškia didesnes ekonomines paskatas investuoti į atsinaujinančiuosius išteklius, o investuotojai šį poslinkį galėtų suprasti kaip ženklą, kad naftos maržos bus žemos, taigi daugiau savo kapitalo skirti žaliems ištekliams.

7.3. EESRK mano, kad Europos žaliasis kursas turėtų užtikrinti tarptautinį ES ir ypač MVĮ konkurencingumą. MVĮ susiduria su didėjančia besiformuojančios rinkos ekonomikos šalių konkurencija, atsižvelgiant į perėjimo riziką, susijusią su politika, nukreipta į pageidaujamą anglies dioksido poveikio neutralumo tikslą, ir jos gali patirti nepageidaujamo poveikio tarptautinės konkurencijos požiūriu.

7.4. Akivaizdu, kad įgyvendinant Europos žaliąjį kursą kils pavojus į ES iškastinį kurą importuojančių subjektų interesams, tiek įmonių, tiek valstybių, kuriose jos yra, lygmeniu. EESRK mano, kad ES reikia kuo skubiau įgyti atsparumą galimam visų ne ES, interesais grindžiamų mėginimų sulėtinti Europos žaliojo kurso įgyvendinimą, sustiprėjimui ir sukurti tvirtesnių mechanizmų tokiems mėginimams nustatyti ir į juos reaguoti.

7.5. EESRK ragina Paryžiaus susitarimą kaip svarbią sąlygą įtraukti į visus būsimus ES prekybos susitarimus ir vykdyti aktyvią ES klimato diplomatiją, kuria siekiama, bendradarbiaujant su ES valstybėmis narėmis, visame pasaulyje spręsti klimato kaitos ir jos pasekmių klausimą bei prie jų prisitaikyti. ES turėtų spręsti klausimus, susijusius su augančiomis draudimo išlaidomis dėl didėjančio klimato kaitos keliamo fizinio pavojaus, Paryžiaus susitarimo 6 straipsnio įgyvendinimu ir pasaulinės anglies dioksido kainos nustatymu susiejant anglies dioksido rinkas pasaulio lygmeniu.

7.6. EESRK remia pasiūlymus dėl pasienio anglies dioksido mokesčio mechanizmo ir ragina imtis priemonių, šalinančių kliūtis energiją taupantiems ir mažo išmetamo ŠESD kiekio produktams ir skatinančių investicijas į atsinaujinančiąją energiją prekybos susitarimuose.

Briuselis, 2020 m. birželio 11 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER*

III

(Parengiamieji aktai)

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

552-OJI EESRK PLENARINĖ SESIJA (IR TELEKONFERENCIJA PER INTERACTIO), 2020 6 10–
2020 6 11

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „2020 metų Sąjungos Europos standartizacijos darbo programa“

(COM(2019) 486 final)

(2020/C 311/05)

Pranešėjas **Gerardo LARGHI**

Bendrapranešėję **Elżbieta SZADZIŃSKA**

Konsultavimasis	Europos Komisija, 2019 12 19
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsnis
Atsakingas skyrius	Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius
Priimta skyriuje	2020 3 2
Priimta plenarinėje sesijoje	2020 6 10
Plenarinė sesija Nr.	552
Balsavimo rezultatai	206 / 0 / 7
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

- 1.1. Komitetas pritaria Komisijai, kad standartizacija yra labai svarbi bendrosios rinkos strategijai įgyvendinti ir turi būti nuolat atnaujinama.
- 1.2. EESRK mano, kad būtina skubiai modernizuoti Europos standartizacijos sistemą, kad būtų galima įveikti pasaulinius iššūkius vykdant novatorišką bendradarbiavimo procesą ir laiku parengti standartus sparčiai kintančioje technologinėje aplinkoje.
- 1.3. EESRK mano, kad taikant naują modulinį metodą, grindžiamą kompleksiniais reikalavimais (pvz., aplinkos tausojimas, žaliasis kursas, žiedinė ekonomika), būtina laikytis tarpsektorinio požiūrio.
- 1.4. EESRK pažymi, kad 2020 m. metinėje darbo programoje ne tik nurodyta, kad būtina plėtoti ir integruoti anksčiau nustatytus prioritetus, bet ir pristatyti nauji tikslai.
- 1.5. EESRK nuomone, standartizacijos procesą reikia pradėti nuo tyrimų ir kūrimo etapų, jį turi remti pramonės ir MVĮ atstovai, vartotojai, socialiniai partneriai, aplinkosaugininkai ir atitinkami pilietinės visuomenės veikėjai.

1.6. EESRK mano, kad svarbu parengti daugiametę finansinę programą siekiant konkrečiai įgyvendinti numatytus veiksmus, finansinėmis ir organizacinėmis priemonėmis remiant silpnesnių ir mažiau techninių galimybių turinčių organizacijų ir atstovų dalyvavimą.

1.7. Komitetas pritaria, kad dirbtinis intelektas yra svarbus bendrajai rinkai, ir mano, kad būtina atnaujinti dabartines saugumo taisykles. Visų pirma technologijų saugumo standartizacijos procese turi būti atsižvelgiama į 2019 m. parengtas *Patikimo dirbtinio intelekto etikos gaires*, skirtas į žmogų orientuotam dirbtiniam intelektui.

1.8. Komitetas ragina siekti, kad minimalūs aplinkos apsaugos kriterijai taptų privalomais viešųjų pirkimų standartais ir kad perdirbtų žaliavų naudojimas būtų vienas iš pagrindinių kriterijų.

1.9. EESRK palankiai vertina galimybę pateikti naują prašymą nustatyti daiktų interneto standartus, kibernetinio saugumo, saugos, privatumo ir sąveikumo taisykles.

1.10. Komitetas tikisi, kad sukūrus pažangiausius standartus „keitimosi Europos elektroniniais sveikatos įrašais formatais“ sudarys galimybę užtikrinti tinklų ir informacinių sistemų saugumą.

1.11. EESRK pažymi, kad atsižvelgiant į galimus automatizuoto vairavimo sistemų veikimo nesklaidumus, duomenų saugumą, kibernetinius išpuolius, komunikaciją ir etikos klausimus būtina parengti konkrečius standartus.

1.12. Komitetas palankiai vertina Komisijos prašymą parengti arba peržiūrėti darniuosius standartus tokiose svarbiose srityse kaip aplinkos apsauga, socialinė įtrauktis ir bendroji prekių rinka; pritaria pasiūlymui parengti plastikinių žvejybos įrankių antrinio perdirbimo ir pakartotinio naudojimo standartus, pirotechninių gaminių saugos standartus, ribojamų cheminių medžiagų vartojimo prekėse ribines vertes, elektros variklių ir buitinių prietaisų energijos vartojimo efektyvumo vertinimo standartus, trąšų, statybos standartus; mano, kad investuoti išteklius į plieno gamybos technologijų suderinimą yra ypač svarbus sprendimas.

1.13. Komitetas pasisako už įtraukų požiūrį į standartizaciją, apimančią įsidarbinamumo, socialinių teisių, biologinės įvairovės ir aplinkos tausojimo tikslus. EESRK mano, kad tai palengvins perėjimą nuo atitikties prie suderinamumo ir turės teigiamo poveikio Europos sistemos konkurencingumui.

1.14. EESRK mano, kad reikėtų atsisakyti senos suplanuoto produktų nusidėvėjimo praktikos šiuo tikslu imantis teisėkūros ir standartizacijos.

1.15. Komitetas pritaria, kad būtų parengti standartai, kurie sudarytų galimybę neįgaliesiems ir skaitmeninėje srityje neraštingiems žmonėms geriau pasinaudoti produktais ir paslaugomis bendrojoje rinkoje.

1.16. Komitetas remia politinį dialogą su tarptautinėmis standartizacijos institucijomis ir dvišales derybas su ES nepriklausančiomis šalimis.

1.17. Komitetas palankiai vertina Komisijos priimtas priemones, kuriomis siekiama remti suinteresuotųjų subjektų dalyvavimą standartizacijos veikloje.

1.18. Komitetas prašo visų suinteresuotųjų subjektų įsteigti Europos standartizacijos sistemos įtraukimo *ad hoc* forumą, kurio užduotis būtų kasmet surengti viešą klausymą pažangai šioje srityje įvertinti.

1.19. Komitetas pritaria Komisijai, kad reikia parengti gynybos ir kosmoso sričių standartizacijos veiksmų planą, kurti žiedinės ekonomikos standartus, rengti socialinės ekonomikos sektoriaus standartus.

1.20. Komitetas ragina Europos standartus rengti vartojant galutiniams naudotojams, pvz., MVĮ ir vartotojams, lengvai suprantamą kalbą.

2. Europos Komisijos pasiūlymai

2.1. Laikydamosi Reglamento (ES) Nr. 1025/2012, Komisija pateikė komunikatą, kuriame išdėstyta 2020 m. metinė Europos Sąjungos Europos standartizacijos darbo programa. Šioje programoje nurodyti veiksmai, kurių Komisija ketina imtis 2020 m., siekdama pagerinti Europos standartizacijos sistemos valdymą ir padidinti jos įtraukumą bei tarptautinį poveikį.

2.2. Pagal šią programą, strateginiai Europos standartizacijos prioritetai, kuriais grindžiami Sąjungos teisės aktai ir politika, yra susiję su veiksmais šiose srityse:

- plastikinių žvejybos įrankių antrinis perdirbimas ir pakartotinis naudojimas ⁽¹⁾,
- ekologinio projektavimo reikalavimai, kurie papildys įgyvendinimo teisės aktus ⁽²⁾, susijusius su konkrečiomis produktų kategorijomis,
- pirotechniniai gaminiai ir naujausi technologijų pokyčiai sektoriuje ⁽³⁾,
- radionuklidų kalibratorių projektavimas, gamyba, įrengimas, naudojimas ir eksploatacinių savybių tikrinimas ⁽⁴⁾,
- potencialiai sprogioje aplinkoje naudojama įranga ir apsaugos sistemos, kad būtų atsižvelgiama į technologinius atnaujinimus ⁽⁵⁾,
- trąšos ⁽⁶⁾,
- ribojamų cheminių medžiagų (policiklinių aromatinių angliavandenilių) išsiskyrimo gumoje ir plastike, kurie naudojami vartojimo prekėse, ribinių verčių nustatymas ⁽⁷⁾,
- statybos produktų techninė kalba ⁽⁸⁾,
- akreditacija ir atitikties vertinimas ⁽⁹⁾,
- atitiktis gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimams ⁽¹⁰⁾,
- dirbtinis intelektas ⁽¹¹⁾, daiktų internetas ir kibernetinis saugumas ⁽¹²⁾,
- keitimasis Europos elektroniniais sveikatos įrašais,
- sąveikiosios sistemos, apimančios visas transporto priemonių klases,
- geležinkelių sektoriui ypač svarbūs skaitmeninimas, automatizavimas ir kibernetinis saugumas ⁽¹³⁾,
- Europos gynybos pramonės plėtros programa (EGPPP) ⁽¹⁴⁾.

⁽¹⁾ Žr. Europinėje plastikų žiedinėje ekonomikoje strategijoje (COM(2018) 28 *final*) nurodytus su žvejybos įrankiais susijusius veiksmus ir priemones, taip pat nagrinėjamo komunikato priedo 13 veiksmą.

⁽²⁾ Žr. nagrinėjamo komunikato priedo 1–3 veiksmus.

⁽³⁾ Žr. nagrinėjamo komunikato priedo 7 veiksmą.

⁽⁴⁾ Žr. nagrinėjamo komunikato priedo 8 veiksmą.

⁽⁵⁾ Žr. nagrinėjamo komunikato priedo 6 veiksmą.

⁽⁶⁾ Žr. nagrinėjamo komunikato priedo 5 veiksmą.

⁽⁷⁾ Žr. nagrinėjamo komunikato priedo 4 veiksmą.

⁽⁸⁾ Žr. nagrinėjamo komunikato priedo 9 veiksmą.

⁽⁹⁾ Žr. nagrinėjamo komunikato priedo 11 veiksmą.

⁽¹⁰⁾ Žr. nagrinėjamo komunikato priedo 12 veiksmą.

⁽¹¹⁾ COM(2018) 237 *final*.

⁽¹²⁾ COM(2017) 477 *final*.

⁽¹³⁾ Žr. nagrinėjamo komunikato priedo 10 veiksmą.

⁽¹⁴⁾ Reglamentas (ES) 2018/1092.

2.2.1. Be to, Komisija ketina:

- toliau bendradarbiauti su tarptautinėmis standartizacijos organizacijomis,
- bendradarbiauti standartizacijos srityje ir ją laikyti prioritetiniu klausimu sudarant prekybos susitarimus (su Kinija, Singapūru, Australija, Naująja Zelandija, Indonezija, Mercosur šalimis ir kt.), siekiant didinti prekybą ir stiprinti konkurencingumą, užimtumą ir augimą Europoje,
- toliau remti valdymo procesą pasinaudojant visomis galimomis turimomis priemonėmis, visų pirma pasitelkiant Standartų komitetą (angl. CoS), Įvairių suinteresuotųjų šalių platformą informacinių technologijų ir telekomunikacijų standartizacijos srityje ir struktūrinį dialogą su Europos standartizacijos organizacijomis,
- toliau padėti įtraukti MVĮ, vartotojų, aplinkos srities interesams ir profesinėms sąjungoms atstovaujančius suinteresuotuosius subjektus (vadinamus III priede ⁽¹⁵⁾ išvardytomis organizacijomis ⁽¹⁶⁾) į standartizacijos procesą,
- vertinti Bendrosios rinkos programos ⁽¹⁷⁾ poveikį parengiant laikotarpio vidurio ir galutinius vertinimus bei nuolat stebint aukšto lygio pagrindinius veiklos rezultatų rodiklius,
- 2019 m. pradėti Europos standartų funkcijų ir poveikio ir standartizacijos Europos Sąjungoje tyrimą. Šio tyrimo rezultatai bus paskelbti iki 2021 m.

3. Bendrosios pastabos

3.1. Komitetas pritaria Komisijai, kad standartizacija yra labai svarbi bendrosios rinkos strategijai įgyvendinti.

3.2. EESRK mano, kad reikėtų nuolat atnaujinti šios srities techninius saugos ir teisinius standartus, ypač atsižvelgiant į riziką, kurią gali lemti pažangiosios technologijos.

3.3. EESRK mano, kad kartu su atitikties reikalavimu, apimančiu standartų laikymąsi ir veiklos rezultatus (veiksmingumas, trukmė ir t. t.), turėtų būti nustatytas modulinis metodas, pagrįstas kompleksiniais reikalavimais (pvz., aplinkos tausojimas, žaliasis kursas, žiedinė ekonomika). Todėl Komisija teisingai atnaujino savo strategiją, kaip nurodyta žaliajame kurse ir jos bendroje 2020 m. darbo programoje.

3.4. EESRK dar kartą ⁽¹⁸⁾ pritaria, kad būtina skubiai, veiksmingai ir efektyviai modernizuoti Europos standartizacijos sistemą, ir mano, kad reikia naujos bendros vizijos ir konkrečių veiksmų, kad būtų galima – visada vadovaujantis tik savanorišku principu – spręsti pasaulines standartizacijos problemas taikant novatorišką, bendru sutarimu grindžiamą bendradarbiavimo procesą, kad būtų laiku kuriami standartai sparčiai besikeičiančioje technologinėje aplinkoje.

3.5. EESRK pažymi, kad 2020 m. metinėje darbo programoje be anksčiau nurodytų prioritetų plėtojimo ir integravimo pateikiami nauji tikslai siekiant pritaikyti Europos standartizacijos sistemą prie nuolat kintančios tarptautinės aplinkos ir pasaulinės rinkos iššūkių.

3.6. EESRK nuomone, standartizacijos procesą reikia pradėti nuo tyrimų ir kūrimo etapų imantis bendro reguliavimo bei išankstinio reguliavimo priemonių ir stiprinant Europos standartų perkėlimo į tarptautinį lygmenį mechanizmus, tačiau šiuos veiksmus būtina turi remti pramonės, MVĮ ir socialinės ekonomikos atstovai, vartotojai, socialiniai partneriai, aplinkosaugininkai ir atitinkami pilietinės visuomenės veikėjai.

⁽¹⁵⁾ Europos standartizacijos reglamento (Reglamento (ES) Nr. 1025/2012) III priedas.

⁽¹⁶⁾ Mažųjų įmonių standartai (angl. SBS, *Small Business Standards*), Europos vartotojų balsas standartizacijos srityje (ANEC), Europos profesinių sąjungų konfederacija (ETUC) ir Europos standartizacijos visuomeninių aplinkosaugos organizacijų asociacija (ECOS).

⁽¹⁷⁾ COM(2018) 441 *final*.

⁽¹⁸⁾ OL C 376, 2011 12 22, p. 69.

3.7. EESRK ragina visus partnerius dėti daugiau pastangų, kad būtų užtikrintas greitas ir veiksmingas įvairių Europos programavimo, rengimo ir stebėsenos sistemų koordinavimas.

3.8. EESRK mano, kad svarbu parengti tinkamą daugiametę finansinę programą, pagal kurią būtų vykdomi konkretūs numatyti veiksmai⁽¹⁹⁾, finansinėmis ir organizacinėmis priemonėmis remiant aktyvų silpnesnių ir mažiau techninių galimybių turinčių organizacijų ir atstovų dalyvavimą vykdam techninių ir reguliavimo standartų kūrimo, „informavimo, švietimo ir suvokimo ugdymo“, taip pat įtraukimo Europos ir „tarptautiniu lygmeniu“ veiklą.

3.9. Komitetas remia žiedinės ekonomikos standartų kūrimą siekiant svariai prisidėti prie tvarios gamybos, taigi ir prie gamtos išteklių išsaugojimo⁽²⁰⁾ ir biologinės įvairovės visapusiškos apsaugos.

3.10. Komitetas taip pat ragina kurti standartus socialinės ekonomikos srityje, siekiant skleisti gerą patirtį ir stiprinti tokio svarbaus mūsų ekonomikos sektoriaus socialinį ir ekonominį potencialą.

3.11. Komitetas ragina siekti, kad minimalūs aplinkos apsaugos kriterijai taptų privalomais viešųjų pirkimų standartais ir kad perdirbtų žaliavų naudojimas būtų vienas iš pagrindinių kriterijų.

3.12. Komitetas pritaria, kad dirbtinis intelektas svarbus bendrajai rinkai, ir mano, kad reikia atnaujinti dabartines saugumo taisykles ir teisės aktus, siekiant reaguoti į naujus dirbtinio intelekto keliamus pavojus atsižvelgiant į 2019 m. parengtas *Patikimo dirbtinio intelekto etikos gaires*, skirtas į žmogų orientuotam dirbtiniam intelektui.

3.13. EESRK palankiai vertina galimybę pateikti naują prašymą nustatyti daiktų interneto ir kibernetinio saugumo standartus siekiant užtikrinti saugumą, privatumą ir sąveikumą.

3.14. Komitetas tikisi, kad sukūrus pažangiausias standartus „keitimosi Europos elektroniniais sveikatos įrašais formatais“ sudarys galimybę užtikrinti tinklų ir informacinių sistemų saugumą.

3.15. Automobiliai su automatizuota vairavimo sistema taip pat priklauso didelės rizikos produktams, todėl turi būti parengti specialūs standartai.

3.16. Komitetas palankiai vertina Komisijos prašymą, atsižvelgiant į sprendimą paremti naują žaliąjį kursą, parengti arba peržiūrėti darniuosius standartus svarbiose srityse: bendrosios rinkos, plieno gamybos technologijų, gynybos ir kosmoso technologijų, aplinkos apsaugos, socialinės įtraukties. Komitetas pritaria pasiūlymui parengti plastikinių žvejybos įrankių antrinio perdirbimo ir pakartotinio naudojimo standartus, pirotechninių gaminių saugos standartus, nustatyti ribojamų cheminių medžiagų vartojimo prekėse ribines vertes, elektros variklių ir buitinių prietaisų energijos vartojimo efektyvumo vertinimo standartus, trąšų, statybos standartus.

3.17. EESRK pabrėžia, kad suplanuotas nusidėvėjimas vartotojams kasmet kainuoja apie 100 milijardų eurų; ši praktika turėtų būti uždrausta įstatymu ir panaikinta vykdam standartizaciją.

3.18. Komitetas pritaria, kad būtų parengti standartai, kurie sudarytų galimybę neįgaliesiems geriau pasinaudoti produktais ir paslaugomis bendrojoje rinkoje. Komitetas pabrėžia, kad specialii su negalia susijusi standartizacija taip pat turėtų apimti užimtumo ir socialinės įtraukties standartus.

3.19. Komitetas remia politinį dialogą su tarptautinėmis standartizacijos institucijomis ir dvišales derybas su ES nepriklausančiomis šalimis.

⁽¹⁹⁾ Žr. bendros standartizacijos iniciatyvos pagal bendrosios rinkos strategiją priedą, kurį galima rasti interneto svetainės adresu <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/3/2016/LT/3-2016-3211-LT-F1-1-ANNEX-1.PDF>.

⁽²⁰⁾ OL C 264, 2016 7 20, p. 98; OL C 367, 2018 10 10, p. 97; OL C 283, 2018 8 10, p. 61 ir OL C 62, 2019 2 15, p. 207.

3.20. Komitetas dar kartą ragina atidžiai stebėti pagrindinių standartizacijos vykdytojų veiksmus ir siekti, kad Europos standartizacijos sistemoje dalyvautų kuo daugiau suinteresuotųjų subjektų. EESRK visų pirma siūlo skatinti visas priemones, skirtas skleisti, koordinuoti informaciją ir gilinti žinias apie standartus, be kita ko, sukuriant *ad hoc* forumą dėl Europos standartizacijos sistemos įtraukimo, kuriame kasmet būtų įvertinama šioje srityje padaryta pažanga.

3.21. EESRK atkreipia Komisijos dėmesį į galimą standartizacijos sprendimų poveikį socialiniam gyvenimui, pavyzdžiui, mobilumui, kaip paaiškėjo per Komisijos diskusijas su suinteresuotaisiais subjektais. Todėl ragina toliau palaikyti dialogą dėl šio opaus aspekto ir tęsti bendrą darbą su visomis Europos įstaigomis ir suinteresuotosiomis šalimis.

3.22. Komitetas ragina atsižvelgti į galimą standartų prieinamumo poveikį žmonėms, kurie yra mažiau atviri naujovėms, pavyzdžiui, vyresnio amžiaus ir skaitmeninėje srityje neraštingi žmonės, taip pat į šio reiškinio ekonominį poveikį MVĮ.

4. Konkrečios pastabos

4.1. Ekologinio projektavimo⁽²¹⁾ srityje svarbu parengti tinkamas rekomendacijas, kuriose būtų nustatyti techniniai reikalavimai ir kuriose būtų kuo skubiau pateiktos savanoriškai taikytinos gairės naujose srityse, kuriose dar nenustatyti techniniai standartai.

4.2. Komisija parengė keletą reglamentų⁽²²⁾ pagal 2016–2019 m. darbo planą⁽²³⁾ dėl ekologinio projektavimo reikalavimų su energija susijusiems gaminiams⁽²⁴⁾. Dėl visų šių gaminių pradėta daugiau kaip 40 procesų, susijusių su standartizavimo įgaliojimais.

4.3. Komisija paskelbė rekomendaciją⁽²⁵⁾, kurioje pateikė gaires, skirtas padėti pramonei sudaryti savanoriškus susitarimus, kaip alternatyvą ir paramą reglamentavimui, ir kurioje pateiktos nuostatos dėl peržiūros. Atliekant peržiūrą svarbu įtraukti aspektus, susijusius su žiedine ekonomika, efektyviu išteklių naudojimu, galimybe pataisyti, perdirbamumu ir patvarumu.

4.4. **Įtraukumas.** EESRK dar kartą pabrėžia, kad reikia sudaryti „palankesnes sąlygas standartizacijos procese dalyvauti MVĮ ir suinteresuotosioms šalims“ ir prašo „siekiant didinti Europos standartizacijos sistemos įtraukumą (...) atidžiai stebėti pagrindinių standartizacijos vykdytojų veiklą.“⁽²⁶⁾ EESRK mano, kad 2019 m. lapkričio 5 d. EESRK organizuotas renginys dėl Europos standartizacijos sistemos įtraukimo gali būti geras institucijų ir suinteresuotųjų subjektų bendradarbiavimo ir konstruktyvaus dialogo pavyzdys.

4.5. **Europos standartų rėmimas pasaulio lygmeniu.** Būtina stiprinti mažųjų įmonių, vartotojų ir aplinkos apsaugos srities atstovų aktyvumą, gebėjimą atstovauti, kompetenciją ir nuoseklumą, ypač Tarptautinėje standartizacijos organizacijoje (ISO), Tarptautinėje elektrotechnikos komisijoje (IEC), Transuraninių elementų institute (ITU) ir daugiašalėse organizacijose, taip pat sudarant laisvosios prekybos susitarimus.

4.5.1. EESRK, laikydamasis savo pozicijos dėl žiedinės ekonomikos, mano, kad sprendimas suderinti judumo politiką yra svarbus žingsnis siekiant tvaraus judumo Europoje⁽²⁷⁾.

4.6. EESRK mano, kad lemiamas klausimas yra tai, kaip greitai galima reaguoti į Europos gamybos sistemos standartizacijos poreikius. Šiuo požiūriu svarbu įveikti struktūrinį atsilikimą naujų darbo metodų srityje.

⁽²¹⁾ COM(2009) 486 *final* priedo 1–3 punktai, kaip numatyta Direktyvoje 2005/32/EB (kuri išdėstyta nauja redakcija Direktyvoje 2009/125/EB).

⁽²²⁾ Komisijos deleguotieji reglamentai (ES) 2019/2013, (ES) 2019/2014, (ES) 2019/2015, (ES) 2019/2016, (ES) 2019/2017, (EU) 2019/2018, (ES) 2019/2019, (ES) 2019/2020, (ES) 2019/2021, (ES) 2019/2022, (ES) 2019/2023 ir (ES) 2019/2024 (OL L 315, 2019 12 5).

⁽²³⁾ COM(2016) 773 *final*.

⁽²⁴⁾ Taikant Direktyvą 2009/125/EB.

⁽²⁵⁾ C(2016) 7770.

⁽²⁶⁾ OL C 303, 2016 8 19, p. 81.

⁽²⁷⁾ OL C 62, 2019 2 15, p. 254.

4.7. Komitetas pritaria Komisijos nustatytoms strateginėms sritims, būtent dirbtinio intelekto, daiktų interneto, blokų grandinių, kibernetinio saugumo, visų pirma turint omenyje ypatingos svarbos infrastruktūros objektus, pavyzdžiui, ryšių ir transporto tinklus, prieinamumą, pagalbą saugių skaitmeninių duomenų sistemos sveikatos srityje Europos lygmeniu kūrimą (*e-Health*).

4.8. EESRK primena ne kartą pabrėžęs neatidėliotą ES nuolatinių derybų su kitais tarptautiniais konkurentais poreikį. Prekybos susitarimo su Japonija sudarymas, numatytos tolesnės JAV ir Kinijos derybos, laisvosios prekybos susitarimas su Australija, Naująja Zelandija, Indonezija ir Mercosur šalimis turėtų būti svarbiausi Komisijos klausimai 2020 m. ir tolesniais metais.

Bruselis, 2020 m. birželio 10 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER*

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės (kodifikuota redakcija)

(COM(2020) 48 final — 2020/0029 (COD))

(2020/C 311/06)

Konsultavimasis	Europos Parlamentas, 2020 3 9 Taryba, 2020 2 27
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsnis
Atsakingas skyrius	Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius
Priimta plenarinėje sesijoje	2020 6 10
Plenarinė sesija Nr.	552
Balsavimo rezultatai	210/0/4
(už / prieš / susilaikė)	

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymas yra priimtinas ir kad savo nuostatą dėl pasiūlymo jis jau išdėstė savo nuomonėse CESE 1166/1987 ⁽¹⁾, CESE 1157/2006 ⁽²⁾ ir CESE 6789/2015 ⁽³⁾, 552-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2020 m. birželio 10 ir 11 d. (birželio 10 d. posėdis), 210 narių balsavus už ir 4 susilaikius, nusprendė pritarti pasiūlymui ir laikytis pozicijos, kurią jis išsakė pirmiau minėtuose dokumentuose.

Briuselis, 2020 m. birželio 10 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER

⁽¹⁾ JO C 35 du 8.2.1988, p. 5.

⁽²⁾ JO C 318 du 23.12.2006 p. 83.

⁽³⁾ JO C 264 du 20.7.2016, p. 77.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl COVID-19 krizės poveikio iš dalies keičiamas Reglamento (ES) 2016/1628 pereinamojo laikotarpio nuostatos

(COM(2020) 233 final – 2020/0113 (COD))

(2020/C 311/07)

Pranešėjas **Gerardo LARGHI**

Konsultavimasis	Europos Sąjungos Taryba, 2020 6 8 Europos Parlamentas, 2020 6 17
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsnis
Atsakingas skyrius	Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius
Biuro sprendimas	2020 6 9
Priimta plenarinėje sesijoje	2020 6 11
Plenarinė sesija Nr.	552
Balsavimo rezultatai (už / prieš / susilaikė)	226 / 0 / 2

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK palankiai vertina šį pasiūlymą dėl reglamento, kuris, jo nuomone, yra tinkamas ir proporcingas atsakas į COVID-19 krizės padarinius.

1.2. Pasiūlymu siekiama dvejopo tikslo – užtikrinti tinkamą vidaus rinkos veikimą ir kartu išlaikyti aukštą visuomenės saugos ir aplinkos apsaugos lygį.

2. Komisijos pasiūlymo turinys

2.1. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) 2016/1628 ⁽¹⁾ nustatytos naujos išmetamųjų teršalų ribinės vertės, vadinamos V etapu, kuriomis siekiama mažinti ne keliais judančių mechanizmų variklių išmetamų oro teršalų kiekį, taip pat numatyta šiek tiek laiko pasirengti šiam perėjimui.

2.2. COVID-19 pandemija labai sutrikdė tiekimo grandinę, o tai turėjo įtakos ne keliais judančių mechanizmų gamintojų gebėjimui laikytis kai kurių reglamente nustatytų reikalavimų.

2.3. Pasiūlymu siekiama dvylikai mėnesių atidėti ne keliais judančių mechanizmų ir traktorių su pereinamojo laikotarpio varikliais gamybos ir pateikimo rinkai datas ir taip padėti gamintojams įveikti sutrikimo, kurio nebuvo galima numatyti, padarinius.

3. Bendrosios pastabos

3.1. EESRK pakartoja savo įsitikinimą, kad siekiant ES oro kokybės tikslų būtina sumažinti žemės ūkio ir miškų ūkio traktoriuose sumontuotų variklių išmetamų teršalų – anglies monoksido, azoto oksidų, angliavandenilių ir kietųjų dalelių – kiekį.

⁽¹⁾ 2016 m. rugsėjo 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/1628 dėl reikalavimų, susijusių su ne keliais judančių mechanizmų vidaus degimo variklių dujinių ir kietųjų dalelių išmetamųjų teršalų ribinėmis vertėmis ir tipo patvirtinimu, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1024/2012 ir (ES) Nr. 167/2013 ir iš dalies keičiama bei panaikinama Direktyva 97/68/EB (OL L 252, 2016 9 16, p. 53); EESRK nuomonė (OL C 251, 2015 7 31, p. 31).

3.2. Savo nuomonėje⁽²⁾ dėl Reglamento (ES) 2016/1628 EESRK rekomendavo kuo greičiau patvirtinti naująjį reglamentą, atsižvelgiant į didelį susirūpinimą dėl pavojaus visuomenės sveikatai, kurį kelia degimo metu susidaranti nanodalelės, ir į tai, kad įgyvendinant siūlomą V etapą ne keliais judančių mechanizmų varikliams galima pasiekti aukštą apsaugos lygį.

3.3. Tačiau EESRK puikiai supranta, kad dėl COVID-19 krizės susidarė nepaprasta padėtis, daranti poveikį daugeliui sričių. Visų pirma dėl krizės visiškai nutrūko dalių ir komponentų tiekimas, todėl pas gamintojus susikaupė neparduotų variklių ir nebaigtų gaminti produktų atsargų.

3.4. Todėl daugelis variklių ir mašinų gamintojų negalės laikytis pirmiau nurodytų terminų nepatirdami didelės ekonominės žalos.

3.5. Be to, EESRK puikiai supranta, kad krizė nebuvo ir negalėjo būti numatyta.

3.6. Todėl EESRK pritaria pasiūlymui gamybos ir pateikimo rinkai datas atidėti dvylikai mėnesių ir mano, kad tai yra pagrįsta ir proporcinga priemonė tinkamam vidaus rinkos veikimui ir aukštam visuomenės saugos ir aplinkos apsaugos lygiui užtikrinti.

Briuselis, 2020 m. birželio 11 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER*

⁽²⁾ OL C 251, 2015 7 31, p. 31.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo įsteigiamas Teisingos pertvarkos fondas

(COM(2020) 22 final – 2020/0006 (COD))

ir dėl Pakeisto pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomos bendros Europos regioninės plėtros fondo, „Europos socialinio fondo +“, Sanglaudos fondo ir Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondo nuostatos ir šių fondų bei Prieglobsčio ir migracijos fondo, Vidaus saugumo fondo ir Sienų valdymo ir vizų priemonės finansinės taisyklės

(COM(2020) 23 final – 2018/0196 (COD))

(2020/C 311/08)

Pranešėja **Ester VITALE**

Bendrapranešėjis **Petr ZAHRADNÍK**

Konsultavimasis	Europos Sąjungos Taryba, 2020 1 23 Europos Parlamentas, 2020 1 29
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 175 straipsnio 3 dalis ir 304 straipsnis
Atsakingas skyrius	Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius
Priimta skyriuje	2020 5 13
Priimta plenarinėje sesijoje	2020 6 10
Plenarinė sesija Nr.	552
Balsavimo rezultatai	210/1/5
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK yra tvirtai įsitikinęs, kad Teisingos pertvarkos fondas (TPF) yra pirmoji konkreti priemonė, padėsianti iki 2050 m. pasiekti labai plataus užmojo anglies dioksido poveikio neutralumo tikslą, ir atitinka Europos žaliąjį kursą.

1.2. EESRK yra susirūpinęs, kad teisingai pertvarkai numatytos investicijos neatitinka Europos Komisijos plataus užmojo žaliojo kurso, ir mano, kad reikėtų rasti papildomų išteklių padidinant daugiametę finansinę programą arba įvedant naujus nuosavus išteklius ar padidinant valstybių narių įnašus. ES turi pademonstruoti tokį užmojų mastą, kuris atitiktų kovos su klimato kaita iššūkį; vidutiniškai 40 % jos bendro biudžeto (2021–2027 m. DFF) turi būti skirta šiam klimato politikos tikslui.

1.3. EESRK rekomenduoja tiksliau apibrėžti TPF finansinę programą, nes pasiūlyme numatyta skirti tik 30 mlrd. EUR, o likusi suma priklauso nuo savanoriško valstybių narių priimamo sprendimo. EESRK nėra įsitikinęs, kad finansinė programa grindžiama konservatyviu požiūriu ir išankstinėmis sąlygomis.

1.4. EESRK supranta, kad TPF (ir viso Tvarios Europos investicijų plano) sėkmė priklauso nuo naujo pobūdžio privačiojo ir viešojo sektorių partnerystės, susijusios su finansavimu ir bendra atsakomybe. Reikalingas naujas viešojo ir privačiojo sektorių, įskaitant visus ekonomikos, socialinės ir aplinkosaugos sričių subjektus, paktas, kuriame būtų apibrėžtas finansavimas ir bendra atsakomybė. Kadangi Europos žaliojo kurso finansinis poreikis yra milžiniškas, o bendri ES biudžeto šaltiniai gana riboti, privačiojo sektoriaus vaidmuo bus labai svarbus. NVO turėtų padėti orientuoti TPF naudojimą visapusiškai įtraukiant visas visuomenės grupes ir kartu gerinant prieinamumą neįgaliesiems ir vyresnio amžiaus žmonėms.

1.5. EESRK pritaria kompleksiniam požiūriui, pagal kurį atsižvelgiama į ekonominius, socialinius, pramoninius ir technologinius perėjimo prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos aspektus, įtraukiant vietos dalyvius, socialinius partnerius ir NVO. Būtina užtikrinti socialinių partnerių dalyvavimą rengiant ir įgyvendinant teisingos pertvarkos politiką ir strategijas. Profesinės sąjungos turėtų dalyvauti visuose teisingos pertvarkos proceso etapuose, kad įvairiais lygmenimis būtų apsaugoti darbuotojų interesai.

1.6. EESRK tikisi, kad pagal Europos semestrą vykstančiame Europos Komisijos ir valstybių narių dialoge aktyviai ir prasmingai dalyvaus socialiniai partneriai ir NVO.

1.7. EESRK palankiai vertina tai, kad teritorinių planų ir specialių programų stebėseną užtikrins stebėsenos komitetai, kuriems taikomos tos pačios taisyklės, kaip ir numatytos Bendrųjų nuostatų reglamente dėl Europos struktūrinių ir investicijų fondų.

1.8. EESRK rekomenduoja užtikrinti visapusišką ir veiksmingą socialinių partnerių ir NVO dalyvavimą TPF teritoriniuose planuose ir bet kokiose specialiose programose.

1.9. EESRK palankiai vertina valstybės pagalbos taisyklių lankstumą ir numatomas galimas pasekmes, kurios taip pat turėtų atspindėti Europos žaliojo kurso svarbą, visų pirma valstybėse narėse ir regionuose, kuriuose naudojama daug anglies ir išskiriama daug anglies dioksido. Valstybės pagalba, visų pirma žaliaji valstybės pagalba, turėtų padėti pereiti prie ekologiškesnės ir įtraukesnės ekonomikos, nuolat didinant ir plačiau naudojant valstybės pagalbą, skirtą asmenų, kurie dažnai atskirti nuo atviros darbo rinkos, pavyzdžiui, neįgaliųjų, užimtumui skatinti.

1.10. Kadangi tvarus vystymasis ir klimato politika daro teigiamą poveikį viešosioms išlaidoms ir pašalina tam tikrus neigiamus išorės veiksnius (susijusius su sveikata, atkūrimu, atstatymu ir kt.), viešosioms investicijoms į aplinkos apsaugą ir kovą su klimato kaita neturėtų būti taikomi Stabilumo ir augimo pakte nustatyti apribojimai. Atsižvelgiant į šią precedento neturinčią krizę, dabar tai yra svarbiau nei bet kada nors. COVID-19 gali turėti didelių pasekmių ES piliečiams, jų sveikatai ir apskritai ekonomikai.

1.11. Šiuo metu COVID-19 pandemija yra svarbiausias prioritetas; ji griaua mūsų socialinį ir ekonominį gyvenimą, taip pat daro poveikį dabartinei ir būsimai ES fiskalinei politikai. Kartu dėl jos kyla precedento neturintis netikrumas, dėl kurio gali iš esmės pasikeisti ES biudžeto orientavimas ir paskirstymas. Naujausiuose Komisijos dokumentuose siūloma ir rekomenduojama likusių 2014–2020 m. turimų ES biudžeto išteklių dalį daugiausia skirti pandemijos padariniams švelninti. Derybose dėl kitos DFP EESRK atsižvelgs į visus būtinus pagrįstus pokyčius, kurie galėtų padėti išspręsti šią ypač sudėtingą padėtį.

1.12. EESRK pritaria Europos Komisijos pasiūlymui „Next Generation ES“, siekiant sustiprinti pertvarkos mechanizmą reaguojant į krizę, ir jos naujam pasiūlymui dėl kito ilgalaikio ES biudžeto.

1.13. EESRK teigiamai vertina galimybę valstybėms narėms parengti specialią TPF programą. EESRK vertina ir remia svarbų regionų vaidmenį TPF programavimo, valdymo ir įgyvendinimo procese pagal subsidiarumo principą. Be to, EESRK rekomenduoja atsižvelgti į skirtingą valstybių narių ir regionų pasirengimo pereiti prie neutralaus anglies dioksido poveikio lygį, taip pat į skirtingą švarios energijos gamybos potencialą ES. Be to, reikia atsižvelgti į skirtingą valstybių narių ir regionų piliečių požiūrį į aktyvų dalyvavimą užtikrinant klimato apsaugą.

1.14. EESRK labai palankiai vertintų tvarių projektų sąrašo paskelbimą siekiant dalytis geriausia patirtimi. Taip pat turėtų būti viešai skelbiama konkrečių vadovaujančiųjų institucijų teikiama parama, taip padedant sudaryti palankias sąlygas investicijoms. Tai padidins skaidrumą ir padės išvengti nevienodos informacijos rizikos.

1.15. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad reikia užtikrinti papildomumą tarp priemonių, finansuojamų TPF lėšomis ir bendrai finansuojamų pagal programos „InvestEU“ 2 ramstį, ir finansuojamų taikant viešojo sektoriaus paskolų priemonės Teisingo perėjimo mechanizmo 3 ramstį.

1.16. EESRK įspėja, kad reikia rasti tinkamą pusiausvyrą tarp ekonomikos restruktūrizavimo priemonių ir priemonių, kuriomis užtikrinama dėl pertvarkos proceso nukentėjusių darbuotojų apsauga ir perkvalifikavimas.

1.17. Švietimo ir mokymo sistema yra labai svarbi remiant pertvarkos procesus. EESRK rekomenduoja daugiau išteklių skirti sanglaudos politikai siekiant stiprinti ir atgaivinti vidurinio ir universitetinio švietimo sistemą nustatant tikslines ir į dabartinius poreikius orientuotas mokslines ir technologines gaires.

1.18. EESRK tikisi, kad didelė dalis TPF išteklių bus skirta padidinti investicijas, kurių reikia padėti darbuotojams pereiti iš vienos darbo vietos į kitą. Vis dėlto reikėtų užtikrinti pusiausvyrą tarp investavimo į prie naujų ekologiškesnio užimtumo formų pereinančių darbuotojų perkvalifikavimo ir nukentėjusių bendruomenių asmenų, kurie naujai patenka į darbo rinką turėdami naujoms darbo formoms reikalingų įgūdžių, rengimo. Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas labiausiai nuo darbo rinkos nutolusių asmenų, pavyzdžiui, jaunimo ir neįgaliųjų, užimtumo rėmimui.

2. Bendroji informacija

2.1. Komisija pristatė ilgalaikę strateginę viziją, kaip iki 2050 m. sukurti klestinčią, modernią ir konkurencingą neutralizuoto poveikio klimatui ekonomiką. Kaip nurodyta komunikate dėl Europos žaliojo kurso, Komisija siūlo sukurti Teisingos pertvarkos mechanizmą, kuris papildytų jau pateiktus 2021–2027 m. laikotarpio biudžeto ir teisės aktų pasiūlymus. Teisingos pertvarkos mechanizmui skirtas 100 mlrd. EUR paketas bus paskirstytas 2021–2027 m. laikotarpiu siekiant remti ir skatinti pertvarkyti veiklą, dėl kurios išmetama kenksmingų teršalų, mažinti akmens anglies naudojimą, skatinti vartojimo efektyvumą ir perėjimą prie švaresnių technologijų visuose gamybos sektoriuose. Pradinis fondo biudžetas bus 7,5 mlrd. EUR; numatoma, kad ši suma padidės iki 100 mlrd. EUR, kadangi bus pasitelktas nacionalinis bendras finansavimas, „InvestEU“ ir Europos investicijų banko finansinė parama.

2.2. Teisingos pertvarkos mechanizmą sudaro trys ramsčiai:

- Teisingos pertvarkos fondas, įgyvendinamas pagal sanglaudos politiką. Šis fondas sukuriamas specialiu reglamentu, kuriame nustatoma konkretus jo tikslas, geografinė aprėptis, finansinių išteklių paskirstymo metodika ir teritorinių teisingos pertvarkos planų, reikalingų programavimui pagrįsti, turinys. Fondas pirmiausia suteiks regionams subsidijas, skirtas remti darbuotojus – pavyzdžiui, padėdant jiems įgyti įgūdžių ir gebėjimų, kuriuos būtų galima panaudoti ateities darbo rinkoje – MVĮ, startuoliams ir verslo inkubatoriams, kurie atitinkamuose regionuose kuria naujas verslo galimybes. Jis taip pat remis investicijas pereinant prie švarios energetikos, įskaitant investicijas į energijos vartojimo efektyvumą,
- speciali „InvestEU“ sistema apims energetikos ir transporto infrastruktūros projektus, įskaitant dujų infrastruktūrą ir centralizuotą šilumos tiekimą, taip pat priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo projektus,
- EIB įgyvendinama viešojo sektoriaus paskolų priemonė, skirta suteikti finansinius išteklius susijusių regionų vietos valdžios institucijoms. Finansavimą iš ES biudžeto galėtų papildyti palūkanų subsidija arba investicijų dotacija, kuri bus derinama su EIB teikiamomis paskolomis.

2.3. Bus atlaisvinta papildomų viešųjų ir privačiųjų išteklių ir numatytos sektorių valstybės pagalbos taisyklės, leisiančios lengviau naudoti nacionalines lėšas teisingos pertvarkos tikslus atitinkantiems projektams.

2.4. Neatskiriama Teisingos pertvarkos mechanizmo dalis bus ir konsultacinė parama bei techninė pagalba regionams.

2.5. Teisingo perėjimo fondui bus taikomas pasidalijamojo valdymo principas ir juo galės naudotis visos valstybės narės. Skiriant asignavimus bus atsižvelgiama į su pertvarka susijusius iššūkius, kurie kyla pagal anglies dioksido kiekį taršiausiems regionams, ir socialinius uždavinius, susijusius su galimu darbo vietų praradimu.

2.6. Valstybės narės papildys savo asignavimus Teisingos pertvarkos fondui iš savo išteklių pagal ERPF ir ESF+. Šių perkėlimų suma bus bent 1,5 karto ir ne daugiau kaip 3 kartus didesnė už TPF asignavimus. Tačiau valstybės narės neturėtų skirti daugiau kaip 20 % savo pradinio ERPF ir ESF+ asignavimo ir turės pagrįsti šiuos papildomus išteklius. Valstybės narės taip pat imsis veiksmų naudojamos nuosavus išteklius.

2.7. Komisija ir valstybės narės susitars dėl programavimo ir teritorijų nustatymo proceso, kuriame bus vadovaujama Europos semestro procesu. Valstybės narės raginamos pateikti teritorinius planus, kuriuose būtų išdėstyta pertvarkos procesas iki 2030 m. Juose valstybės narės nustatys kiekvienos teritorijos socialinius, ekonominius ir aplinkos apsaugos uždavinius ir perkvalifikavimo bei aplinkos atkūrimo poreikius. Fondo parama bus sutelkta į teritorijas, atitinkančias NUTS 3 lygio regionus.

2.8. Patvirtinus teritorinius teisingos pertvarkos planus, bus galima teikti TPF paramą ir pasitelkti mechanizmus, leidžiančius pasinaudoti „InvestEU“ ir EIB. Kaip ir visų sanglaudos politikos programų atveju, bus atliekama taip remiamų programų laikotarpio vidurio peržiūra.

2.9. TPF papildys sanglaudos politikos fondus. Taigi reikia iš dalies pakeisti pasiūlymą dėl reglamento, kuriuo nustatomos bendros Europos regioninės plėtros fondo, „Europos socialinio fondo +“, Sanglaudos fondo ir Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondo nuostatos ir šių fondų bei Prieglobsčio ir migracijos fondo, Vidaus saugumo fondo ir Sienų valdymo ir vizų priemonės nuostatos, siekiant į jį įtraukti TPF kaip naują sanglaudos politikos fondą.

3. Bendrosios pastabos

3.1. EESRK pritaria ES strategijai dėl ilgalaikio išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimo ir jos tikslui, kad Europos Sąjunga iki 2050 m. taptų neutralizuoto poveikio klimatui ekonomika. EESRK palankiai vertina tai, kad ekologiškas tikslas yra vienas svarbiausių būsimos sanglaudos politikos prioritetų, jam skirta ne mažiau kaip 30 % Europos regioninės plėtros fondo ir 37 % Sanglaudos fondo lėšų. Tačiau EESRK reiškia susirūpinimą dėl to, kad teisingai pertvarkai numatytos investicijos neatitinka plataus užmojo Europos Komisijos žaliojo kurso. Dešimčiai metų siūlomas finansavimas yra toks, koks būtų reikalingas kiekvienais metais, kad iki 2050 m. būtų tinkamai užtikrintas neutralus poveikis klimatui. EESRK mano, kad reikia padidinti DFP numatytas išlaidas. Norint iš tiesų įgyvendinti žaliajame kurse nustatytus plataus užmojo tikslus, reikia padidinti ES biudžetą įvedant naujus nuosavus išteklius ar padidinant valstybių narių įnašus.

3.2. EESRK palankiai vertina pastangas pritaikyti 2021–2027 m. ES daugiametę finansinę programą prie klimato srities poreikių ir iššūkių pasitelkiant TPF ir platesne prasme įgyvendinant visapusišką Tvarios Europos investicijų planą, kurio didžiausia dalis, skirta Teisingos pertvarkos fondui. Nors Teisingos pertvarkos fondas yra pirmas konkretus žingsnis sprendžiant finansų ir investicijų klausimą, EESRK pažymi ir pabrėžia, kad reikia praktiškai įgyvendinti kitas Europos žaliajame kurse numatytas užduotis. Priešingu atveju Teisingos pertvarkos fondo veiksmingumas būtų ribotas.

3.3. Kaip jau nurodyta ankstesnėse nuomonėse⁽¹⁾, EESRK sutinka, kad tikslinis finansavimas turėtų būti teikiamas pagal sanglaudos politiką, taikant Teisingos pertvarkos fondo mechanizmą. Tačiau finansavimas turėtų būti skiriamas iš tinkamų *ad hoc* asignavimų, kad nebūtų toliau mažinamos sanglaudos politikos lėšos.

3.4. Be to, ESF + atveju privalomas perkėlimas galėtų sukelti nenumatytų interesų konfliktų. Pavyzdžiui, gali kilti klausimų dėl paramos asmenims, kuriems gresia skurdas, arba pramonės darbuotojams, kuriems gresia pavojus prarasti darbą. Tokie interesų konfliktai galėtų neigiamai paveikti pritarimą visai klimato politikai. Bet kuriuo atveju ESF + taikymo srities išplėtimas turi būti vykdomas kartu didinant išteklius.

3.5. Kadangi tvarus vystymasis ir klimato politika daro teigiamą poveikį viešosioms išlaidoms ir pašalina tam tikrus neigiamus išorės veiksnius (susijusius su sveikata, atkūrimu, atstatymu ir kt.), viešosioms investicijoms į aplinkos apsaugą ir kovą su klimato kaita neturėtų būti taikomi Stabilumo ir augimo pakte nustatyti apribojimai. Atsižvelgiant į šią precedentą neturinčią krizę, dabar tai yra kaip svarbiau nei bet kada anksčiau. COVID-19 gali turėti didelių pasekmių ES piliečiams, jų sveikatai ir apskritai ekonomikai.

⁽¹⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl 2021–2027 m. Bendrųjų nuostatų reglamentų, OL C 62, 2019 2 15, p. 83.

3.6. EESRK yra įsitikinęs, kad tarp pandemijos krizės sprendimų ir žaliojo kurso uždavinių yra daug bendrų interesų ir tikslų. Tačiau atrodo tikslinga iš naujo apibrėžti kai kurių žaliojo kurso tikslų įgyvendinimą, ypač jų įgyvendinimo terminus. Labai rekomenduojama užtikrinti tam tikrą lankstumą (panašiai kaip fiskalinių ir valstybės pagalbos taisyklių atveju).

3.7. Negalima įsivaizduoti didelių investicijų į kovą su klimato kaita ir ekologinę pertvarką, jei išliks deficito apribojimai. Žinoma, tai nereiškia, kad atsisakoma įprasto reikalavimo stabilizuoti viešuosius finansus, tačiau tai reiškia, kad reikia pasirinkti vieną iš dviejų alternatyvų: arba mes tikrai norime pakeisti visuotinio atšilimo procesą ir tokiu atveju turime rasti didžiules sumas investicijoms, arba mes tiesiog norime įvesti tam tikras taisomąsias priemones, kad sąžinė būtų rami ir išliktų geri viešieji finansai.

3.8. EESRK mano, kad siekiant, jog pertvarka būtų ekonomiškai tvirtesnė ir politiškai patikimesnė, reikėtų kuo greičiau imtis veiksmų, kad būtų panaikinta tiesioginių ir netiesioginių subsidijų schema iškastinio kuro sektoriui, dėl kurios patiriamos didžiulės aplinkosauginės, socialinės ir ekonominės sąnaudos, kurios gali sunaikinti klimato politikos srityje padarytą pažangą.

3.9. Palaipsniui panaikinant subsidijavimą iškastiniam kurui ir skatinant besiformuojantį sektorių, pavyzdžiui, atsinaujinančiųjų energijos išteklių sektorių, ir sukuriant vienodas sąlygas, atsinaujinantieji energijos šaltiniai duoda naudos vartotojams įperkamo, ekonomikos klestėjimo ir klimato tvarumo požiūriu.

3.10. TPF yra subalansuota subsidijų ir finansinių priemonių, koordinuoto požiūrio ir centralizuotai valdomo požiūrio simbiozė. Reikalingas naujas viešojo ir privačiojo sektorių, įskaitant visus ekonomikos, socialinės ir aplinkosaugos sričių subjektus, paktas, kuriame būtų apibrėžtas finansavimas ir bendra atsakomybė. Tačiau tam, kad jis būtų veiksmingai įgyvendintas, reikės naujų valdymo ir valdysenos pajėgumų. EESRK palankiai vertina tai, kad Europos Komisija padės valdžios institucijoms ir tvarių projektų rengėjams visais šių projektų etapais: nuo jų planavimo iki įgyvendinimo.

3.11. Kad šis metodas būtų sėkmingas, labai svarbu skatinti prie sistemos prisijungti privatų kapitalą. Remiantis abipusio naudingumo principu (angl. *win-win*), reikės sudaryti naują viešojo ir privačiojo sektorių partnerystę.

3.12. EESRK pritaria kompleksiniam požiūriui, pagal kurį atsižvelgiama į ekonominius, socialinius, pramoninius ir technologinius perėjimo prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos aspektus, įtraukiant vietos dalyvius, socialinius partnerius ir NVO. Darnaus vystymosi klausimas turi būti nuosekliai sprendžiamas visose politikos srityse ir turi būti siekiama sukurti valstybių narių konvergencijos modelį. EESRK rekomenduoja užtikrinti visų suinteresuotųjų subjektų dalyvavimą visais lygmenimis, spręsti pasikeitusio ekonominio modelio poveikio užimtumui klausimą ir jį valdyti vykdant socialinį dialogą, susiejantį nacionalinį ir Europos lygmenis.

3.13. EESRK mano, kad perėjimo prie neutralaus anglies dioksido poveikio ekonomikos procesas taip pat priklauso nuo investicijų į prieinamas ir tvarias viešojo transporto sistemas ir apstatytą aplinką. Kartu su ERPF, TPF turėtų būti naudojamas anglies dioksido poveikio neutralumui skatinti investuojant į šias sritis taip, kad jomis galėtų naudotis visi visuomenės nariai ir kad jos būtų prieinamos neigaliesiems ir vyresnio amžiaus žmonėms.

3.14. EESRK mano, kad siekiant užtikrinti socialiniu požiūriu teisingą pertvarką būtina darbuotojų, įmonių ir pilietinės visuomenės parama ir pasitikėjimas ir palankios sąlygos svarbiausiems ekonominiams pokyčiams, kurie būtini norint išgelbėti planetą nuo klimato kaitos. Bet kuriuo atveju iškastinio kuro erai užbaigti Europoje reikia investicijų, kurios leistų užtikrinti darbuotojų apsaugą, kurti naujas darbo vietas ir remti vietos plėtrą. Dėl pertvarkos procesų reikia derėtis su socialiniais partneriais ir pilietinės visuomenės organizacijomis ir jie turi būti siejami su skaidrumu ir veiksminga ryšių politika.

3.15. EESRK įspėja, kad reikia rasti tinkamą pusiausvyrą tarp ekonomikos restruktūrizavimo priemonių ir priemonių, kuriomis užtikrinama dėl pertvarkos proceso nukentėjusių darbuotojų apsauga ir perkvalifikavimas. Taip pat reikėtų užtikrinti pusiausvyrą tarp investavimo į prie naujų ekologiškesnio užimtumo formų pereinančių darbuotojų perkvalifikavimą ir nukentėjusių bendruomenių asmenų, kurie naujai patenka į darbo rinką turėdami naujoms darbo formoms reikalingų įgūdžių, rengimo. Ypatinę dėmesį reikia skirti labiausiai nuo darbo rinkos nutolusių asmenų, pavyzdžiui, jaunimo ir neigaliųjų, užimtumo rėmimui.

3.16. EESRK palankiai vertina tai, kad TPF siekia rasti sprendimus, kaip šalinti akmens anglių kasybos pramonės nuosmukio padarinius, ir atliepti poreikį remti gamybos pramonės sektorius, kad jie galėtų tvariai išsaugoti savo veiklą, ir šalinti konkrečias socialines pasekmes, tačiau pažymi, kad neturėtų būti apsiribojama priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo procesų finansavimu. EESRK tikisi, kad dalis TPF išteklių bus skirta skatinti investicijas, kurios būtinos darbuotojams ir bendruomenėms, susijusiems su priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo proceso vertės grandine siekiant padėti jiems pereiti iš vienos darbo vietos į kitą.

3.17. Švietimo ir mokymo sistema yra labai svarbi remiant pertvarkos procesus. EESRK rekomenduoja daugiau išteklių skirti vidurinio ir universitetinio švietimo sistemai stiprinti ir atgaivinti nustatant tikslesnes ir į dabartinius poreikius orientuotas mokslines ir technologines gaires panaudojant visus turimus sanglaudos politikai skirtus išteklius.

3.18. EESRK pritaria sprendimui skatinti ir remti novatoriškus ir tvarius patentus ir startuolius. Turi apsimokėti remti įmones, vykdančias atsakingą ir tvarią veiklą ir kuriančias ekologinius sprendimus bendruomenės gerovei.

3.19. TPF išteklių programavimas bus glaudžiai susietas su Europos semestro sistema, kaip jau numatyta 2021–2027 m. su sanglaudos politika susijusių fondų reglamentuose. EESRK yra įsitikinęs, kad šalia pagal sanglaudos politikos taisyklės numatytos stebėsenos, ES ekonomikos valdymo sistema bus naudojama stebėti, kaip valstybėse narėse įgyvendinamas Teisingos pertvarkos fondas palaikant kasmetinį struktūrinį valstybių narių ir Europos Komisijos dialogą. Todėl EESRK tikisi, kad šiame Europos Komisijos ir valstybių narių dialoge aktyviai ir prasmingai dalyvaus socialiniai partneriai ir NVO.

3.20. EESRK palankiai vertina nuostatą, kad TPF turi būti programuojamas pagal vieną ar keletą teisingos pertvarkos teritorinių planų, kuriuose apibrėžiamas pertvarkos procesas iki 2030 m., laikantis nacionalinių energetikos ir klimato srities veiksmų planų ir pereinant prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos. EESRK pritaria galimybei valstybėms narėms parengti specialią TPF skirtą programą.

3.21. EESRK rekomenduoja užtikrinti visapusišką ir veiksmingą socialinių partnerių ir NVO dalyvavimą TPF teritoriniuose planuose ir bet kokiose specialiose programose.

3.22. EESRK palankiai vertina tai, kad teritorinių planų ir specialių programų stebėseną užtikrins stebėsenos komitetai, kuriems taikomos tos pačios taisyklės, kaip ir numatytos Bendrųjų nuostatų reglamente dėl Europos struktūrinių ir investicijų fondų.

4. Konkrečios pastabos

4.1. EESRK yra įsitikinęs, kad reikia parengti tikslesnę finansinę programą ne tik TPF, bet ir visam Teisingos pertvarkos mechanizmui ir Tvarios Europos investicijų planui. EESRK priduria, kad neužtikrinamas išteklių, viršijančių 30 mlrd. EUR, sutelkimas (t. y. 1,5 karto JTF asignavimą viršijantys lėšų perkėlimai nėra privalomi). Taip pat yra daug neišspręstų klausimų dėl specialios programos „InvestEU“ tvarkos ir dėl EIB skolinimo viešajam sektoriui priemonės.

4.2. EESRK yra susirūpinęs dėl to, kad sprendimas per dešimt metų apie 1 000 mlrd. EUR skirti ekologiškai pertvarkai, be kita ko, sutelkiant viešąsias ir privačias investicijas pagal programą „InvestEU“, galėtų atimti išteklius iš kitų sektorių, gaunančių šio fondo lėšas. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad reikia užtikrinti papildomumą tarp priemonių, finansuojamų TPF lėšomis ir finansuojamų pagal programos „InvestEU“ 2 ramstį, ir finansuojamų taikant viešojo sektoriaus paskolų priemonės Teisingo perėjimo mechanizmo 3 ramstį.

4.3. Be to, žaliojo kurso tikslai taip pat bus remiami bendros žemės ūkio politikos lėšomis ir 40 % viso jos biudžeto bus skirta klimato srities tikslams remti. Šiuo požiūriu bus svarbu išlaikyti nacionalinių Vyriausybių ir ES institucijų įsipareigojimą kaip ir anksčiau investuoti į sanglaudą.

4.4. EESRK labai palankiai vertina siūlomas procedūras dėl lankstesnio valstybės pagalbos aiškinimo ir tolesnio supaprastinimo, kurį Komisija pasiūlė atsižvelgdama į platesnę politikos sistemą, apibrėžtą komunikate dėl Tvarios Europos investicijų plano. Siekiant, kad investicijos atitiktų naują augimą, reikia kitokių taisyklių.

4.5. EESRK supranta logiką, kuria vadovaujamosi nustatant gerai kiekybiškai įvertintus tinkamumo gauti TPF finansavimą kriterijus, ir jiems pritaria.

4.6. Žalioji valstybės pagalba:

- taikyti žaliąsias sąlygas valstybės pagalbai, skirtai didelį anglies dioksido pėdsaką paliekančių ar daug žaliavų naudojančių sektorių įmonėms,
- taikyti panašias žaliąsias sąlygas šių sektorių naujoms ir atidėtoms banko paskoloms (su valstybės garantijomis arba be jų),
- atsisakyti teikti valstybės pagalbą įmonėms ir sektoriams, kurie negali arba nenori taikyti mažo anglies dioksido kiekio ar žiedinių technologijų ir perkvalifikuoti darbuotojų naujoms darbo vietoms,
- paspartinti atsinaujinančiųjų energijos išteklių, viešojo keleivinio transporto, žiedinių statybos projektų ir infrastruktūros planavimo procedūras. Įmonės kovoja dėl išlikimo ir valstybės pagalba joms reikalinga nedelsiant.

Siekiant sumažinti pradinę administracinę našta, teikdamos valstybės pagalbą Vyriausybės gali nuspręsti taikyti lengvą ekologinį testą ir griežtesnį ekologinį testą *ex-post*. Jei įmonė pažeidžia sutartas žaliąsias sąlygas, ji turi grąžinti dalį valstybės pagalbos arba ją visą, atsižvelgiant į pažeidimo rimtumą. Be to, siekiant kaip įmanoma sumažinti biurokratizmą, siūloma orientuotis į pagrindinius sektorius, išskiriančius daug anglies dioksido ir naudojančius daug žaliavų (?).

4.7. EESRK taip pat palankiai vertina tai, kad nurodytos sritys, kuriose TPF lėšos gali būti skiriamos, ir sritys, kuriose finansavimas negalimas. Lėšų paskirstymo metodas padeda užtikrinti, kad lėšos būtų pakankamai sutelktos į valstybės nares, kurios sprendžia sudėtingiausius uždavinius, ir kartu teikia didelę paramą visoms valstybėms narėms. Konkrečiau, valstybės narės, kurių BNP vienam gyventojui yra mažesnės nei 90 % ES vidurkio, visų pirma gautų apie du trečdalius TPF lėšų.

4.8. Šiomis aplinkybėmis EESRK rekomenduoja suteikti daugiau galimybių ne tik MVĮ, bet ir kitiems subjektams, nes svarbiausios kasybos ir sunkiosios pramonės įmonės, kurioms poveikį daro klimato politika, paprastai yra didelės. Be to, šios įmonės dažnai sukuria daug deramų darbo vietų ir yra labai svarbios regionų ekonominei gerovei. Nedarbo prevencija turėtų tapti pagrindiniu teritorinių planų tikslu. Ji turėtų apimti ne tik pagalbą dabartiniams darbuotojams pereiti prie naujų užimtumo formų, bet ir paramą jaunimui ir asmenims, atskirtiems nuo atviros darbo rinkos, pavyzdžiui, neįgaliesiems, ieškant darbo šiuose besivystančiuose sektoriuose.

4.9. EESRK palankiai vertina tai, kad daugiau dėmesio skiriama vietos ir regionų valdžios institucijoms siekiant suteikti joms tiesioginę atsakomybę valdyti projektus ir praktiškai įgyvendinti teritorinį požiūrį, nes pagrindiniai teisingos pertvarkos teritorinių planų vienetai yra NUTS 3 lygio regionai.

4.10. Socialiniai partneriai ir šioje srityje veikiančios NVO turėtų dalyvauti rengiant ir įgyvendinant plataus užmojo išmetamųjų teršalų mažinimo politiką ir strategijas, siekiant teisingo perėjimo, užtikrinančio deramas darbo vietas ir švarios energijos sistemų ir tvarios darbo kokybės pusiausvyrą. Profesinės sąjungos turėtų dalyvauti visuose teisingos pertvarkos proceso etapuose, kad įvairiais lygmenimis būtų apsaugoti darbuotojų interesai.

(?) Gana didelį anglies dioksido pėdsaką turi ir daug žaliavų naudoja šie sektoriai: 1) transportas: kelių, oro ir vandens transportas daugiausia varomas iškastiniu kuru; 2) gamyba: daugelis gamintojų vis dar naudojami energijai ir žaliavoms imliomis technologijomis; 3) statyba: daugelis statybininkų vis dar naudoja neperdirbamas ir energijai imlias medžiagas, pavyzdžiui, cementą; 4) energetika: perėjimas nuo iškastinio kuro prie atsinaujinančiųjų išteklių energijos yra labai laipsniškas.

4.11. Siekiant numatytų rezultatų Komisijos požiūris į teritorijų tinkamumą finansuoti yra ribojantis, atsižvelgiant į tai, kad finansavimas gali būti skiriamas tik toms šalims, kurios taiko ir pateikia teisingos pertvarkos planą. Todėl EESRK ragina visas valstybes nares kuo greičiau parengti savo planus, kad paramą galėtų gauti daugelis planuose nurodytų regionų visos Europos darbuotojų.

4.12. EESRK palankiai vertina Bendrųjų nuostatų reglamento pritaikymą siekiant sukurti aiškų ir skaidrų būsimo ES sanglaudos politikos ir jos orientavimo į klimato klausimus teisinį pagrindą.

4.13. Atsižvelgdamas į didelį netikrumą dėl pertvarkos poveikio užimtumui ir galimo jo geografinio pasiskirstymo, EESRK pažymi, kad būtų buvę geriau iš anksto geografiškai nepaskirstyti TPF lėšų. Kitas susirūpinimą keliantis klausimas – fondo valdymas. Tik nacionalinės Vyriausybės galės nustatyti reikalavimus atitinkančias vietas ir joms skiriamo finansavimo dydį. Atsižvelgiant į tai, kad trūksta regioninių asignavimų, kyla rizika, kad gali atsirasti subnacionalinio lygmens finansavimo paskirstymo disbalansas ir kad išteklių negaus vietovės, kurios yra mažiau pažeidžiamos neigiamo klimato kaitos tikslų poveikio.

4.14. EESRK pažymi, kad reikės atidžiai stebėti ketinimą pasikliauti „InvestEU“ ir EIB sutelkti atitinkamai 45 mlrd. EUR ir 25–30 mlrd. EUR, kad nepasikartotų su ESIF investicijomis susijusios problemos ⁽³⁾. Būtina užtikrinti, kad šios investicijos visiškai atitiktų Paryžiaus susitarimą ir kad ES tikslai suteiktų Europai galimybę tapti pirmuoju neutralaus poveikio klimatui žemynu.

4.15. EESRK pritaria Europos Komisijos pasiūlymui „Next Generation ES“, siekiant sustiprinti pertvarkos mechanizmą reaguojant į krizę, ir jos naujam pasiūlymui dėl kito ilgalaikio ES biudžeto. EESRK tikisi, kad visas Teisingos pertvarkos fondo biudžetas bus padidintas iki 40 mlrd. EUR ir kad bus sustiprintas tinkamas pereinamojo laikotarpio režimas pagal programą „InvestEU“. EESRK taip pat pritaria Komisijos pasiūlymui dėl viešojo sektoriaus paskolos, kuri sutelks 25–30 mlrd. EUR. Taip, taikant tinkamą pertvarkos mechanizmą, bus galima sutelkti bent 150 mlrd. EUR viešųjų ir privačiųjų investicijų.

4.16. Sanglaudos politikai po 2020 m. skirta plataus užmojo biudžeto išsaugojimas turi išlikti pagrindiniu prioritetu sprendžiant klimato kaitos problemą teritoriniu lygmeniu. Kitaip tariant, papildomo fondo įsteigimas neturėtų būti dingstis derybose dėl DFP mažinti sanglaudos politikos biudžetą.

4.17. EESRK susirūpinimą kelia programavimo procesas, atsižvelgiant į tai, kad dar reikia priimti teisės aktą ir iš dalies pakeisti Bendrųjų nuostatų reglamentą. Komisija tikisi, kad teritoriniai planai bus patvirtinti 2020 m. antrąjį pusmetį, o TPF programos bus priimtos 2021 m. Dėl to gali būti vėluojama įgyvendinti kai kurias sanglaudos politikos programas.

2020 m. birželio 10 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER*

⁽³⁾ Audito Rūmų specialioji ataskaita Nr. 03/2019. Kai kuri ESIF pagalba tik pakeitė kitą EIB ir ES finansavimą, o kai kurios lėšos buvo skirtos projektams, kuriems galėjo būti naudojami kiti viešojo ar privačiojo finansavimo šaltiniai. Galiausiai ESIF pritrauktų papildomų investicijų sąmata kartais buvo pervertinta, o dauguma investicijų buvo nukreiptos kai kurioms didesnėms ES 15 valstybėms narėms, turinčioms konsoliduotus nacionalinius bankus.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Tvarios Europos investicijų planas. Europos žaliojo kurso investicijų planas“

(COM(2020) 21 final)

(2020/C 311/09)

Pranešėjas **Carlos TRÍAS PINTÓ**

Bendrapranešėjis **Petr ZAHRADNÍK**

Konsultavimasis	Europos Komisija, 2020 2 6
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsnis
Atsakingas skyrius	Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius
Priimta skyriuje	2020 5 13
Priimta plenarinėje sesijoje	2020 6 10
Plenarinė sesija Nr.	552
Balsavimo rezultatai	220 / 1 / 8
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Šiuo metu svarbiausias Europos prioritetas yra įveikti koronaviruso pandemiją. Dėl jos sukkelto netikrumo gali stipriai pasikeisti ES biudžetas ir asignavimų skyrimas. EESRK primygtinai rekomenduoja sustiprinti kitą daugiametę finansinę programą (DFP) ir laikinai padidinti biudžeto išlaidų viršutinę ribą iki 2 %. Tai suteiktų reikalingas fiskalines priemones ir padėtų išleisti Bendrijos obligacijas, kurios būtų galingo ekonomikos gaivinimo plano dalis.

1.2. Komitetas palankiai vertina neseniai euro grupės pasiektą susitarimą ⁽¹⁾, pagal kurį numatyta skirti 540 mlrd. EUR darbuotojams, įmonėms ir valstybėms narėms remti ir kartu lanksčiau taikyti Europos fiskalinio pakto taisykles.

1.3. ES Taryba iki vasaros atostogų turėtų susitarti dėl ekonomikos gaivinimo fondo ⁽²⁾ ir DFP, laikydamasi gegužės 27 d. Europos Komisijos pasiūlymo, kad būtų sudarytos sąlygos Europos ekonomikos atsigavimui ir remiama Europos žaliajame kurse numatyta žaliaji ir skaitmeninė pertvarka.

1.4. Komitetas taip pat labai vertina greitą ir suderintą solidarų visų susijusių ES institucijų atsaką ⁽³⁾.

1.5. Koronaviruso protrūkis turės didelės neigiamos įtakos DVT ir Europos žaliojo kurso tikslų įgyvendinimui. Dėl šios priežasties EESRK primygtinai ragina kuo greičiau reaguoti į šią didelę grėsmę ir nedelsiant sutelkti mūsų ekonomikos gaivinimo pastangas į DVT ir žaliąjį kursą.

⁽¹⁾ <https://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2020/04/09/report-on-the-comprehensive-economic-policy-response-to-the-covid-19-pandemic/>

⁽²⁾ 750 mlrd. EUR vertės priemonė „Next Generation EU“.

⁽³⁾ Visų pirma Europos Komisijos pasiūlymus plačiai optimizuoti esamų biudžeto išteklių naudojimą, kad jie taptų prieinamesni ir lankstesni, t. y. ES solidarumo fondą, Atsako į koronaviruso grėsmę investicijų iniciatyvą (I ir II paketus) ir Skubios paramos priemonės (SPP) suaktyvinimą, Laikinos paramos priemonę nedarbo rizikai dėl ekstremaliosios situacijos mažinti (SURE), Europos pagalbos labiausiai skurstantiems asmenims fondą (EPLSAF), Europos Centrinio Banko specialiąją pandemine pirkimo programą (PEPP), įskaitant sprendimą išplėsti tinkamo turto sąrašą ir palengvinti skolinimosi sąlygas, priežiūros institucijų vaidmenį laiku atliekant su reguliavimu susijusių finansinių reikalavimų vykdymo stebėseną, Europos investicijų banko (EIB) iniciatyvą sukurti visos Europos garantijų fondą, skirtą MVĮ; Europos inovacijos ir technologijos instituto (EIT) Reagavimo į krizę iniciatyvą.

1.6. Greta laikinų solidarumo priemonių, EESRK ragina atgaivinti Europos investicijų stabilizavimo priemonę (EISP) ir nedelsiant pradėti įgyvendinti konvergencijai ir konkurencingumui skirtą biudžeto priemonę (BICC), padidinant jos sumą 2021–2027 m. DFP.

1.7. Reikia naujo žaliajo ir socialinio pakto, kuris suvienytų įvairiausių pažiūrų piliečius ir pagal kurį nacionalinės, regionų ir vietos valdžios institucijos, organizuota pilietinė visuomenė ir pramonės atstovai glaudžiai bendradarbiautų su ES institucijomis ir patariamaisiais organais.

1.8. Tvarios Europos investicijų planas yra pirmoji išsami politikos priemonė, kuria siekiama labai aukšto tikslo – iki 2050 m. užtikrinti anglies dioksido poveikio neutralizavimą laikantis ES žaliajo kurso.

1.9. EESRK palankiai vertina Žaliajo kurso užmojus, tačiau apgailestauja, kad būsimoje daugiametėje finansinėje programoje numatyta nepakankamai biudžeto asignavimų, t. y. gerokai mažiau nei 1,3 % valstybių narių BVP, kurio prašė Europos Parlamentas ir EESRK, siekdami užtikrinti, kad kiekvienas veiksmas galėtų būti visapusiškai įgyvendintas neatsisakant kitų veiksmų.

1.10. EESRK taip pat išreiškia savo abejones dėl klimato aspekto integravimo į visas ES programas veiksmingumo ir ragina valstybes nares kartu su pilietinės visuomenės organizacijomis imtis veiksmų siekiant užtikrinti, kad ES išlaidos atitiktų klimato srities tikslus. Aplinkosaugos ir pilietinių teisių organizacijų dalyvavimas yra ypač aktualus įgyvendinant Nacionalinius energetikos ir klimato srities veiksmų planus (NEKSVP) ir Nacionalines reformų programas (NRP).

1.11. EESRK palankiai vertina Teisingos pertvarkos mechanizmą, tačiau apgailestauja, kad Teisingos pertvarkos fonde (TPF) numatytų lėšų (7,5 mlrd. EUR, kad būtų galima gauti 100 mlrd. EUR vertės finansavimą) akivaizdžiai nepakanka. Tai turės būti kompensuojama pervedant lėšas iš ERPF/ESF+ ir valstybių narių bendro finansavimo lėšų, taip pat tikimasi sulaukti didelių privačių investicijų ir EIB paskolų viešajam sektoriui priemonės.

1.12. Sėkmė priklauso nuo privačiojo ir viešojo sektorių aljansų (JT 17-ojo DVT *Partnerystė siekiant tikslų*) finansavimo ir bendros atsakomybės srityse, kaip rodo žaliųjų obligacijų rinkos pakilimas.

1.13. EESRK pritaria holistiniam požiūriui ir labai palankiai vertina paskatas viešosioms ir privačiosioms investicijoms ir finansavimui, visų pirma žalesiems viešiesiems pirkimams, ir paramą, kurios tikimasi taikant lankstesnes valstybės pagalbos taisykles.

1.14. EESRK taip pat pritaria ES fiskalinio valdymo gerinimui, atsižvelgiant į riziką tvarumui, remiantis žaliajo biudžeto sudarymo geriausios praktikos pavyzdžiais ir fiskalinių planų peržiūra. Be to, siekiant baigti formuoti skatinimo politiką, reikalinga tinkama sutelktinio finansavimo teikėjų ir paramos teikėjų apmokestinimo tvarka.

1.15. Siekiant sukurti veiksmingą ir integruotą kapitalo rinkų sąjungą ir bankų sąjungą, apimančią visas valstybes nares ir siekiančią tolesnio harmonizavimo, taip pat reikia baigti kurti Europos ekonominę ir pinigų sąjungą (ESM sutarties reforma, suderinta su konvergencijai ir konkurencingumui skirta biudžeto priemone (BICC) ir Europos indėlių garantijų sistema (EIGS)).

1.16. EESRK ragina tobulinti su žaliuoju kursu susijusį Europos semestro procesą ES politikos formavimo procese daug dėmesio skiriant DVT, taip pat užtikrinti visapusiškesnę ES taksonomiją, kuri apimtų socialinį aspektą.

1.17. EESRK mano, kad tiek viešasis, tiek privatusis sektoriai turėtų taikyti tuos pačius standartus ne tik taksonomijos, bet ir nefinansinės informacijos atskleidimo požiūriu. EESRK palankiai vertina būsimą Nefinansinės informacijos atskleidimo direktyvos peržiūrą, kuri turi būti pakankamai išsami, kad įmonės būtų skatinamos suprasti tikrąjį šios informacijos poveikį. Tai turėtų būti susieta su standartizuotų aplinkosaugos ir socialinių sąlygų taikymu viešųjų pirkimų srityje.

1.18. EESRK ragina išsamiau ir geriau naudotis viešaisiais statistikos šaltiniais ir stiprinti Eurostato ir viešųjų registru vaidmenį siekiant užtikrinti patikimus duomenis, susijusius su tvarios veiklos rezultatais.

1.19. EESRK pabrėžia, kad svarbu visiems galimiems naudotojams teikti tikslią ir lengvai prieinamą informaciją, siekiant sudaryti dar palankesnes sąlygas teikti konkretiems poreikiams pritaikytą konsultacinę ir techninę pagalbą. Niekas neturi likti nuošalyje.

1.20. Žaliosioms darbo vietoms tinkami įgūdžiai yra būtina perėjimo prie žalesnės ir teisingos ekonomikos sąlyga. EESRK ragina parengti aiškias įgūdžių numatymo ir profesinio mokymo strategijas bei susijusius veiksmų planus, kad darbo jėga būtų pasirengusi būsimiems pokyčiams visuose pramonės sektoriuose ir šiuos įgūdžius išlaikytų.

1.21. EESRK siūlo ES valstybėms narėms stiprinti finansinio švietimo programas įtraukiant mokymą apie tvarius finansus, skatinant visų lygmenų viešojo administravimo institucijas taikyti mokesčių paskatas įmonėms ir asmenims investuoti į socialinį poveikį turinčias ekologiškas iniciatyvas.

2. Bendrosios aplinkybės

2.1. Europos žaliojo kurso investicijų planas, dar vadinamas Tvarios Europos investicijų planu, yra pirmoji konkreti politikos priemonė, kuria siekiama įgyvendinti labai plataus užmojo anglies dioksido poveikio neutralizavimo tikslus laikantis Europos žaliojo kurso. Todėl jis yra laikomas Europos žaliojo kurso investicijų ramsčiu, pagal kurį iki 2030 m. kasmet numatoma skirti 260 mlrd. EUR papildomų investicijų, t. y. apie 1,5 % 2018 m. BVP papildomų metinių investicijų į energetikos ir transporto sistemą ir susijusią infrastruktūrą vien 2020–2030 m. laikotarpiu.

2.2. Norint, kad ši koncepcija būtų sėkminga, labai svarbu į ją įtraukti privataus kapitalo šaltinius. Iš tiesų ši koncepcija yra naujo pobūdžio privačiojo ir viešojo sektorių socialinė sutartis, pagal kurią finansuojami viešajam interesui naudingi svarbiausi projektai.

2.3. 2021–2027 m. daugiametėje finansinėje programoje (DFP) nustatytas bendras 25 % klimato aspekto integravimo į visas ES programas tikslas. Europos žaliasis kursas turi būti nedelsiant iš tikrųjų ir nuodugnai įgyvendinamas siekiant spręsti šį didžiulį planetos iššūkį užsibrėžiant aukštus politinius tikslus ir užtikrinant aukštą techninį veiksmingumą. Iš esmės Europos žaliasis kursas gali būti suprantamas kaip būsimos ES ekonominės sąrangos pagrindas – galima esminio pokyčio pradžia ir lūžio momentas. Jis gali tapti bendros Europos pridėtinės vertės ir pasaulinės ES lyderystės simboliu.

2.4. Finansiniai ištekliai ir atitinkamos priemonės turi būti sutelkti ir derinami su valstybėmis narėmis, jų regionais ir miestais ir atverti tarptautinei aplinkai. Šiuo tikslu į žaliojo kurso veiksmų planą įtraukti pagrindiniai veiksmai, susiję su klimatu, energetika, judumu, pramonine švarios žiedinės ekonomikos kūrimo strategija, žemės ūkio politika, biologine įvairove ir skaitmeninimu. Įgyvendinant Europos žaliojo kurso investicijų planą ir atnaujintą tvaraus finansavimo strategiją bus visapusiškai atsižvelgiama į tvarumo aspektą. Tai yra esminis mechanizmo, kuriuo siekiama iki 2030 m. sutelkti 1 trln. EUR tvarių privačiųjų ir viešųjų investicijų ir sušvelninti vėlesnį socialinį poveikį, elementas.

2.5. Teisingos pertvarkos mechanizmu, įskaitant Teisingos pertvarkos fondą (*), kuris papildo Komisijos pasiūlymą dėl kitos DFP, siekiama 2021–2027 m. laikotarpiu sutelkti 100 mlrd. EUR investicijų. Tai turėtų padėti sumažinti socialines ir ekonomines pasekmes ir poveikį užimtumui bei aplinkai, susijusius su perėjimu prie neutralaus poveikio klimatui Sąjungos regionų lygmeniu.

2.6. Inovacijų ir modernizavimo fondo lėšos taip pat bus skiriamos perėjimo prie ES neutralaus poveikio klimatui finansuoti (mažiausiai 25 mlrd. EUR per ateinančius dešimt metų), kurios iš dalies bus finansuojamos pasitelkiant dalį pelno, gauto iš prekybos apyvartiniais taršos leidimais. Tačiau modernizavimo fondo lėšas gaus tik 10 valstybių narių.

(*) COM(2020) 22 final.

3. Bendrosios pastabas

3.1. Šiuo metu Europoje dėl koronaviruso pandemijos yra susidariusi sveikatos ir ekonomikos ekstremalioji situacija. Į abu šiuos iššūkius visos Europos institucijos turi reaguoti laiku įgyvendindamos suderintas reikiamos trukmės priemones.

3.2. EESRK palankiai vertina kovai su sveikatos ir ekonomikos krize skirtus didelius išteklius, kurie padės valstybėms narėms padidinti investicijoms skirtus išteklius, užtikrinti įmonių likvidumą⁽⁵⁾, išlaikyti darbo vietas ir apsaugoti bedarbius. Šiuos veiksmus turėtų papildyti Europos nedarbo draudimo išmokų perdraudimo sistemos įdiegimas.

3.3. Sėkmingas plano įgyvendinimas priklauso nuo 20 mln. Europos įmonių, tačiau sutelktų investicijų mastas turi būti proporcingas iššūkiams. Atsižvelgiant į tai, labai svarbu, kad valstybės narės ir ES institucijos būtų pasirengusios įveikti savo nuomonių skirtumus.

3.4. Tuo tarpu ES finansavimo struktūra turėtų būti tokia, kad būtų išvengta dubliavimosi ir sutapimų ir būtų atsižvelgta į Komisijos pasiūlymus⁽⁶⁾.

3.5. EESRK abejoja, kad Komisijos pasiūlymu dėl 2021–2027 m. laikotarpio DFP lėšų galima iš tikrųjų patenkinti Europos žaliajo kurso investicijų plano poreikius. Konstatavus, kad iki 2030 m. reikia papildomai investuoti 2,6 trln. EUR, plane numatyto 1 trln. EUR toli gražu nepakanka. Dėl to, kad nėra tikslios informacijos apie kai kurias planuojamas priemones ir programas, sunku įvertinti tikrąjį dydį.

3.6. EESRK rekomenduoja pateikti išsamesnės informacijos apie Tvarios Europos investicijų plano finansinę programą. Pavyzdžiui, visi trys pagrindiniai Teisingos pertvarkos mechanizmo ramsčiai priklauso nuo labai aukštų reikalavimų, t. y. paties Teisingos pertvarkos fondo, taip pat nuo tikėtino EIB viešųjų paskolų priemonės svėro poveikio viešajam sektoriui.

3.7. EESRK ragina išsamiau aprašyti su programa „InvestEU“ susijusį specialųjį žaliajo kurso susitarimą.

3.8. EESRK tvirtai remia papildomų išankstinių sąlygų sukūrimą ir procedūrų supaprastinimą, visų pirma žaliosioms obligacijoms, siekiant sutelkti didesnes privačias investicijas. Empirinė analizė aiškiai rodo, kad pastaraisiais metais obligacijos tampa tikrai žaliomis. Žaliųjų obligacijų naudojimas gerina emitento reputaciją (informuotumas klimato klausimais ir išpareigojimas siekti tvarumo). Žaliosios obligacijos tapo populiarios tarp įvairių investuotojų – ES, tarptautinių ir ASV investuotojų (kurie orientuojasi į aplinkosauginius, socialinius ir valdymo kriterijus). Be to, stambūs investiciniai bankai rodo norą didinti žaliųjų obligacijų emisiją ir taip padeda ugdyti žaliąją mąstyseną.

3.9. EESRK palankiai vertina investicijoms taikomas lanksčias valstybės pagalbos taisykles, nes jos padeda siekti žaliajo kurso tikslų, ir ragina MVĮ suteikti daugiau galimybių tapti žiedinės ekonomikos įmonėmis. Atsigavimo po koronaviruso krizės laikotarpiu ES taip pat turėtų apsvarstyti galimybę numatyti laikiną priemonę, kurią būtų galima pavadinti „socialine ir žaliaja subalansuota taisykle“, pagal kurią investicijoms, kuriomis tiesiogiai siekiama sušvelninti klimato kaitos poveikį ir sumažinti socialinę nelygybę bei skurdą (klausimai, kurie vis dar iš esmės neišspręsti po finansų krizės), nebūtų taikomos fiskalinės taisyklės. Tai padėtų paskatinti labai reikalingas investicijas ekonomikos atsigavimo po COVID-19 laikotarpiu ir kartu spręsti klimato kaitos poveikio ir socialinės sanglaudos visoje ES problemas.

3.10. Komisijos išpareigojimas skatinti žaliąjį finansavimą ir žaliąsias investicijas kartu užtikrinant teisingą pertvarką paveiktuose sektoriuose ir regionuose, turėtų būti naudingas visų rūšių įmonėms, jis turėtų būti skatinamas ir naudojamas kaip galimybė vietos valdžios institucijoms bendradarbiauti su bendruomeninėmis iniciatyvomis, pavyzdžiui, atsinaujinančiųjų išteklių energijos kooperatyvais.

(5) Bankų prudencinių taisyklių koregavimas, siekiant padidinti kredito įstaigų pajėgumą skolinti ir padengti nuostolius, kartu užtikrinant jų nuolatinį atsparumą.

(6) 2018 m. rugsėjo 19 d. EESRK nuomonė „Daugiametė finansinė programa po 2020 m.“ (OL C 440, 2018 12 6, p. 106).

3.11. Europos žaliojo kurso veiksmų plano aplinkosaugos užmojis, siekiant paskatinti trečiąsias šalis imtis veiksmų užtikrinant veiksmų palyginamumą, turėtų būti grindžiamas šalių koalicija klimato klausimais, kuri pagal Nobelio premijos laureatų J. Tirole (2017 m.) ir W. Nordhaus (2018 m.) rekomendacijas klasifikuotų šalis pagal jų išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį, kad Pasaulio prekybos organizacija (PPO) būtų skatinama taikyti anglies dioksido tarifą. Apatinės anglies dioksido kainos ribos mechanizmas galėtų būti pradėtas taikyti pagal ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemą arba pagal Energijos mokesčių direktyvą, kurią numatyta persvarstyti pagal Europos žaliąjį kursą.

4. Konkrečios pastabos

4.1. Biudžeto veiksmingumo užtikrinimas

4.1.1. COVID-19 pandemijos padarinių švelninimo klausimu EESRK vertina visas siūlomas priemones, kuriomis įpareigojama teikti likvidumo paramą sektoriams ir įmonėms naudojantis EIB garantijomis grindžiamais instrumentais, kurie taip pat galėtų paskatinti jo pertvarkymą į ES klimato banką.

4.1.2. Viena iš svarbiausių pamokų, kurias reikia išmokyti iš precedento neturinčios humanitarinės ir ekonomikos krizės, kilusios dėl koronaviruso pandemijos, yra būtinybė stiprinti Europos investicijų stabilizavimo priemonę (ESIF), kad viešosios investicijos būtų pritaikytos konkrečioms kiekvienos šalies poreikiams. Be to, reikalingos priemonės, kurios padėtų valstybėms narėms pasinaudoti savo mokesčių sistemomis ir viešosios politikos paskatomis ⁽⁷⁾ ekonomikos atgaivinimui.

4.1.3. EESRK taip pat atkreipia dėmesį į tai, kad planuojama Europos stabilumo mechanizmo (ESM) sutarties reforma turėtų būti suderinta su konvergencijai ir konkurencingumui skirta biudžeto priemone (BICC) ir Europos indėlių garantijų sistema (EIGS). Jau įdėta nemažai pastangų mažinant riziką bankų sektoriuje (neveiksnių paskolų sumažinimas, minimalūs nuosavų lėšų ir tinkamų įsipareigojimų reikalavimai, nemokumo režimas ir kt.).

4.1.4. EESRK labai pritaria Europos investicijų banko, kaip Sąjungos klimato banko, vaidmeniui ir pabrėžia bendradarbiavimo su kitomis finansų įstaigomis svarbą. Laikantis proporcingumo principo būtina užtikrinti pakankamą likvidumą visiems potencialiems bankams, kurie galėtų dalyvauti finansuojant žaliojo kurso veiksmus.

4.2. Numatytų priemonių ir instrumentų, kuriais Europos semestro procesas perorientuojamas taip, kad formuojant ES politiką ir veiksmus daugiausia dėmesio būtų skiriama DVT, optimizavimas

4.2.1. Reikia sukurti tvirtą ir platesnio užmojo tvarios veiklos, įskaitant socialinius aspektus, taksonomiją ir tinkamai integruojant DVT į Europos semestrą užtikrinant sinergiją bei priartėjimą prie Jungtinių Tautų pasiektos pažangos. Sprendimai, kaip išleisti ES ekonomikos gaivinimo fondo lėšas, turėtų būti priimami vadovaujantis ES masto žaliojo finansavimo taksonomija, kuria siekiama atlyginti už investicijas į švarias technologijas.

4.2.2. EESRK ragina išsamiau ir geriau naudotis viešaisiais statistikos šaltiniais ir stiprinti Eurostato vaidmenį teikiant patikimus duomenis, susijusius su tvarios veiklos rezultatais. Turėtų būti stiprinama sąsaja su JT DVT veiklos rodikliais ir EIB nuostatomis.

4.2.3. Būtinai technologiniai sprendimai, kad būtų galima surinkti įvairios kilmės neapibendrintus duomenis (įskaitant duomenis, pagal kuriuos galima nustatyti geoerdvinę padėtį) ir palyginti šalis. Be to, Nefinansinės informacijos atskleidimo direktyvos (2014/95/ES) peržiūra gali padėti atskleisti standartizuotą aukštos kokybės informaciją, kuri būtų išsamesnė, aktualesnė ir geriau palyginama taikant suderintą metodiką ⁽⁸⁾, atsižvelgiant į Finansinio stabilumo tarybos Klimato srities finansinės informacijos atskleidimo darbo grupės (angl. TCFD) rekomendacijas.

⁽⁷⁾ Siekiant skatinti teigiamą išorinį poveikį.

⁽⁸⁾ 2018 m. spalio 17 d. EESRK nuomonė dėl Komisijos komunikato „Tvaraus augimo finansavimo veiksmų planas“ (OL C 62, 2019 2 15, p. 73).

4.2.3.1. MVI turėtų būti suteikta galimybė atskleisti nefinansinę informaciją, teikiant joms techninę pagalbą, kad būtų galima surinkti lengvai gaunamus pagrindinius duomenis (siekiant papildyti pagrindinius veiklos rezultatų rodiklius⁽⁹⁾).

4.2.4. Dinamiška tvarios veiklos taksonomija: reikia įvertinti ir integruoti rinkos praktiką, susijusią su tvirtu poveikio rodikliais. EESRK pabrėžia, kad atrenkant tinkamus projektus būtina juos išbandyti rinkoje⁽¹⁰⁾.

4.2.4.1. EESRK pabrėžia, kad būtina naudoti tikslesnes metodikas, jei jos prieinamos, siekiant sukurti patikima įmonių pateikta informacija pagrįstas vertinimo balais sistemas, kad būtų laikomasi visų finansinių produktų standartų (ženklų, žaliųjų obligacijų ir tvarumo kriterijų), nustatytų Tvaraus finansavimo veiksmų plane.

4.2.4.2. Reikalinga grįžtamoji informacija apie įvairių JT darbo grupių atliktą poveikio skaičiavimų peržiūrą (visų pirma susijusi su anglies dioksido mokesčiu ir prekyba anglies dioksido apyvartiniais taršos leidimais, kurie yra pagrindinis patikimų tvarių lyginamųjų rodiklių aspektas).

4.2.5. EESRK palankiai vertina ketinimą, atlikus poveikio vertinimą, kurį planuojama paskelbti iki 2020 m. vasaros, įskaitant susijusių investicijų poreikių analizę, padidinti ES išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimo iki 2030 m. tikslą. Be to, EESRK taip pat ragina patikslinti poveikį, susijusį su pažanga įgyvendinant JT darbotvarkę iki 2030 m. ir Europos socialinių teisių ramstį.

4.2.6. Audito institucijos ir kitos viešosios įstaigos, pavyzdžiui, Europos Audito Rūmai, taip pat turėtų atlikti papildomą vaidmenį stebint pirmiau nurodytų mažinimo tikslų socialinį poveikį.

4.2.7. EESRK atkreipia dėmesį į didžiųjų duomenų ir dirbtinio intelekto potencialą rasti galutinių investuotojų pageidavimus atitinkančias investicijas. Be to, reikėtų apsvarstyti mašinų mokymosi sprendimus siekiant nukreipti investicijų srautus į konkrečius sektorius ar veiklą, kuriai taikomi aplinkosaugos, socialiniai ir valdymo (ASV) principai.

4.3. Techninė parama

4.3.1. Ankstesnis EK ir Europos investavimo konsultacijų centro gebėjimų stiprinimas yra tinkamas pagrindas kuriant tvarių projektų bazę, tačiau reikia taikyti patikimesnes metodikas, kurios leistų iš tiesų nukreipti finansinius srautus į žaliąją ekonomiką.

4.3.2. EESRK pritaria vieno langelio principu grindžiamai sistemai siekiant sudaryti palankesnes sąlygas gauti finansavimą padedant viešiesiems ir privatiems projektų vykdytojams ir finansų tarpininkams. Kalbant apie MVI, EESRK remia struktūrinį bendradarbiavimą su joms atstovaujančiomis organizacijomis.

4.4. Finansinis švietimas (kartu teikiant techninę pagalbą)

4.4.1. Tikslinė grupė – piliečiai, pradedant ikimokykliniu etapu: Europos piliečiai vis labiau pageidauja, kad jų santaupos ir investicijos būtų susietos su socialiniais ir aplinkos tikslais. Finansinis raštingumas (gilesnis supratimas, kaip veikia finansai) gali būti naudingas siekiant suteikti galių piliečiams ir tinkamai juos informuoti tvarių finansų klausimais, be kita ko, apibrėžiant tinkamą finansų vaidmenį visuomenėje.

4.4.2. Tai svarbu visoms techninėms įstaigoms, dalyvaujančioms žaliojo kurso procese, ir atitinkamoms pilietinės visuomenės organizacijoms.

⁽⁹⁾ Pagrindiniai veiklos rezultatų rodikliai.

⁽¹⁰⁾ 2018 m. spalio 17 d. EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl programos „InvestEU“ (OL C 62, 2019 2 15, p. 131).

4.5. Su tvarumu susiję gebėjimai įmonėse

4.5.1. EESRK pabrėžia, kad diegiant ir skleidžiant švarias technologijas reikalingi technologijų taikymo, pritaikymo ir priežiūros įgūdžiai. Įgūdžiai taip pat labai svarbūs ekonomikai ir įmonėms, darbuotojams ir verslininkams, kad jie galėtų greitai prisitaikyti prie pokyčių, atsirandančių dėl aplinkos politikos ar klimato kaitos. Žaliosioms darbo vietoms reikalingi įgūdžiai yra būtina perėjimo prie žalesnės ekonomikos sąlyga.

4.5.2. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad pagrindinis prisitaikymo prie kintančių darbo vietų ir darbo reikalavimų tikslas yra nuolat atnaujinti darbuotojų įgūdžius, kurių reikia žaliajoje ekonomikoje. Reikėtų parengti aiškią įgūdžių numatymo strategiją ir įgūdžių planą, kad darbo jėga atitiktų būsimus pramonės poreikius, o investicijos į švietimą ir mokymą, taip pat mokymosi visą gyvenimą kultūros stiprinimas turėtų būti regionų teisingo perėjimo pagrindas.

4.6. Socialiai atsakingi viešieji pirkimai

4.6.1. Socialiai atsakingi viešieji pirkimai yra valdžios institucijų vykdomos ekologinės pertvarkos ir kovos su korupcija, įskaitant atsakingos praktikos skatinimą per paslaugų teikėjus, pagrindas.

4.6.2. EESRK pritaria ketinimui pagal sektorių iniciatyvas, skiriant ES finansavimą arba konkreitiems produktams skirtuose teisės aktuose taikyti viešiesiems pirkimams skirtus minimalius privalomus žaliuosius kriterijus arba tikslus, pasitelkiant aplinkosaugos rodiklius atsižvelgiant į ES taksonomijos pažangą. Šiuo tikslu reikalingos visapusiškesnės, skaidresnės ir labiau suderintos aplinkosauginio ženklavimo ir informacijos sistemos, kurios parodytų, kad laikomasi griežtų tvarumo reikalavimų.

4.7. Teisingos pertvarkos mechanizmas

4.7.1. EESRK palankiai vertina Teisingos pertvarkos mechanizmą, kuris turi didelį potencialą palengvinti konkrečių sektorių ir regionų perėjimą prie žaliosios ekonomikos. Komitetas pažymi, kad šis mechanizmas neturėtų apsiriboti priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo procesų finansavimu ir turėtų būti taikomas kartu su *ad hoc* stabilizavimo mechanizmais, kurie būtų naudingi kitiems sektoriams ir regionams, esantiems nepalankioje ekonominėje padėtyje ir kuriems reikia struktūrinių reformų.

4.7.2. Teisingos pertvarkos mechanizmas – tai subalansuotas programų, kurios valdomos centralizuotai arba bendrai, įvairių rūšių finansinių šaltinių, taip pat kompetencijų ir atsakomybės keliais lygmenimis (Sąjungos, nacionaliniu, regionų ir savivaldybių) subsidijų ir finansinių priemonių derinys. Šiam naujoviškam deriniui reikalingas naujas valdymo ir administravimo lygmuo.

4.7.3. Taikant teisingos pertvarkos mechanizmą nukentėjusiuose regionuose turėtų būti kuriamos naujos ir kokybiškos darbo vietos. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad TDO jau pripažino, jog įgūdžių trūkumas yra didelė kliūtis daugelyje sektorių, pavyzdžiui, atsinaujinančiosios energijos, energijos ir efektyvaus išteklių naudojimo, pastatų energinio naudingumo didinimo, energijos nevarojančių statinių, aplinkosaugos paslaugų ir gamybos.

4.7.4. EESRK ragina tvirtai suderinti planuojamą 2021 m. Socialinės ekonomikos veiksmų planą ir Europos žaliojo kurso investicijų planą, kad socialinės ekonomikos investicijos būtų įtrauktos į Teisingos pertvarkos mechanizmo įgyvendinimą.

4.7.5. Įgyvendinant teisingos pertvarkos mechanizmą taip pat reikia atsižvelgti į nuo 1990 m. kiekvienos šalies ir jos regionų dėtą pastangas mažinti priklausomybę nuo iškastinio kuro⁽¹⁾, kad jie taip pat galėtų gauti lėšų ir nebūtų baudžiami už tai, kad šį darbą atliko anksčiau. Šiuo tikslu Eurostatas turėtų pagerinti savo skelbiamus regioninės konvergencijos ir skirtumų rodiklius (įskaitant gyventojų skaičiaus mažėjimą ir senėjimą), kad šios teritorijos taip pat galėtų gauti naudos.

⁽¹⁾ Provincijos, kurias paveikė jų kasybos veiklos nutraukimas pagal Tarybos sprendimą 2010/787/ES.

4.8. Pasaulinio masto pastangos bendradarbiaujant tarptautiniu mastu

4.8.1. EESRK palankiai vertina neseniai sukurtą tarptautinę tvaraus finansavimo platformą ⁽¹²⁾, kuri privatųjį kapitalą nukreipia aplinkos požiūriu tvaraus finansavimo link pasauliniu lygmeniu. Šis forumas taip pat turėtų būti naudojamas siekiant paskatinti tarptautiniu mastu taikyti apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemą.

4.8.2. EESRK taip pat pažymi, kad reikalingos investicijos į aplinką ir kovą su klimato kaita, siekiant remti veiksmus už ES ribų, visų pirma pagal Afrikos strategiją.

4.8.3. Atsižvelgdamas į pasaulinį atsaką į koronaviruso grėsmę, EESRK tvirtai remia pasaulinę lėšų rinkimo akciją – pasaulinio masto pastangas surinkti lėšų su koronavirusu susijusiai diagnostikai, gydymui ir vakcinoms.

Briuselis, 2020 m. birželio 10 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Luca JAHIER

⁽¹²⁾ Tarptautinės tvaraus finansavimo platformos veiklą 2019 m. spalio 18 d. pradėjo Argentinos, Kanados, Čilės, Kinijos, Indijos, Kenijos, Maroko ir Europos Sąjungos valdžios institucijos, kurioms tenka beveik pusė viso pasaulyje išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl patikslinimų, padarytų reaguojant į COVID-19 pandemiją, iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 575/2013 ir (ES) 2019/876

(COM(2020) 310 *final* – 2020/0066 (COD))

(2020/C 311/10)

Pagrindinis pranešėjas **Giuseppe GUERINI**

Konsultavimasis	Europos Sąjungos Taryba, 2020 5 6 Europos Parlamentas, 2020 5 13
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 ir 304 straipsniai
Atsakingas skyrius	Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius
Biuro sprendimas	2020 4 30
Priimta plenarinėje sesijoje	2020 6 10
Plenarinė sesija Nr.	552
Balsavimo rezultatai	208/2/5
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK teigiamai vertina Europos Komisijos pasiūlymą, kuriuo dėl patikslinimų, padarytų reaguojant į COVID-19 pandemiją, iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 575/2013 ir (ES) 2019/876.

1.2. Kadangi ES ištiko precedento neturinti krizė, būtinas ir išskirtinis atsakas. Reikia kuo skubiau priimti šį pasiūlymą, kad šalinant esamus ir būsimus COVID-19 padarinius būtų galima kuo veiksmingiau panaudoti atlaisvintus išteklius.

1.3. EESRK pritaria sprendimui atidėti Bazelio bankų priežiūros komiteto (BBPK) priimto ir Europos Komisijos patvirtinto susitarimo „Bazelis III“ įgyvendinimą. Vis dėlto svarbu, kad įgyvendinimo atidėjimas nebūtų tiesiog dabartinių teisių aktų patvirtinimas. Todėl pasiūlymas peržiūrėti direktyvas ir reglamentus yra tinkamas.

1.4. Be to, EESRK mano, kad, prieš pradėdant iš naujo įgyvendinti procesą ir siekiant patikslinti reguliavimo sistemą ypač svarbu atidžiai įvertinti pokyčius, kuriuos šiuo sunkiu laikotarpiu patirs ekonomikos ir finansų įstaigos. Gali prireikti atlikti naujus poveikio vertinimus.

1.5. EESRK nerimą kelia ir tai, kad atsižvelgiant į veiklos sunkumus, su kuriais susiduria bankai (ir valdžios institucijos), dabartinėje situacijoje gali būti sunku laikytis kitų reglamentavimo terminų. Tai akivaizdu turint omenyje naująją Bankinės knygos palūkanų normos rizikos (IRRBB) sistemą, kuri turi būti pradėta taikyti nuo 2021 m. birželio mėn., nors dar neparengti jos įgyvendinimo reglamentai. Tas pats pasakytina ir apie grynąjį pastovaus finansavimo rodiklį (NSFR), kurį turi būti pradėta taikyti 2021 m. birželio mėn.

1.6. Todėl būtų tikslinga nustatyti pagrįstą KRR II ir KRD 5, Europos bankininkystės institucijos (EBA) gairių dėl bankų paskolų išdavimo proceso ir stebėsenos, taip pat gairių dėl naujos mokėjimo išpareigojimų neįvykdymo apibrėžties įgyvendinimo atidėjimo laikotarpį ir numatyti trejų metų pereinamąjį laikotarpį (*phase-in*) (kaip padengimo likvidizuoju turtu rodiklio (LCR) atveju), išlaikant pradinį teisės aktų leidėjų ketinimą palikti bankams vienų metų laikotarpį naujų reglamentų taikymui nuo jų priėmimo datos.

1.7. Panašios nuostatos reikėtų laikyti užtikrinant Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje (ES) 2019/879 ir Reglamente (ES) 2019/877 nustatytų įpareigojimų dėl kredito įstaigų nuostolių padengimo ir rekapitalizavimo pajėgumo vykdymą. Atsižvelgiant į spaudimą kreditavimo veiklai ir pačių priežiūros institucijų reikalavimus naudoti kapitalo rezervus siekiant išvengti kreditų krizės, reikėtų peržiūrėti ir atitinkamai atidėti minėtuose direktyvoje ir reglamente nustatytus terminus, kad būtų pasiekti privalomi minimalaus nuosavų lėšų ir tinkamų įsipareigojimų reikalavimo (MREL) tikslai.

1.8. EESRK pritaria Komisijos pasiūlymui patikslinti pereinamojo laikotarpio nuostatas, kuriomis kredito įstaigoms leidžiama sumažinti atidėjinių tikėtiniems kredito nuostoliams (TKN) poveikį, ir koreguoti nuostatas dėl kredito rizikos pagal 9-ąją tarptautinį finansinės apskaitos standartą (TFAS). Vis dėlto EESRK mano, kad pasiūlymas yra tik pirmas žingsnis siekiant sumažinti nuosmukio poveikį, tačiau jis nėra veiksmingas ir tinkamas siekiant išlaikyti vienodas sąlygas Europos tarpininkams. Todėl mano, kad pasiūlymą galima papildyti šiomis priemonėmis:

- išplėsti naują dinaminį komponentą, įvertintą 2020 m. sausio 1 d., apimant ir paskolas, kurios tapo neveiksniomis nuo 2020 m. sausio 1 d. (arba nuo bet kurios kitos datos, pagrįstai laikomos pandemijos pradžia arba ją atitinkančios),
- nekeisti padidinimo daugiklio vienu 100 % koeficientu skiriant finansavimą neprofesionaliesiems klientams. Taikant tokią priemonę nebūtų atsižvelgta į įvairią riziką, su kuria paprastai susiduria tipiniai komerciniai ir ypač vietos bankų skolininkai. Šiems skolininkams visų pirma priskiriami namų ūkiai ir MVĮ. Kapitalo reikalavimų požiūriu su šia skolininkų kategorija susijusioms pozicijoms taikoma speciali prudencinė tvarka. Be to, pakeitus padidinimo daugiklį vienu 100 % koeficientu, taikant šias taisykles praktikoje kiltų didelių, o kai kuriais atvejais neįveikiamų problemų bankams, taikantiems standartinį metodą ir besilaikantiems protokolinės ataskaitų teikimo tvarkos. Kaip alternatyvą Komisijos pasiūlytai nuostatai, užuot išbraukus b punktą, būtų galima apsvarstyti galimybę numatyti priemonę, susijusią su 473 a straipsnio 7 dalies a punkte nurodyta mokesčių tvarka, siekiant racionalizuoti procedūrą,
- pereinamąjį laikotarpį taikyti ir statiniam komponentui, įvertintam 2018 m. sausio 1 d., pradėjus taikyti naująjį 9-ąją TFAS, pagal kurį reikalaujama, kad bankai ypatingą dėmesį skirtų TFAS taikymo pirmą kartą (angl. *First Time Adoption* (FTA)) poveikiui; tai turi įtakos vertinimo metodams pagal „pardavimo scenarijų“, įskaitant ir neveiksnius pozicijas, kurios šiuo metu yra reikšmingiausias visos FTA skirtos sumos elementas.

1.9. EESRK mano, kad būtų naudinga išplėsti šiuo metu neveiksnioms pozicijoms, kurias garantuoja arba apdraudžia eksporto kreditų agentūros, taikomą tvarką ir ją taikyti ir pozicijoms, kurios taptų neveiksniomis dėl COVID-19 pandemijos ir kurioms taikomos įvairios valstybių narių garantijų programos. Tačiau, jei šio pakeitimo tikslas – pripažinti, kad valstybės garantijos turi tokį patį rizikos mažinimo poveikį kaip ir eksporto kreditų agentūrų teikiamos garantijos, reikėtų suderinti ir terminus. Taigi, jei siekiama visiškai suderinti šių garantijų sąlygas, reikėtų iš dalies pakeisti Komisijos pasiūlytą 7 metų šios tvarkos taikymo terminą.

1.10. Atsižvelgdamas į tai, kad reikia dėti visas pastangas, kad bankai būtų skatinami aktyviau remti realiąją ekonomiką, EESRK pritaria pasiūlymui paankstinti kai kurių KRR numatytų, tačiau dar netaikomų tinkamiausių nuosavų lėšų kalibravimo priemonių, visų pirma nuostatų dėl tam tikrų pensijomis ar darbo užmokesčiu užtikrintų paskolų, mažosioms ir vidutinėms įmonėms (MVĮ) teikiamų paskolų rėmimo koeficiento ir naujo infrastruktūros finansavimo rėmimo koeficiento taikymo pradžios datą.

1.11. Investicijos į infrastruktūrą bus labai svarbios kitu laikotarpiu, todėl EESRK mano, kad būtina supaprastinti sudėtingus ir apsunkinančius KRR 501 straipsnyje nustatytus kriterijus, taikomus infrastruktūros projektams, kad būtų lengviau juos nustatyti ir taikyti numatytą lengvatinę prudencinę tvarką (pavyzdžiui, panaikinant 1 dalies b, d, g, i, l, ir 2 dalies a punkte nustatytus reikalavimus).

1.12. Atsižvelgiant į platesnį daugiamečio Europos biudžeto peržiūros kontekstą, itin svarbi yra gegužės 28 d. Europos Komisijos pristatyta nauja ekonomikos gaivinimo strategija, pateikta kartu su planu *#NextGenerationEu*, kurioje numatyti ypatingo masto veiksmai reaguojant į pandemijos sukeltą krizę. Ši strategija turėtų papildyti Europos žaliojo kurso investicijų planą (*Green Deal Investment Plan*), kuris buvo paskelbtas pirmąjį 2020 m. ketvirtį siekiant paremti perėjimą prie tvarios Europos ekonomikos.

1.13. KRR nustatytų rėmimo koeficientų klausimu, EESRK pritaria, kad reikia nustatyti ekologinį ir socialinį rėmimo koeficientą, kuris leistų sumažinti kapitalo, susijusio su finansavimu, kurį bankai teikia socialinės ekonomikos įmonėms ir įmonėms, kurios iš tiesų dalyvauja tvaraus ir integracinio vystymosi programose, absorbciją.

1.14. Kalbant apie neveiksnių paskolų reguliavimo sistemą, verta pažymėti, kad COVID-19 neišvengiamai įvairiais būdais darys poveikį neveiksnių paskolų rinkai. Atsižvelgdamas į šias aplinkybes ir į tai, kad dabartinė ekstremalioji padėtis neišvengiamai turės poveikio rinkai ir sulėtins perleidimo procedūras, EESRK ragina laikinai iš dalies pakeisti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2019/630 dėl neveiksnių pozicijų nuostolių minimalaus padengimo lygio.

1.15. Ypač svarbu sukurti privačias neveiksnių paskolų rinkas, kuriose dalyvautų kuo daugiau dalyvių ir pirkėjų, siekiant išvengti bet kokio turto perkėlimo iš bankų sektoriaus į fondų sektorių (kuriam netaikomos tokios pačios taisyklės) ir iš vietos, nacionalinio ir Europos lygmens ekonominės veiklos vykdytojams, kurių registruota buveinė ir gyvenamoji vieta mokesčių tikslais yra trečiojoje šalyje.

1.16. EESRK mano, kad laikinas vadinamojo prudenčinio filtro, jau nustatyto Bazelio II sistemoje, įvedimas yra būtinas siekiant iš balanso pašalinti nerealizuotą pelną ar nuostolius. Iš tiesų, kalbant apie pandemijos poveikį, pažymėtina, kad labai padidėjo vertybinių popierių, kurie paprastai yra mažiau jautrūs, kintamumas. Tokiomis rinkos sąlygomis ir atsižvelgiant į didelę bankų paramą valstybės skolai, reiktų sumažinti į prekybos knygą neįtrauktų vertybinių popierių kintamumo poveikį siekiant padidinti reguliuojamojo kapitalo stabilumą.

1.17. Kartu su Komisijos pasiūlymu ir atsižvelgiant į rinkos riziką, vadovaujantis balandžio 16 d. paskelbtomis ECB gairėmis, 1 lygio sistema turėtų būti iš dalies pakeista, kad būtų panaikintos dabartinės bankų kintamumo ir kapitalo įsisavinimo sąsajos (tai didina VaR (vertės pokyčio riziką). Tai būtina, nes dėl COVID-19 rinka jau tapo labai kintanti ir dėl to labai padidėjo įstaigų kapitalo absorbcija.

2. Bendrosios pastabos

2.1. Atsižvelgiant į rimtas COVID-19 pandemijos sukeltas pasekmes būtina priimti skubias priemones Europos ekonomikai paremti ir Sąjungos valstybių narių ekonominei veiklai atnaujinti. Todėl ypač svarbu užtikrinti tinkamas teises apsaugos priemones, kad dėl nuosmukio galiausiai toliau nemažėtų jau ir taip mažėjanti ES bankų sektoriaus įvairovė; Komiteto nuomone, ypač svarbu apsaugoti ir stiprinti ypatingą bendruomenių ir teritorinių bankų, visų pirma veikiančių pagal kooperatiniams bankams būdingą vietos modelį, vaidmenį.

2.2. 2020 m. balandžio 28 d. Europos Komisija pristatė bankų priemonių rinkinį, kuriuo siekiama palengvinti bankų užduotį skatinti įmonių ir namų ūkių finansavimą, kad būtų sušvelnintas didelis COVID-19 poveikis ekonomikai. Šis dokumentų rinkinys atitinka naujausius pareiškimus dėl lankstumo taikant apskaitos ir prudenčines taisykles, kurias parengė tarptautinės standartizacijos ir kompetentingos Europos bankų sektoriaus institucijos; jis taip pat dera su tam tikrais tiksliniais ES bankininkystės standartų pakeitimais ir turi būti skubiai priimtas siekiant pagerinti bankų sistemos gebėjimą teikti paskolas ir padengti nuostolius COVID-19 pandemijos aplinkybėmis, kartu nuosekliai laikantis prudenčių taisyklių.

2.3. EESRK palankiai vertina pirmąsias priimtas priemones ir pirmąsias Europos sektorių institucijų, t. y. EBI, EVPRI ir ECB ir Europos Centrinio Banko priežiūros valdybos, gaires. Šios priemonės ir gairės, kuriomis siekiama užtikrinti didesnę dabartinės reguliavimo sistemos lankstumą, yra tinkamos pirmajam šios nepaprastosios padėties etapui įveikti. EESRK pritaria Komisijos komunikatui, kuriuo siekiama užtikrinti, kad priemonės, kurių ėmėsi įvairūs Europos priežiūros institucijų sistemą sudarantys subjektai, būtų aiškinamos ir taikomos vienodai. Vienodas aiškinimas ir taikymas užtikrina didesnę priemonių veiksmingumą.

2.4. Tačiau EESRK mano, kad atsižvelgiant į nuosmukį, kuris numatomas dėl pandemijos poveikio, siūlomų priemonių nepakanka. COVID-19 yra ypatinga ekstremalioji padėtis, daranti didelį ekonominį ir socialinį poveikį. Visos Europos institucijos turi reaguoti, kad sumažintų poveikį realiajai ekonomikai, be kita ko, priimdamos drąsius sprendimus.

2.5. Šiuo požiūriu EESRK pažymi, kad ypatingas dėmesys buvo skiriamas restruktūrizavimo priemonių ir moratoriumų taikymui ir jų poveikiui galimam skolininkų perklasifikavimui pagal prudencines taisykles ir TFAS apskaitos standartus, taip pat valstybės garantijoms ir neveiksnioms paskoloms.

2.6. EESRK pabrėžia, kad reaguodamos į šią krizę visos Europos finansų įstaigos taiko įvairias priemones realiajai ekonomikai remti. Tarp bankų taikomų priemonių – moratoriumai, restruktūrizavimo priemonės, bedarbio pašalpų grynųjų pinigų avansai ir kita speciali pagalba kapitalo bendrovėms, vidutinės kapitalizacijos įmonėms, MVĮ ir namų ūkiams. Tokia finansinė parama grindžiama nacionaliniais potvarkiais arba savanoriškomis schemomis.

2.7. Vis dėlto, atsižvelgdamas į didelį precedento neturintį pandemijos poveikį, EESRK pakartoja, kad pirmiau minėtų priemonių nepakanka.

2.8. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta pirmiau, EESRK palankiai vertina balandžio 28 d. Komisijos pateiktą pasiūlymą dėl patikslinimų, padarytų reaguojant į COVID-19 pandemiją.

2.9. EESRK pritaria, kad siekiant kuo labiau padidinti kredito įstaigų pajėgumą remti ekonomiką ir kartu padengti su COVID-19 susijusius nuostolius, taip pat užtikrinti jų nuolatinį atsparumą, būtina ne tik visapusiškai naudotis esamoje sistemoje numatytais lankstumo galimybėmis, bet ir padaryti tam tikrus nedidelius konkrečių KRR aspektų pakeitimus. Be to, Bazelio bankų priežiūros komitetas (BBPK) tarptautiniu lygmeniu susitarė vieneriems metams atidėti galutinių sistemos „Bazelis III“ elementų įgyvendinimo terminą; kai kurie iš šių elementų jau buvo įtraukti į KRR, kaip ir lankstesnis 9-ojo TFAS poveikis kapitalui. Šie pakeitimai turi atsispindėti galiojančiose taisyklėse.

2.10. Pandemija turės įvairaus poveikio daugeliui neveiksnių paskolų rinkos aspektų. Jau vien dėl to, kad teismų veikla keletą savaitių buvo sustabdyta ir (arba) atidėta, neveiksnių paskolų susigrąžinimo procesai vėluoja. Be to, lėčiau vyks ir neteisminės išieškojimo procedūros.

2.11. Dėl to nukentės ir neveiksnių paskolų pardavimo procedūros, o neveiksnių paskolų kainų nuosmukis tęsis mažiausiai 24 mėnesius. Tai gali būti vėlgi naudinga neveiksnių paskolų pirkėjams, kurie nėra bankai ir kuriems netaikomos Europos prudencinės taisyklės; dėl to ES bankai atsiduria akivaizdžiai nepalankioje padėtyje ir turtas gali būti perduotas iš bankų sektoriaus nereguliuojamoms įstaigoms ir būtent tokiu metu, kai bankų paramos reikia ekonomikai atgaivinti ir kai buvo atšaukti dividendai.

2.12. Esant tokiai padėčiai ir atsižvelgiant į tai, kad dabartinė krizė neišvengiamai turės poveikio rinkai ir sulėtins perleidimo procedūras, EESRK ragina laikinai iš dalies pakeisti reglamentą dėl neveiksnių paskolų prudencinės finansinio stabilumo stiprinimo priemonės, kaip išdėstyta pirmiau.

2.13. KRR 473a straipsnyje nustatytos pereinamojo laikotarpio nuostatos, kuriomis įstaigoms leidžiama į savo nuosavą kapitalą įtraukti bet kokio atidėjinių poveikio pagal 9-ąjį TFAS įvedus TKN apskaitą dalį. Įvestos nuostatos leidžia, pirma, iš dalies neutralizuoti naujo vertės sumažėjimo modelio taikymo poveikį pozicijoms, antra, sušvelninti papildomo devalvacijos padidėjimo, užfiksuoto tarp dviejų laikotarpių, poveikį.

2.14. Ši nuostata padės sušvelninti iš tiesų didelį nuosmukio poveikį, tačiau jos nepakanka, kad būtų užtikrintos vienodos sąlygos Europos kredito įstaigoms. Kadangi viena iš pagrindinių krizės pasekmių bus nuvertėjimo lygio padidėjimas, krizės poveikio švelninimas tik veiksnių pozicijų komponentui turėtų būti taikomas ir paskoloms, kurios po pandemijos Europoje (2020 m. sausio mėn.) tapo neveiksnius.

2.15. Kaip jau pažymėta, dėl pandemijos poveikio realiajai ekonomikai per ateinančius keletą mėnesių kils sunkumų ES socialinei ir ekonominei sistemai. Turėsime persvarstyti visą Europos gamybos sistemą. Todėl Komitetas mano, kad šis didžiulis iššūkis gali suteikti galimybę atkurti ekologiškai tvaresnį ir socialiai įtraukesnį Europos ekonomikos modelį. Pagal šį scenarijų vietos bankai, nepriklausomai nuo jų teisinio pobūdžio (kapitalo, individualios įmonės ar kooperatyvai), kurie

yra decentralizuoti ir plačiai paplitę visoje teritorijoje, galėtų ir turėtų atlikti pagrindinį vaidmenį skirstant paskatas, kadangi jie gali puikiai prisitaikyti, kad paskirstytų vertę nuo centrinių įstaigų iki labiausiai nutolusių vietovių. Todėl reikia pripažinti ir sustiprinti strateginę bendruomenės bankų svarbą.

2.16. Pandemija visų pirma parodė, kad ten, kur yra darni socialinė struktūra ir daug socialinės ekonomikos organizacijų, solidarūs atsakas, įskaitant ir socialinių įmonių veiksmus, buvo svarbus atsparumo veiksnys; be to, socialinio verslo organizacijų dalyvavimas bus labai svarbus siekiant atgaivinti įtraukią ir tvarią ekonomikos sistemą, sumažinant visų ekonomikos sektorių žlugimo riziką. Todėl EESRK pritaria, kad reikia KRR nustatyti ekologinį ir socialinį rėmimo koeficientą, kuris leistų sumažinti kapitalo, susijusio su socialinės ekonomikos įmonėms bankų teikiamu finansavimu, absorbciją.

2.17. KRR II 501 straipsnyje nustatyta, kad iki 2025 m. EBI turi atlikti išsamų tyrimą ir įvertinti, ar yra pagrindo įvesti specialią prudencinę tvarką pozicijoms, susijusioms su turtu ar veikla.

2.18. EESRK mano, kad būtų naudinga nustatyti šį rėmimo koeficientą nelaukiant 2025 m., nes gali būti per vėlu ir lemtinga, ir nustatyti paramos priemonę, kuri sudarytų sąlygas kredito įstaigoms teikti daugiau paskolų ir išteklių šiuo metu sunkumų patiriančioms strateginiams sektoriams.

2.19. Šiuo krizės etapu matėme pavyzdžių, kaip socialinės įmonės sugeba užtikrinti didesnę bendruomenių, kurioms jos teikia savo paslaugas, atsparumą; daugeliu atvejų jos dirbo kartu su viešojo administravimo įstaigomis arba jas pakeitė, kai pastarosios neturėjo galimybių patenkinti atsiradusius poreikius. Todėl siūlome gerokai sutrumpinti terminą, kurį Europos bankininkystės institucijai numatė teisės aktų leidėjai, ir paspartinti „tvaramo rėmimo koeficiento“ nustatymo procesą. Tokiu atveju prireiktų turėtų būti pataisytos ir subalansuotos mikroprudencinio lygio perspektyvos atsižvelgiant į sistemine, makroprudencinę ir tuo pat metu socialinę perspektyvą.

2.20. EESRK pritaria Komisijos nuomonei, kad iki 2020 m. liepos 1 d. paankstinus dviejų rėmimo koeficientų (lengvatinės tam tikrai programinei įrangai kaip turtui taikomos tvarkos ir lengvatinės tam tikrų pensijomis ar darbo užmokesčiu užtikrintų paskolų tvarkos) taikymo pradžios datą, įstaigoms atsilaisvintų nuosavų lėšų ir jos galėtų padidinti skolinimą, kurio taip reikia per COVID-19 pandemiją ir jai pasibaigus. Akivaizdu, kad teigiamo poveikio turėtų ir su realia socialine ir žaliaja ekonomika susijusių rėmimo koeficientų ⁽¹⁾ taikymo datos perkėlimas į 2021 m. sausio 1 d.

2.21. Komisijos siūlomi pakeitimai iš esmės nepakeis prudencinio reguliavimo sistemos; jie sudarys sąlygas bendromis pastangomis sušvelninti pandemijos poveikį, taigi ir užtikrinti greitą atsigavimą. Šiuo požiūriu reikia pažymėti, kad dabartinės neveiksnių paskolų atidėjinių kreivės turėtų būti atidėtos 24 mėnesiams, kad būtų galima reaguoti į poreikį užtikrinti tinkamus finansavimo šrautus, kurie galėtų sumažinti pandemijos poveikį. Jei nebus imtasi tokių veiksmų, bankai susidurtų su dviem viena kitai prieštaraujančiomis taisyklėse nustatytais paskatų grupėmis: viena vertus, priemonėmis, kuriomis siekiama išlaisvinti bankų kapitalą naujam finansavimui arba bet kuriuo atveju išvengti pernelyg didelio spaudimo pačiam kapitalui (pvz., 9-ojo TFAS pereinamųjų standartų persvarstymas) ir, kita vertus, taisyklėmis, kuriomis siekiama daryti didžiulį spaudimą kapitalui ar bent jau atgrasyti bankus skirti finansavimą sunkioje padėtyje esančiai ekonomikai siekiant išvengti neigiamo kapitalo poveikio. Neatlikus peržiūros, prudencinė finansinio stabilumo stiprinimo priemonė taip pat gali tapti atgrasančia finansuoti esant nepalankiausioms ir ekonomikos nuosmukio sąlygoms. Patikslinimas turėtų būti taikomas ir užtikrintoms, ir neužtikrintoms neveiksnioms paskoloms.

2020 m. birželio 10 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER*

⁽¹⁾ Žr. 501 straipsnio c punktą „Prudencinės tvarkos taikymas pozicijoms, susijusioms su aplinkos ir (arba) socialiniais tikslais“.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, kuria siekiant patenkinti neatidėliotiną poreikį dėl COVID-19 pandemijos atidėti tam tikrus apmokestinimo srities informacijos pateikimo ir mainų terminus iš dalies keičiama Direktyva 2011/16/ES

(COM(2020) 197 final – 2020/0081 (CNS)),

dėl Pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo, kuriuo dėl COVID-19 krizės protrūkio keičiamos direktyvų (ES) 2017/2455 ir (ES) 2019/1995 perkėlimo į nacionalinę teisę ir taikymo datos

(COM(2020) 198 final – 2020/0082 (CNS)),

ir dėl Pasiūlymo dėl Tarybos reglamento, kuriuo dėl COVID-19 krizės protrūkio keičiamos Reglamento (ES) 2017/2454 taikymo datos

(COM(2020) 201 final – 2020/0084 (CNS))

(2020/C 311/11)

Pagrindinis pranešėjas **Petru Sorin DANDEA**

Konsultavimasis	Taryba, 2020 5 13 ir 2020 5 15
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 113 ir 115 straipsniai
Atsakingas skyrius	Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius
EESRK pirmininko sprendimas	2020 5 14
Priimta plenarinėje sesijoje	2020 6 10
Plenarinė sesija Nr.	552
Balsavimo rezultatai	218 / 2 / 6
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, atsižvelgdamas į dėl COVID-19 pandemijos kilusią krizę ir didelius verslo aplinkos sutrikimus, kuriuos lėmė išskirtinės valstybių narių taikytos priemonės, pritaria Europos Komisijos pasiūlytam priemonių rinkiniui, kuriuo siekiama pratęsti tam tikrus Direktyvos dėl administracinio bendradarbiavimo apmokestinimo srityje (DAB) taikymo ir dokumentų rinkinio dėl tarpvalstybinei e. prekybai taikomos PVM schemos perkėlimo į nacionalinę teisę terminus.

1.2. Remiantis Komisijos skaičiavimais, dėl numatytų tarpvalstybinės e. prekybos PVM schemos taikymo terminų atidėjimo valstybės narės patirtų apie 3 mlrd. EUR finansinių nuostolių. Tačiau Komisija nurodo, kad sistema gali tinkamai veikti tik tada, kai visos valstybės narės bus pasirengusios. EESRK rekomenduoja valstybėms narėms imtis visų būtinų priemonių, kad sistema pradėtų veikti, kai tik bus įveikta dabartinė krizė.

1.3. Direktyva dėl administracinio bendradarbiavimo apmokestinimo srityje (DAB) ir dokumentų rinkinys dėl tarpvalstybinei e. prekybai taikomos PVM schemos yra ES kovos su mokesčių vengimu ir slėpimu taisyklių dalis. EESRK pripažįsta Komisijos pastangas kovoti su šiais neigiamais reiškiniais, tačiau atkreipia dėmesį į tai, kad tik geresnis valstybių narių bendradarbiavimas leis pasiekti tikrai reikšmingų rezultatų. EESRK ragina valstybes nares kuo skubiau pasiekti didžiausią bendrą sutarimą, kad šios priemonės būtų pradėtos taikyti nedelsiant.

1.4. EESRK mano, kad Europos Komisija taip pat turėtų teikti pagalbą mokant darbuotojus, kurie naudos naują IT sistemą, būtiną naujai tarpvalstybinei e. prekybai taikomai PVM schemai įgyvendinti.

2. Pasiūlymo aplinkybės

2.1. Pasaulio sveikatos organizacijai (PSO) COVID-19 epidemiją paskelbus pandemija, kai kurios valstybės narės Komisijai nurodė, kad dėl išimtinių nacionaliniu lygmeniu taikomų priemonių jos negalės taikyti tam tikrų DAB direktyvos nuostatų ir perkelti į nacionalinę teisę dokumentų rinkinio dėl e. prekybai taikomos PVM schemas.

2.2. Komisija pateikė pasiūlymų, kuriais siekiama paremti valstybes nares šiomis sudėtingomis aplinkybėmis. Europos Komisijos pasiūlymais⁽¹⁾ siekiama atidėti tam tikrus direktyvos dėl administracinio bendradarbiavimo apmokestinimo srityje (DAB direktyva) ir direktyvų (ES) 2017/2455 ir (ES) 2019/1995, taip pat Reglamento (ES) 2017/2454, kuriuo nustatoma tarpvalstybinei e. prekybai taikoma PVM schema, nuostatų įgyvendinimo arba perkėlimo į nacionalinę teisę terminus.

2.3. DAB direktyvos klausimu, Komisija siūlo trimis mėnesiais atidėti DAB2 ir DAB6 numatytus terminus. Konkrečiau, šiose dvejose direktyvose numatytos informacijos apie finansines sąskaitas, kurios gavėjai yra kitos valstybės narės rezidentai mokesčių tikslais, ir apie tarpvalstybines mokesčių schemas mainai vyks po Komisijos pasiūlytos atidėjimo datos. Jei valstybės narės būtų priverstos pratęsti išimtinių priemonių taikymo laikotarpį, Komisija siūlo galimybę deleguoti akto pratęsti dabartiniame dokumentų rinkinyje nustatytus terminus.

2.4. Komisija siūlo šešioms mėnesiams atidėti e. prekybai taikomo PVM dokumentų rinkinio taikymo datą. E. prekybai taikomai PVM tvarkai reikia visiškai naujos IT sistemos, nes tai susiję vieno langelio principu veikiančios importo sistemos mechanizmu.

2.5. Komisijos iniciatyva dera su kitomis iki šiol įgyvendintomis priemonėmis ir atitinka pagrįstus kai kurių valstybių narių ir pašto bei kurjerių paslaugų teikėjų, kurie dėl COVID-19 krizės patyrė sunkumų pritaikydami savo paslaugas prie naujos tarpvalstybinei e. prekybai taikomos PVM schemas, prašymus.

3. Bendrosios pastabos

3.1. Su COVID-19 susijusi sveikatos krizė sukėlė didelių socialinių ir ekonominių sutrikimų. Valstybės narės daugelyje sričių susidūrė su precedento neturinčiais iššūkiais. Mokesčių administratoriai nurodė, kad šiomis sudėtingomis aplinkybėmis jie negalės taikyti tam tikrų teisės aktų. Komisijos siūlomą reguliavimo dokumentų rinkiniu pratęsimi ne tik tam tikri direktyvoje dėl administracinio bendradarbiavimo nustatyti terminai, bet ir tarpvalstybinei e. prekybai taikomos PVM schemas perkėlimo į nacionalinę teisę terminas. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas mano, kad būtina pratęsti šiuos terminus ir pritaria Komisijos pasiūlytomis priemonėmis.

3.2. Atsižvelgdamas į Komisijos apskaičiuotus pajamų nuostolius, kuriuos valstybės narės patirs dėl numatyto tarpvalstybinei e. prekybai taikomos PVM schemas terminų atidėjimo, EESRK rekomenduoja valstybėms narėms nedelsiant imtis visų būtinų priemonių dabartinei krizei įveikti ir padėčiai normalizuoti.

3.3. Kadangi neaišku, kada žmonių gyvenimas ir verslas grįš į normalią padėtį, EESRK pritaria, kad Komisijai būtų suteikta galimybė deleguotaisiais aktais pratęsti dokumentų rinkinyje nustatytus terminus.

3.4. Komisija teiks techninę pagalbą valstybėms narėms diegiant IT sistemą, kuri būtina PVM schemas tarpvalstybinės e. prekybos srityje taikymui. EESRK mano, kad Komisija taip pat turėtų teikti pagalbą naująją sistemą naudosiančių darbuotojų mokymui.

⁽¹⁾ COM(2020) 197 *final*, Pasiūlymas dėl Tarybos direktyvos, kuria siekiant patenkinti neatidėliotą poreikį dėl COVID-19 pandemijos atidėti tam tikrus apmokestinimo srities informacijos pateikimo ir mainų terminus iš dalies keičiama Direktyva 2011/16/ES.
COM(2020) 198 *final*, Pasiūlymas dėl Tarybos sprendimo, kuriuo dėl COVID-19 krizės protrūkio keičiamos direktyvų (ES) 2017/2455 ir (ES) 2019/1995 perkėlimo į nacionalinę teisę ir taikymo datos.
COM(2020) 201 *final*, Pasiūlymas dėl Tarybos reglamento, kuriuo dėl COVID-19 krizės protrūkio keičiamas Reglamentas (ES) 2017/2454 taikymo datos.

3.5. Pagrindinis DAB direktyvos ir nuostatų, kuriomis nustatoma tarpvalstybinei e. prekybai taikoma PVM schema, tikslas – kovoti su mokesčių vengimu ir slėpimu. EESRK pripažįsta Komisijos pastangas kovoti su šiais neigiamais reiškiniais, tačiau atkreipia dėmesį į tai, kad tik geresnis valstybių narių bendradarbiavimas leis pasiekti tikrai reikšmingų rezultatų. EESRK ragina valstybes nares kuo skubiau pasiekti didžiausią bendrą sutarimą, kad šios priemonės būtų pradėtos taikyti nedelsiant.

Briuselis, 2020 m. birželio 10 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER*

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl konkrečių priemonių išimtinai laikinai EŽŪFKP paramai reaguojant į COVID-19 protrūkį teikti iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 1305/2013

(COM(2020) 186 final – 2020/0075 (COD))

(2020/C 311/12)

Vienintelis pranešėjas **Arnold PUECH D'ALISSAC**

Konsultavimasis	Europos Sąjungos Taryba, 2020 5 12 Europos Parlamentas, 2020 5 13
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 42 straipsnis ir 43 straipsnio 2 dalis
Atsakingas skyrius	Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius
Priimta skyriuje	2020 5 27
Priimta plenarinėje sesijoje	2020 6 10
Plenarinė sesija Nr.	552
Balsavimo rezultatai	208 / 1 / 4
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. COVID-19 pandemija daro didelį neigiamą poveikį ES žemės ūkio ir žemės ūkio maisto produktų sektoriui. Todėl EESRK palankiai vertina naują Europos Komisijos pasiūlytą priemonę, mano, kad ji labai reikalinga, ir ragina Europos institucijas ją nedelsiant priimti.

1.2. Krizė patvirtina geostrateginį žemės ūkio maisto produktų sektoriaus pobūdį ir būtinybę išsaugoti Europai Sąjungai galimybę savarankiškai apsirūpinti maistu. Todėl paramos ūkių ir žemės ūkio maisto produktų MVĮ grynųjų pinigų srautams priemonės yra būtinos siekiant užtikrinti jų ekonominį išlikimą šiuo krizės laikotarpiu, visų pirma kliūčių turinčiose ir izoliuotose vietovėse, pavyzdžiui, salų ir kalnų teritorijose.

1.3. Vis dėlto, atsižvelgiant į tai, kad kai kurios ES šalys jau išnaudojo joms skirtas EŽŪFKP lėšas arba jas naudoja, EESRK mano, kad Europos Komisija šiai priemonei įgyvendinti turėtų sukurti specialų fondą, neįtrauktą į BŽŪP biudžetą ir skirti jam lėšų iš atgaivinimo planui skirto biudžeto, neapribojant EŽŪFKP lėšų. Vis dėlto Komitetas mano, kad nagrinėjamame pasiūlyme dėl teisėkūros procedūra priimamo akto turėtų būti numatytas tam tikras EŽŪFKP lankstumas. Todėl Komitetas ragina Komisiją, Tarybą ir Europos Parlamentą atsižvelgti į šioje nuomonėje pateiktas bendrąsias pastabas.

2. Komisijos pasiūlymo santrauka

2.1. Europos Komisija siūlo iš dalies pakeisti EŽŪFKP reglamentą, kad valdymo institucijos galėtų sutelkti iki 1 % 2014–2020 m. biudžeto naujai 39b straipsnio priemonei – „išimtinai laikinai paramai ypač nuo COVID-19 pandemijos nukentėjusiems ūkininkams ir MVĮ, užsiimantiems žemės ūkio produktų perdirbimu, prekyba ir (arba) plėtojimu“.

2.2. Pagal siūlomą priemonę skiriamos vienkartinės paramos suma neviršija 5 000 EUR vienam ūkiui ir 50 000 EUR vienai MVĮ, parama kirstoma laikantis objektyvių ir nediskriminacinių kriterijų ir turi būti išmokėta iki 2020 m. gruodžio 31 d.

3. Bendrosios pastabos

3.1. EESRK palankiai vertina pasiūlymą dėl reglamento ir tai, kad Europos Komisija skubiai reagavo siekdama padidinti grynųjų pinigų srautą tų ūkių, kurios dėl COVID-19 pandemijos susiduria su finansinėmis problemomis.

- 3.2. Komitetas pritaria siūlomai priemonei ir mano, kad labai svarbu, jog Europos institucijos ją priimtų kuo greičiau.
- 3.3. Visgi, EESRK mano, kad būtų galima patobulinti kai kuriuos aspektus:
- 3.3.1. Šiai priemonei finansuoti turėtų būti pasiūlytas specialus papildomas fondas, kuriam būtų skirtos lėšos iš būsimo atgaivinimo plano, kad nebūtų ribojamos EŽŪFKP lėšos.
- 3.3.2. Šiais paskutiniais 2014–2020 m. daugiametės finansinės programos metais pagal EŽŪFKP skiriamos lėšos įvairiose valstybėse narėse labai skiriasi. Siūloma 1 % paketo viršutinė riba yra būtina, ja užtikrinamas suderinimas Europos lygmeniu, kurio Komitetas visada siekė.
- 3.3.3. Tačiau šiai viršutinei ribai neturėtų būti taikomi biudžeto apribojimai, numatyti Reglamente (ES) Nr. 1305/2013, kad valstybės narės galėtų ją pasiekti. Todėl valstybėms narėms turi būti sudaryta galimybė naudoti turimas lėšas ir šiuo tikslu turėti teisę pasinaudoti nuo Reglamento (ES) Nr. 1305/2013 59 straipsnio 5 dalies nukrypti leidžiančia nuostata, neatsižvelgiant į lėšų kilmę ir vengiant kompensacijos permokos taikant tikslinius kriterijus.

Bruselis, 2020 m. birželio 11 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER*

**Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos
dėl administracinio bendradarbiavimo apmokestinimo srityje (kodifikuota versija)**

(COM(2020) 49 final – 2020/0022 (CNS))

(2020/C 311/13)

Tarybos prašymas pateikti nuomonę	2020 2 25
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 113 ir 115 straipsniai
Atsakingas skyrius	Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius
Priimta plenarinėje sesijoje	2020 6 10
Plenarinė sesija Nr.	552
Balsavimo rezultatai	221/1/3
(už / prieš / susilaikė)	

Komitetas, manydamas, kad pasiūlymo turinys yra visiškai priimtinas ir kad savo požiūrį šiuo klausimu yra pateikęs ankstesnėse nuomonėse dėl Pasiūlymo dėl Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 904/2010 nuostatos dėl priemonių, kuriomis stiprinamas administracinis bendradarbiavimas kovojant su sukčiavimu, priimta 2019 m. gegužės 15 d.⁽¹⁾, Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, kuria dėl privalomų automatinių apmokestinimo srities informacijos, susijusios su praneštiniais tarpvalstybiniais susitarimais, mainų iš dalies keičiama Direktyva 2011/16/ES, priimta 2018 m. sausio 18 d.⁽²⁾, Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos Direktyvos 2011/16/ES nuostatos dėl privalomų automatinių apmokestinimo srities informacijos mainų ir dėl Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, kuria nustatomos kovos su mokesčių vengimo praktika, tiesiogiai veikiančios vidaus rinkos veikimą, taisyklės, priimta 2016 m. balandžio 28 d.⁽³⁾, „Ekonominės ir pinigų sąjungos sukūrimas. Mokesčių politikos vaidmuo“, priimta 2014 m. gruodžio 10 d.⁽⁴⁾ ir Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos Direktyvos 2011/16/ES nuostatos dėl privalomų automatinių apmokestinimo srities informacijos mainų, priimta 2013 m. spalio 16 d.⁽⁵⁾, savo 552-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2020 m. birželio 10–11 d. (birželio 10 d. posėdis), 221 nariui balsavus už, 1 – prieš ir 3 susilaikius, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento ir laikytis pozicijos, kurią jis išsakė pirmiau minėtuose dokumentuose.

Briuselis, 2020 m. birželio 10 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER*

⁽¹⁾ OL C 240, 2019 7 16, p. 29.

⁽²⁾ OL C 197, 2018 6 8, p. 29.

⁽³⁾ OL C 264, 2016 7 20, p. 93.

⁽⁴⁾ OL C 230, 2015 7 14, p. 24.

⁽⁵⁾ OL C 67, 2014 3 6, p. 68.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo siekiant nustatyti konkrečias kovos su COVID-19 krize priemones, iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 223/2014

(COM(2020) 223 final – 2020/0105 COD)

(2020/C 311/14)

Konsultavimasis	Europos Parlamentas, 2020 6 17 Taryba, 2020 6 8
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 175 straipsnio 3 dalis
Atsakingas skyrius	Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius
Priimta plenarinėje sesijoje	2020 6 10
Plenarinė sesija Nr.	552
Balsavimo rezultatai	225 / 2 / 3
(už / prieš / susilaikė)	

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymo turinys yra be išlygų priimtinas ir savo nuostatą šia tema jis jau išdėstė 2020 m. balandžio 15 d. Tarybai ir Europos Parlamentui išsiųstame ankstesniame savo pozicijos dokumente SOC/651 – „Europos pagalbos labiausiai skurstantiems asmenims fondas (EPLSAF). COVID-19 krizė“ (EESC-2020-01741-00-00-PAC-TRA), savo 552-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2020 m. birželio 10–11 d., 225 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 3 susilaikius, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento ir laikytis pozicijos, kurią jis išsakė pirmiau minėtame dokumente.

Bruselis, 2020 m. birželio 10 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl specialaus asignavimo Jaunimo užimtumo iniciatyvai lėšų iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 1303/2013

(COM(2020) 206 final – 2020/0086 COD)

(2020/C 311/15)

Konsultavimasis	Europos Parlamentas, 2020 5 27 Taryba, 2020 6 2
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 177 straipsnio 1 dalis
Atsakingas skyrius	Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius
Priimta plenarinėje sesijoje	2020 6 10
Plenarinė sesija Nr.	552
Balsavimo rezultatai	219/0/2
(už / prieš / susilaikė)	

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymas yra priimtinas, savo 552-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2020 m. birželio 10 ir 11 d. (2020 m. birželio 10 d. posėdis), 219 narių balsavus už, 0 – prieš ir 2 susilaikius, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

2020 m. birželio 10 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER

ISSN 1977-0960 (elektroninis leidimas)
ISSN 1725-521X (popierinis leidimas)

Europos Sąjungos
leidinių biuras
L-2985 Liuksemburgas
LUXEMBURGAS

LT